

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA

LAURA TAUTKEVIČIENĖ
TEISĖS IR VALDYMO STUDIJŲ PROGRAMA

NUSIKALSTAMUMAS KRETINGOS RAJONO
KAIMUOSE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė-
prof. dr. G. Babachinaitė

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS.....	3
I. NUSIKALSTAMUMO SAMPRATA.....	6
II. NUSIKALSTAMUMAS SOCIALINĖJE KAIMO APLINKOJE.....	11
III. NUSIKALSTAMUMO KRETINGOS RAJONO KAIMUOSE BŪKLĖ, LYGIS IR DINAMIKA.....	19
IV. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL RŪŠIS.....	30
V. ĮTARIAMŲ (KALTINAMŲ) NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PADARYMU, KRETINGOS RAJONO KAIMUOSE, ASMENŲ BRUOŽAI.....	37
VI. NUSIKALSTAMUMO KRETINGOS RAJONO KAIMUOSE PRIEŽASTYS IR PREVENCIJA.....	45
6.1. Atrankinis nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežasčių tyrimas.....	45
6.2. Nusikalstamumo prevencija Kretingos rajone.....	47
IŠVADOS.....	53
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	55
SANTRAUKA (Lietuvių k.).....	60
SANTRAUKA (Anglų k.) (SUMMARY).....	61
PRIEDAS.....	62

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Nusikalstamumas laikomas socialinių pokyčių ir socialinio gyvenimo dalimi, jis niekada neišnyks ir nebus lygus 0, o per mažas nusikalstamumo lygis skelbia apie pavojų visuomenei.¹ Taigi, nusikalstamumas yra normalus reiškinys, kuris egzistuoja kiekvienoje visuomenėje. Tačiau tai neigiamas, daug žalos pridarantis socialinis procesas, todėl nuolat reikalaujantis analizės ir siekio jį sumažinti.

Nusikalstamumo ištiriamumas padeda nustatyti tikrąjį jo mastą konkrečioje teritorijoje. Žinant realią kriminogeninę situaciją galima efektyviau pritaikyti prevencines priemones, paveikti atitinkamas asmenų grupes, tokiu būdu mažinant nusikalstamumo paplitimą bei didinant saugumą visuomenėje.

Nusikalstamumas nei Kretingos rajone, nei Kretingos rajono kaimuose iki šiol analizuotas nebuvo. Tai pagrindiniai argumentai, rodantys temos aktualumą ir naujumą bei poreikį ją tirti.

Temos ištirtumas. Nusikalstamumo tematika parašyta daug mokslinių darbų bei vadovėlių. Bėgant laikui atrandami vis naujesni nusikalstamumo aspektai, patikslinamos arba paneigiamos nusikalstamumo teorijos, kinta ir pats nusikalstamumas, atsiranda naujos netradicinės nusikalstamumo atmainos, tai lemia ir mokslinės literatūros šia tema atsinaujinimą.

Kaip neišvengiamas visuomenei reiškinys nusikalstamumas nuo seno domino socialinių mokslų krypties mokslininkus. Šį reiškinį analizavo sociologijos pradininkas E. Durkheimas, kurio sukurtais modeliais rėmėsi ištisos sociologų kartos. Iš paskutiniųjų paminėtini D. Barlow, S. H. Decker, D. Kauzlarich darbai nusikalstamumo tematika. Rašant šį mokslinį darbą autorė taip pat rėmėsi lietuvių mokslininkų straipsniais, publikuotais moksliniame žurnale „Jurisprudencija“. Socialinius nusikalstamumo aspektus tyrė G. Babachinaitė, A. Kuolaitė, V. Paulikas, A. Pocienė. Nusikalstamumo prevencijos klausimais rašė A. Dapšys, G. Babachinaitė, G. Sakalauskas, S. Gečėnienė, A. Jatkevičius. Nusikalstamumo prognozės pateikiamos Mykolo Romerio universiteto mokslininkų 2008 m. išleistoje monografijoje „Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m.“. Darbe svarbią vietą užima statistinių duomenų šaltiniai- Lietuvos statistikos departamento ir Informatikos ir ryšių departamento prie vidaus reikalų ministerijos interneto svetainėse pateikiami statistiniai duomenys bei Nusikalstamų veikų žinybiniame registre kaupiama informacija apie nusikalstamumą.

Tyrimo objektas- nusikalstamumas Lietuvoje.

---

¹ Barlow H. D., Decker S. H., Criminology and Public Policy. Philadelphia: Temple University Press. 2010. P. 47.

Tyrimo problematika. Nusikalstamumo būklės tyrimai dažniausiai remiasi statistinių duomenų analize- oficialiąja nusikalstamumo statistika. Be oficialiosios informacijos egzistuoja ir kita- neregistruotų nusikalstamų veikų dalis- tai tos nusikalstamos veikos apie kurių įvykusį faktą nėra pranešama teisėsaugos institucijoms. Dėl šios aplinkybės, tiriant bendrąjį nusikalstamumą vienoje ar kitoje teritorijoje (taip pat ir mūsų tiriamuose Kretingos rajono kaimuose) tik pagal oficialią statistiką, gauti rezultatai nebūna visiškai objektyvūs, t.y. neatspindi realiosios kriminogeninės padėties. Netikslūs nusikalstamumo duomenys neleidžia užtikrinti maksimalių prevencinių priemonių taikymo, ribojamos galimybės jį tirti, nustatyti nusikaltėlius, pritaikyti poveikio priemones.

Rašant darbą autorė rėmėsi Informatikos ir ryšių departamento prie vidaus reikalų ministerijos pateikiama statistika, iš kurios buvo gauti duomenys apie įvykdytas nusikalstamas veikas Kretingos rajono savivaldybėje, atskirai jos kaimuose ir miestuose, kaimyninių rajonų kaimuose ir pan. Tačiau Informatikos ir ryšių departamentas smulkesnės informacijos (pvz. apie užregistruotas nusikalstamas veikas atskirose kaimo seniūnijose) nepateikia. Kadangi šis darbas yra orientuotas į nusikalstamumą kaimuose, darbo autorė trūkstamus duomenis gavo iš Nusikalstamų veikų žinybinio registro. Dėl šios priežasties užregistruotų, iširtų nusikalstamų veikų skaičiai darbe nesutampa t.y. bendras kaimuose registruotų nusikalstamų veikų skaičius skiriasi nuo atskirose kaimo seniūnijose užregistruotų nusikalstamų veikų sumos. Tokia situacija susiklostė dėl Nusikalstamų veikų žinybinio registro pildymo bei dėl duomenų talpinimo Informatikos ir ryšių departamento internetinėje svetainėje ypatumų. Statistiniai duomenys Informatikos ir ryšių departamento internetinėje svetainėje talpinami pasibaigus tam tikram laikotarpiui (mėnesiui, metams ir pan.) ir nėra atnaujinami. Nusikalstamų veikų žinybiniame registre kaupiami duomenys nuolat tikslinami. Pavyzdžiui, jeigu 2010 m. tiriant vieną nusikaltimą buvo išaiškintas ir kitas, kuris buvo įvykdytas 2006 m., tai 2006 m. įvykdytų nusikalstamų veikų iširiamumo procentas pasikeis į aukštesnį. Kitas pavyzdys, jei 2008 m. nustatytas nusikalstamą veiką 2005 m. įvykdęs asmuo, tai 2005 m. statistikoje keisis nustatytų įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičius, kai tuo tarpu Informatikos ir ryšių departamento pateikiamose statistikoje šie duomenys nebus atnaujinami.

Tyrimo tikslas- iširti nusikalstamumo padėtį Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti nusikalstamumo sampratų įvairovę.
2. Iširti nusikalstamumą socialinėje kaimo aplinkoje įtakojančius veiksnius.
3. Išnagrinėti nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose būklę, lygį ir dinamiką.
4. Atlikti nusikalstamų veikų, įvykdytų Kretingos rajono kaimuose, analizę pagal atskiras rūšis- baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes.
5. Išnagrinėti įtariamų (kaltinamų) nusikalstamų veikų padarymu Kretingos rajono kaimuose asmenų bruožus.

6. Ištirti nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežastis bei pateikti taikomas prevencines priemones nusikalstamumui užkardyti.

Darbo metodai. Rašant darbą panaudoti šie teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai: mokslinės literatūros, artimos darbo temai, mokslinių straipsnių ir dokumentų analizė, lyginimas ir apibendrinimas; statistinių duomenų analizė, ekspertinio vertinimo metodas.

Darbo autorė, siekdama išnagrinėti nusikalstamumo situaciją Kretingos rajono kaimuose, iš visų padarytų ir užregistruotų nusikalstamų veikų, esančių Nusikalstamų veikų žinybiniame registre, atrinko tas nusikalstamas veikas, kurios buvo užregistruotos Kretingos rajone. Kadangi duomenys apie nusikalstamas veikas padarytas kaimuose ir miestuose, atskirai Nusikalstamų veikų žinybiniame registre nekaupiami, todėl pirmiausia buvo surinkta informacija apie kiekviename rajono kaime įvykdytas nusikalstamas veikas kiekvienais tiriamais metais. Tokiu būdu gauta informacija buvo susiteminta pagal kiekvieną kaimiškąją seniūniją. Duomenys apie įtariamus (kaltinamus) asmenis Kretingos rajono kaimuose buvo susisteminti analogiškai, atrenkant asmenis, kurie nusikalto mieste (kadangi miestų rajone tik du), likusios nusikalstamos veikos buvo priskirtos kaimams. Tokiu pat būdu buvo atrinkta informacija apie atskiras nusikalstamų veikų rūšis.

Siekdama išsiaiškinti nusikalstamumą Kretingos rajono kaimuose įtakojančias priežastis, magistrantė atliko ekspertinę apklausą, kurios metu buvo apklausti Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato Viešosios tvarkos skyriaus Prevencijos poskyrio pareigūnai, savo profesinėje veikloje tiesiogiai susiduriantys su nusikalstamumu kaimuose. Apklausoje dalyvavo 15 pareigūnų. Įgyvendintų prevencinių priemonių tyrimui buvo analizuojamos Kretingos rajono policijos komisariato prevencinės programos.

Statistiniams duomenims surinkti buvo atlikta Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos bei Lietuvos statistikos departamento interneto svetainėse esančių nusikalstamumo rodiklių kriminologinė analizė.

Šiame darbe išsikeltas tikslas bei uždaviniai atitinkamai padiktavo ir šio darbo išdėstymo **struktūrą**. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, šešios dėstomosios dalys, išvados, naudotos literatūros sąrašas, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis ir priedas. Pirmojoje darbo dalyje analizuojama nusikalstamumo sampratų įvairovė. Antroji darbo dalis skiriama nusikalstamumą įtakojančioms veiksniams aptarti. Trečiojoje dalyje analizuojami nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose pagrindiniai rodikliai: būklė, lygis ir dinamika. Ketvirtojoje dalyje tiriamas nusikalstamų veikų pasiskirstymas pagal atskiras rūšis (objektą). Penktoji darbo dalis skiriama įtariamų (kaltinamų), nusikalstamų veikų padarymu Kretingos rajono kaimuose, asmenų bruožų analizei. Šeštojoje dalyje pateikiama nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežasčių analizė bei tiriamas įgyvendinamų prevencinių priemonių efektyvumas. Darbas baigiamas išvadomis bei naudotos literatūros sąrašu.

1. NUSIKALSTAMUMO SAMPRATA

Nusikalstamumas- neatsiejama visuomenės dalis, egzistuojanti kartu su kitais socialiniais procesais, tai glaudžiai su visuomenės gyvenimu susijęs darinys, kuris yra nuolat įtakojamas socialinių sąlygų ir pats įtakojantis socialinius procesus. E. Durkheimas dar prieš šimtą metų pastebėjo, jog nėra visuomenės, kuri nebūtų susidūrusi su nusikalstamumo problema.² Visuomenėje ir valstybėje vykstantys socialiniai procesai turi poveikio kiekvienam visuomenės nariui.³ Kriminologinėje literatūroje yra išskiriami šalies gyvenime vykstantys procesai, įtakojantys visuomeninį gyvenimą- tai gyventojų skaičiaus pasikeitimai, gyventojų migracija, bendras senėjimas arba jaunėjimas, miesto ir kaimo gyventojų santykio pasikeitimai, taip pat nedarbas, gyvenimo ir skurdo lygis, šešėlinės ekonomikos paplitimas.⁴ Pagrindinis kriterijus, skiriantis nusikalstamumą nuo kitų socialinių reiškinių yra baudžiamasis įstatymas. Tai neišvengiamas, tačiau ne chaotiškas reiškinys, vykstantys pagal tam tikrus dėsningumus ir reguliariai pasikartojantis.

Nusikalstamumas kaip procesas, kriminologinėje literatūroje yra vertinamas gana prieštaringai. Nusikalstamumo sampratų gausa rodo problemos aktualumą ir sudėtingumą. Išskiriamos šios nusikalstamumo sampratos: pirmoji- tai visuomenei keliantis pavojų, nuo priimtinių socialinių normų nukrypstantis elgesys, kuris jungia visas nukrypimų nuo socialinių normų rūšis ir formas; antroji- nusikalstamumą laiko socialiniu ir baudžiamuoju teisiniu reiškiniu, apimančiu nusikaltimus, padarytus tam tikroje valstybėje ar jos dalyje per tam tikrą laikotarpį, (nusikalstamų veikų statistinė visuma); trečioji- tai nusikalstamas veikas jungianti, sąlygiškai savarankiška savo veiksmų atžvilgiu sistema, turinti specifinių savybių ir raidos dėsningumų.⁵ Apibendrinant galime teigti, jog nusikalstamumas- tai visuomenei pavojingas procesas, pasireiškiantis tam tikroje teritorijoje per konkretų laikotarpį ir sudarantis tam tikrą bendrą sistemą- nusikalstamų veikų visumą.

Siekiant aiškesnio ir išsamesnio nusikalstamumo sampratos suvokimo, toliau bandysime plačiau išanalizuoti nusikalstamumo sampratos definicijas, kurios pateikiamos įvairių mokslininkų darbuose. Prieš pradėdant nusikalstamumo sampratos aiškinimus, tikslinga būtų pažymėti, jog nusikalstamumo elementus sudaro ne tik nusikaltimai. 2003 m. įsigaliojus Lietuvos Respublikos 2000 m. Baudžiamajam kodeksui (toliau LR BK), šalia nusikaltimų buvo įtvirtinta ir baudžiamųjų nusižengimų savoka. Šioms savokoms apimti buvo įvesta nauja nusikalstamos veikos definicija.

---

² Barlow H. D., Decker S. H., *Criminology and Public Policy*. Philadelphia: Temple University Press. 2010. P. 46.

³ Babachinaitė G., Smurtinio nusikalstamumo samprata, tendencijos ir šiuolaikiniai raiškos ypatumai Lietuvoje // *Jurisprudencija*. 2008, T 1(103). P. 17.

⁴ Babachinaitė G., Jurgelaitienė G., Justickis V., ir kt. *Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. P. 105.

⁵ *Kriminologija*. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius. 2010. P. 116- 120.

Pagrindinis kriterijus, kuris leidžia atskirti vieną savoką nuo kitos, yra laisvės atėmimo bausmės taikymas. Abi veikos privalo pasižymėti savo pavojingumu, būti uždraustos baudžiamuoju įstatymu. Baudžiamajam nusizengimui nėra numatyta laisvės atėmimo bausmės, išskyrus areštą, o už nusikaltimus, be kitų sankcijų, numatyta ir laisvės atėmimo bausmė.⁶ V. Piesliakas, remdamasis LR BK pateiktomis nusikaltimo ir baudžiamąjį nusizengimą sampratomis, pateikė bendrą nusikalstamos veikos apibrėžimą- nusikalstama veika- pavojinga ir šiame kodekse uždrausta veika (veikimas arba neveikimas).⁷

Dalis mokslininkų nusikalstamumą apibrėžia kaip socialinį teisinį reiškinį, kurį sudaro nusikalstamų veikų statistinė visuma. Šios sampratos šalininkai, tokie kaip V. N. Kudriacevas, akcentuoja nusikalstamų veikų bendrąją sumą. Panašios nuomonės laikosi ir V. Justickis, nusikalstamumą traktuodamas, kaip nusikaltimų visumą, tam tikru laikotarpiu padarytą tam tikroje visuomenėje.⁸ Ši nusikalstamumo definicija yra gana kritikuotina, kadangi, jei tirdami nusikalstamumą analizuosime tik nusikalstamas veikas, bus paliekamas nuošalyje kokybinis nusikalstamumo apibrėžtumas.⁹

Norint susidaryti bendrą nusikalstamumo vaizdą yra būtina išanalizuoti daugybę nusikalstamų veikų, kurios turi būti nepriklausomos nuo kokios nors vienos bendros priežasties. Tai bus kiekybinis nusikalstamumo įvertinimas, kuris negalės pilnai atspindėti nusikalstamumo sampratos. Kiekviena nusikalstama veika yra savarankiškas nuo bendro nusikalstamumo nepriklausantis darinys, kurį nulemia konkrečios individualios aplinkybės susijusios su konkrečiu individu. Nusikalstamumo samprata yra gerokai platesnė, jos subjektu laikoma visuomenė, kaip tam tikras socialinis organizmas. Nusikalstamumas bendrąja prasme nėra susijęs su konkrečiais individais. Tai tipiškas stichinis procesas, atsikras nusiklastamas veikas darančių asmenų nevienija nei tikslai, nei jų įgyvendinimo priemonės.¹⁰ Nusikalstamumas atspindi vienuoliktą objektų t.y nusikaltimų vientisos visumos požymius, pasireiškia gana stichiškai, kiekvienas nusikaltimas neturi bendrų tikslų ir vyksta atsitiktinai. Dar viena savybė, leidžianti jį atriboti nuo nusikalstamos veikos ir nusikalstamo elgesio, yra tai, jog nusikalstamumas egzistuoja makrosocialiniu lygiu, priešingai nei konkreti nusikalstama veika, kuri būna susijusi su konkrečiu individu ir konkrečia jį supančia aplinka. Nusikalstamumas yra neišvengiamas, nuolat vykstantis ir visuomenėje egzistuojantis dėsningai, procesas, pasižymintis vidine tvarka, reguliarumu ir pasikartojimu.¹¹ Vienintelė bendra savybė, suvienijanti atskiras nusikalstamas veikas ir nusikalstamumą, yra jų pavojingumas visai visuomenei ir jos narių

---

⁶ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.// http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=397523; prisijungimo laikas: 2011-06-02.

⁷ Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius. 2009. P. 123.

⁸ Justickis V., Kriminologija. I dalis. Vilnius. 2001. P. 10.

⁹ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius. 2010. P. 117.

¹⁰ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 37.

¹¹ Ten pat. P. 38.

interesams.¹² Skriasi tik jų pavojingumo mastai. Nusikalstama veika būna pavojinga konkrečiam asmeniui ar individų ratui, grupei, o nusikalstamumas neigiamai paveikia visą visuomenę, jos raidos vystymąsi, taip pat skiriasi ir padaromos žalos mastai.

Kita grupė kriminologų nusikalstamumą laiko pavojingu visuomenei elgesiu, kuris nukrypsta nuo socialinių normų ir apima narkomaniją, alkoholizmą, prostituciją, savižudybes.¹³ Tai neatsiejama deviantinio elgesio dalis, kurią nulemia atsirandantys skirtumai tarp susiformavusių poreikių ir galimybių juos patenkinti. Kiekvienas civilizuotoje visuomenėje gyvenantis narys yra veikiamas tos visuomenės socialinių procesų. Socialinių permainų laikotarpiais vyksta pokyčiai socialiniame gyvenime, asmenys gebėję patenkinti savo poreikius staiga atsiduria tokioje situacijoje, kuomet poreikių patenkinimas tampa sudėtingas ir sunkiai įgyvendinamas. Individai susiduria ne tik su poreikių patenkinimo, bet ir su didelėmis psichologinėmis problemomis. Dalis asmenų linksta konfliktuoti su aplinkiniais ir visa visuomene, o kai kurie pasirenka nusikalstamą kelią. Nusikaltimo padarymas nebūtinai būna siekis bet kokiais būdais patenkinti savo poreikį, dažnai tai gali būti neįsisąmonintas protestas prieš „neteisingą“ visuomeninę tvarką.¹⁴ Nusikalstamumas yra laikomas viena iš pavojingiausių deviantinio elgesio rūšių.

Trečiosios grupės kriminologai, kuriems atstovauja A. I. Dolgova, N. Kuznecova, nusikalstamumą traktuoja, kaip tam tikrą sistemą, kuri sujungia vienuolius objektus, kurie yra tarpusavyje vieni su kitais susiję, ir dėl juos jungiančių sąsajos komponentų įgauna naują kokybę. Nusikalstamumas ir jį sudarantys elementai patys savaime neegzistuoja, todėl yra būtina išskirti elementus, kurie įtakoja nusikalstamumą. Nusikalstamumo sistema nėra savarankiška, ji apimdama nusikalstamas veikas, kartu yra dar platesnio darinio- visuomenės sudėtinė dalimi, kurios viena su kita nuolat sąveikauja ir įtakoja viena kitą per visuomenėje vykstančius įvairiausių procesus. Taip pat būtų tikslinga pažymėti, jog nusikalstamumas yra teisės pažeidimų sistemos dalis, kurių pavojingiausiomis yra laikomos nusikalstamos veikos.¹⁵

Nusikalstamumas kaip visuomenės sudėtinė dalis, pasižymi savybėmis, kurios yra būdingos daugeliui kitų socialinių reiškinių- socialinis pavojingumas t.y. pasižymi pavojingumu visuomenei, masiškumas- apima visas visuomenes arba gali pasireikšti bet kurioje visuomenės dalyje, istorinis kintamumas- vykstant pokyčiams visuomenėje, t.y dėl technologijų pažangos, kinta ir nusikalstamumo pobūdis. Pavyzdžiui, vystantis telekomunikacijoms, atsirado telefoniniai sukčiavimai, ištobulėjus kompiuterinėms technologijoms, paplito elektroniniai nusikaltimai, galų gale išradus transporto priemones, atsirado ir išpopuliarėjo nusikaltimai, susiję su transporto eismo saugumo pažeidimais. Be bendrųjų savybių, nusikalstamumui yra būdingas socialinis ir teisinis pobūdis, santykinis

---

¹² Kriminologija. (Ats. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius, 2010. P. 119.

¹³ Galinaitytė J., Rudzkis T., Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema// Jurisprudencija, 2005. T. 70 (62), P. 135.

¹⁴ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai, 1994. P. 51- 52.

¹⁵ Kriminologija. (Ats. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius, 2010. P. 121.

savarankiškumas bei nusikalstamų veikų visuma. Nusikalstamumas kaip procesas plėtojasi savarankiškai ir nepriklausomai, neigiamai veikdamas visuomenę, jos dalį įtraukdamas į nusikalstamas veikas.¹⁶

Nusikalstamumo būklei šalyje ar mažesniame teritoriniame darinyje nustatyti, tyrimams atlikti yra pasitelkiami įvairiausi šaltiniai. Patikimiausiomis yra laikomos oficialios duomenų bazės. Tačiau vien statistikos šaltiniai negali labai tiksliai atspindėti nusikalstamumo būklės, jos negalima vertinti remiantis vien registruotąja nusikalstamumo dalimi,¹⁷ kadangi į statistikos suvestines patenka tik užregistruoti nusikaltimai, todėl šios suvestinės neatspindi tikrosios kriminogeninės situacijos.¹⁸ Ne visa informacija apie nusikalstamas veikas yra užregistruojama, ne visada duomenys yra tiksliai ir teisingai suvedami į sistemas, registruotas nusikalstamumas yra tik „aisbergo viršūnė.“¹⁹ Ne apie visas nusikalstamas veikas teisėsaugos institucijos sužino, ne visi asmenys praneša apie įvykdytus teisės pažeidimus, todėl akivaizdu, kad ne visi duomenys bus užregistruoti ir statistikoje. A. Kiškio teigimu, realusis nusikalstamumo 2007 metais, nuo kurio nukentėjo 15- 74 m. amžiaus gyventojai Lietuvoje, įvertis yra 8,8 milijono nusikalstamų veikų, t.y. 223 kartus didesnis už oficialų registruotąjį nusikalstamumą, kai tuo tarpu teisėsaugos institucijos užregistravo tik 0,4 proc. veikų, kurias gyventojai įvertino kaip nusikalstamas jų atžvilgiu.²⁰ Likusią dalį sudaro neatskleistas arba latentinis²¹ nusikalstamumas- padarytų, bet nepatekusių į apskaitą, neužregistruotų ar neatskleistų nusikalstamų veikų visuma. Realiojo ir registruoto nusikalstamumo palyginimas padeda suvokti registruoto nusikalstamumo statistikos ribotumą.²² Matome, jog registruotas nusikalstamumas sudaro nedidelę dalį realiojo nusikalstamumo, dėl ko turi būti vertinamas labai kritiškai ir atsargiai.

Nusikalstamų veikų „ištirpimas“, jų neužregistravimas gali būti nulemtas pačių įvairiausių priežasčių. Vienos iš jų gali būti asmens nenoras, kad būtų sužinota apie padarytą veiką (seksualiniai nusikaltimai), nusikalstamos veikos įvertinimas kaip mažareikšmės- manoma, kad nusikaltimas yra per menkas, kad būtų verta apie jį pranešti,²³ (asmuo mano, kad pavogtas turtas yra mažesnės vertės, palyginus su tuo, kiek jis turės sugaišti laiko ir patirs išlaidų, kol veika bus išaiškinta; taip pat veika gali būti ir visai neatskleista) dėl to į ikiteisminio tyrimo įstaigą asmuo nesikreipia, teisėsaugos institucijos apie tokias veikas nesužino, statistikoje jos neužregistruojamos. Pagrindinė nesikreipimo į policiją priežastis yra manymas, kad policija nieko negali padaryti, t.y. policija, kaip galinčia atskleisti

---

¹⁶ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius. 2010. P. 123.

¹⁷ Kiškis A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika? // Jurisprudencija, 2008. T. 11 (113), P. 117.

¹⁸ Treadwell J., Criminology. London, 2006. SAGE Publications. P. 69.

¹⁹ Justickis V., Kriminologija, I dalis. Vilnius. 2001. P. 305.

²⁰ Kiškis A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika? // Jurisprudencija, 2008. T. 11 (113), P. 117.

²¹ Latentinis- (lot. latens) paslėptas, nematomas nusikalstamumas. Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 42.

²² Kiškis A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika? // Jurisprudencija, 2008. T. 11 (113), P. 114.

²³ Treadwell J., Criminology. London, 2006. SAGE Publications. P. 69.

nusikalstamas veikas, yra nepasitikima.²⁴ Toks nusikalstamumas literatūroje vadinamas natūraliu. Dalies nusikalstamų veikų (susijusių su narkotikais, finansais ir pan.) įvykdymo faktą galima nustatyti tik organizuojant intensyvią formalią kontrolę, priežiūrą, patikrinimus, vykdant operatyvinę veiklą, todėl ir jų užregistravimas priklausys nuo minėtų veiksmų atlikimo.²⁵

Nusikalstamų veikų latentškumą lemia ir teisės saugos institucijų pareigūnų darbas (tradiciskai žinodami, kurios veikos yra sunkiai atskleidžiamos, pareigūnai gali įkalbinėti asmenis nerašyti pareiškimų arba labiau pavojingas veikas registruoti kaip mažiau pavojingas), tokiu būdu dirbtinai sumažinamas registruotų nusikalstamų veikų skaičius, pozityviau vertinama kriminogeninė konkrečios policijos įstaigos aptarnaujamos teritorijos situacija, mažiau darbu apkraunami policijos pareigūnai. Tačiau reali situacija gali susiklostyti gana prieštarinai. Tokais atvejais skirsis tik registruotų ir veikų apie kurias nebuvo informuota teisės sauga, santykis. Tokia situacija gali būti gana grėsminga. Augant realiam nusikalstamumui, mažėja visuomenės saugumas, plačiau veikia nusikalstamos grupuotės, žinodamos, kad jų daromos nusikalstamos veikos nebus atskleistos. Taigi, dirbtinio nusikalstamumo dėka, formuojama terpė jo neišvengiamai plėtrai. Dirbtinis latentinis nusikalstamumas atsiranda siekiant pozityvesnio teisės saugos institucijų vertinimo, norint sudaryti gerovės regimybę.²⁶ Tačiau kriminogeninei situacijai nieko teigiamo tai neduoda- sumažėja tikimybė ištirti nusikalstamas veikas, nustatyti nusikaltėlius, atlyginti nukentėjusiems asmenims padarytą žalą. Taigi, matome, jog „sumažintas“ nusikalstamų veikų registravimas neigiamai gali veikti kriminogeninę situaciją, nors statistikoje matomos nusikalstamų veikų mažėjimo tendencijos.

Be natūralaus ir dirbtinio, kriminologinėje literatūroje sutinkamas ir ribinis latentinis nusikalstamumas, kuris suprantamas kaip tokie nusikalstamų veikų padarymo atvejai apie kuriuos teisės saugos įstaigos sužino, tačiau neužregistruoja klaidinai įvertindami veiką.

Siekiant mažinti nusikalstamumo plitimą visuomenėje yra būtina žinoti realų nusikalstamumo paplitimą, didinti pasitikėjimą teisės sauga, gerinti jų materialinį aprūpinimą, orientuotis į pagalbą visuomenei. Skirtingose nusikalstamų veikų grupėse latentinio ir registruoto nusikalstamumo santykis yra nevienodas, tačiau atskirų nusikalstamų veikų rūšių registruoto ir latentinio nusikalstamumo santykis paprastai išlieka stabilus.²⁷

Darbo autorė nusikalstamumą apibrėžia, kaip nuo visuomenei priimtinių normų nukrypstanį elgesį, kuriuo kėsiniama į baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes, tai neišvengiamas kiekvienai visuomenei būdingas socialinis procesas.

---

²⁴ Kiškis A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika? // Jurisprudencija, 2008. T. 11 (113), P. 118.

²⁵ Sakalauskas G., Dobrynina M., Justickaja S., ir kt. Registruotas ir latentinis nusikalstamumas Lietuvoje: tendencijos, lyginamieji aspektai ir aplinkos veiksniai. Vilnius. 2011. P. 47.

²⁶ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 43.

²⁷ Kiškis A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika? // Jurisprudencija. 2008. T. 11 (113). P. 121.

2. NUSIKALSTAMUMAS SOCIALINĖJE KAIMO APLINKOJE

Nusikalstamumą tiek valstybėje, tiek atskirame jos regione lemia daugybė veiksnių- socialinė, demografinė, ekonominė, teisinė, politinė, moralinė situacija.²⁸ Nusikalstamumas negali egzistuoti pats savaime, jis yra neatsiejamas nuo visuomenės bei daugybės joje vykstančių procesų. Kadangi nusikalstamumas labiausiai priklauso ir yra įtakojamas visuomenėje vykstančių socialinių procesų, šiame skyriuje analizuosime jo raiškos galimybes socialinėje kaimo aplinkoje.

Prieš pradėdant analizuoti nusikalstamumą socialinėje kaimo aplinkoje, tikslinga būtų išsiaiškinti kaimo ir socialinės aplinkos sampratas. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatyme²⁹ kaimas apibrėžiamas kaip gyvenamoji vietovė, neturinti miesto, miestelio ir viensėdžio požymių. Tai išvestinė savokos definicija iš kurios negauname aiškios kaimo sampratos, todėl norint gauti tikslesnę apibrėžimą pirmiausia turime išsiaiškinti miesto ir miestelio sampratas. Miestai Lietuvoje apibrėžiami pagal tam tikrus kriterijus- pirmiausiai tai urbanizuotos, kompaktiškai užstatytos gyvenamosios vietovės, kuriose gyvena virš 3 tūkst. gyventojų iš kurių daugiau kaip du trečdaliai dirbančiųjų dirba pramonėje, versle bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse. Taip pat miestų statusui priskiriami miestai, rajonų miestai bei miesto tipo gyvenvietės, kurios turėjo miesto statusą prieš įsigaliojant Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymui, nepaisant to, kad juose gyvena mažiau nei 3 tūkst. asmenų. Miesteliais laikomos vietovės, kurios turi nuo 500 iki 3 tūkst. gyventojų, kurių daugiau nei pusė dirbančiųjų dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse. Prie miestelių taip pat priskiriami tradiciniai miesteliai.³⁰ Taigi, išanalizavę miesto ir miestelio sąvokas, galime gauti kaimo definiciją. ***Kaimas- tai kompaktiškai neužstatyta gyvenamoji vietovė, turinti mažiau nei 500 gyventojų, iš kurių mažiau nei pusė dirbančiųjų gali dirbti pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse, išskyrus tradicinius miestelius.*** Pažymėtina, kad šiame darbe vartojama kaimo samprata yra platesnė t.y. ankstesnieji kaimo apibrėžimai, pagrįsti kaimo ir miesto priešpastatymu, jau nebeatitinka gyvenimo realijų,³¹ šiame darbe kaimai suprantami ne tik pagal aukščiau apibrėžtą definiciją, į jo apibrėžimą patenka ir visos kitos rajono teritorijos, išskyrus miestus.

Socialinė aplinka- tai visuomenėje egzistuojanti sąlygų visuma, kurioje kas nors vyksta ir veikia- tai žmogaus gyvenimo ir darbo sąlygos, pajamų lygis, išsilavinimas ir bendruomenės, kurioms

---

²⁸ Švedas G., Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius. 2006. P. 45.

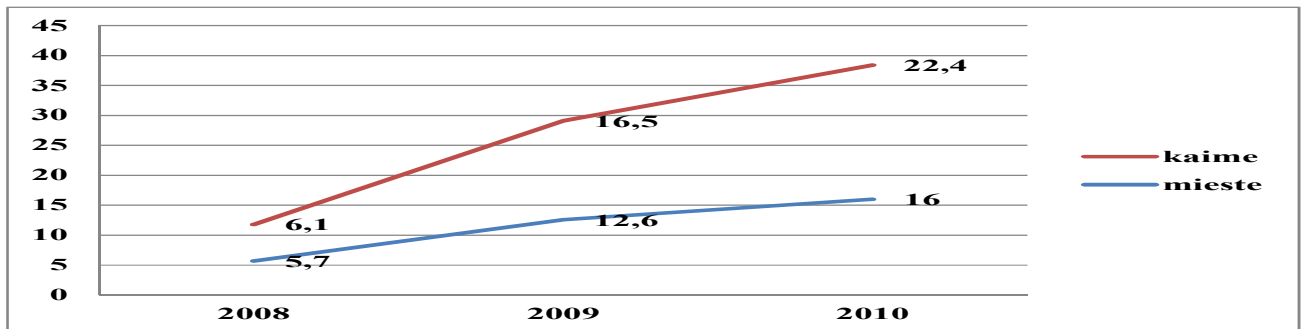
²⁹ Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas//

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=369419; prisijungimo laikas: 2011-12-04.

³⁰ Ten pat.

³¹ Vidickienė D., Melnikienė R., Lietuvos kaimiškųjų regionų kaip gyvenamosios vietos patrauklumo vertinimas// Žemės ūkio mokslai. 2008. T. 15 Nr. 1. P. 52.

jie priklauso.³² **Socialinė kaimo aplinka**- kaimo teritorijoje žmogų supanti aplinka, apimanti gyvenimo ir darbo sąlygas, asmens užimtumą, kaimo gyventojų pajamas, jų išsilavinimo lygį, bendruomeniškumą arba visuma reiškinių su kuriais yra susijęs nusikalstamumas. Išanalizavę socialinės kaimo aplinkos sampratą, galime plačiau aptarti nusikalstamumo padėtį galinčius įtakoti veiksnius šioje teritorijoje: nedarbą, gyventojų užimtumą, pragyvenimo ir skurdo lygį, gyventojų amžių, gimstamumo ir senėjimo procesus, gyventojų migraciją, alkoholinių gėrimų vartojimą, urbanizaciją bei socialinį mobilumą.

1 pav. Nedarbo lygio dinamika Lietuvoje mieste ir kaime (proc.)³³

Gyvenimas kaime skiriasi nuo miesto. Viena iš būdingiausių šių dienų kaimui problemų yra aukštas nedarbo lygis, kuris neretai būna susijęs su dideliu neužimtumu. Užimtumas yra neatsiejamas nuo asmens teisės gauti lėšų pragyvenimui. Pastebima tendencija, jog neužimtumas labiau paplitęs tarp nusikalstančių asmenų nei apskritai visuomenėje.³⁴ Bedarbiai³⁵ ir savo noru nedirbantys asmenys sudaro didžiąją dalį nusikalstamas veikas padariusių asmenų kontingento. Galima daryti prielaidą, jog dalis bedarbių ir nedirbančiųjų vienintelį arba papildomą pragyvenimo šaltinį mato priešingą teisei veiklą, iš kurios gauna arba tikisi gauti pajamų. Mokslinėje literatūroje sutinkama ir prieštaringų nuomonių. JAV mokslininkas T. G. Chiricos, tyręs nedarbo ir nusikalstamumo ryšį, nustatė, jog jis esti labai nevienodas ir yra įtakojamas daugelio kitų socialinių faktorių.³⁶

Neužimti individai pergyvena neigiamus psichologinius, socialinius bei finansinio pobūdžio padarinius. Pasak A. Kuolaitės, neužimtumas paprastai rodo žemą žmogaus socialinį statusą, kuris neretai būna susijęs su skurdžia buitine aplinka, amoraliu elgesiu, polinkiu į alkoholį ir

³² Lietuvių kalbos žodynas. <http://www.lkz.lt/startas.htm>. www.lkz.lt; prisijungimo laikas: 2011-12-04.

³³ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Lietuvos statistikos departamento informaciją. Nedarbo lygio pokyčiai 2010 m. Užimtumas (gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis) // <http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8931&PHPSESSID=>; prisijungimo laikas: 2012-01-27.

³⁴ Kuolaitė A., Nusikaltimus padariusių nedirbančių ir nesimokančių asmenų kontingento paplitimas ir asmenybės bruožai // Jurisprudencija. 2007. T. 2 (92). P. 77.

³⁵ **Bedarbiai** – nedirbantys darbingo amžiaus darbingi asmenys, kurie nesimoko pagal dieninę ar nuolatinę mokymo formą, taip pat individualių įmonių, kurioms Juridinių asmenų registre yra suteiktas likviduojamos įmonės statusas, savininkai, įstatymų nustatyta tvarka išregistravę teritorinėje darbo biržoje kaip darbo ieškantys asmenys ir pasirenkę dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=411964; prisijungimo laikas: 2012-01-25.

³⁶ Verrill S. W., Social Structure-Social Learning and Delinquency. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 2008. P.

narkotikus.³⁷ Tai faktoriai, kurie dažniausiai lydi nusikalstamas veikas darančius asmenis. 1 pav. matome nedarbo lygio pokyčius per 2008 -2010 m. (ankstesnių metų duomenų apie nedarbo lygį mieste ir kaime Statistikos departamentas nepateikia, bendras nedarbas 2006 m. buvo- 5,6 proc., 2007 m.- 4,3 proc.) Taigi, matome, jog nedarbas Lietuvoje 2008- 2010 m. sparčiai išaugo, nedarbo augimas kaime (16,3 proc.) buvo daug spartesnis nei mieste (10,3 proc.).

Kriminologinėje literatūroje neužimti gyventojai skirstomi į atskiras grupes: neužimtus privalomu mokymusi ir neužimtus darbu.³⁸ Statistinėse duomenų bazėse pateikiami duomenys apie neužimtus asmenis neatspindi realios užimtumo būklės, kadangi nedarbas kaip ir nusiklastamumas, pasižymi latentišku- dalis asmenų sąmoningai arba nesąmoningai nesiregistruoja darbo biržose, todėl ir nepatenka į neužimtų asmenų statistiką. Į registruotą apskaitą nepatenka tie gyventojai, kurie nedirba savo noru ir artimiausiu metu neketina tuo užsiimti,³⁹ todėl svarbu pažymėti, jog reali nedirbančių asmenų dalis visuomenėje yra didesnė už registruotąją. Nesimokę nusikalstamas veikas padarę asmenys sudaro labai nedidelę dalį, lyginant su nedirbančiais ir neturinčiais nuolatinių pajamų nusikaltusiais asmenimis.

Nusikalstamumą įtakoja ir tai, kad kaimo teritorijose mažai jaunimo užimtumo vietų- sporto klubų, bibliotekų, užimtumo centrų, todėl jauno amžiaus asmenys turi mažai savirealizacijos galimybių. Mokymo įstaigų ir specializuotų priežiūros ir teisių apsaugos įstaigų veiklos stoka kontrolės ir priežiūros srityse lemia menką jaunimo užimtumą, nenorą mokytis, o iš to kylanti socialiai nepriimtina veikla bei nepilnamečių nusikalstamumą.⁴⁰

Dar vienas rodiklis, įtakojantis nusikalstamumą yra pragyvenimo lygis. Gyventojų pajamos ir turtas yra pagrindiniai rodikliai, apibrėžiantys gyvenimo lygį. Prekių ir paslaugų vartojimas yra vienas svarbiausių šio lygio aspektų. Pajamų, vartojimo, turto pasiskirstymas sąlygoja lygybę ar nelygybę bei atskirų gyventojų grupių pajamų ar vartojimo neadekvatumą.⁴¹ Statistikos departamento duomenimis, vidutinės disponuojamos pajamos 2008 m. vienam namų ūkio nariui per mėnesį kaime buvo 811,2 lito, tuo tarpu mieste- 1201,0 lito. Taigi, aiškiai matome, jog kaimo gyventojai yra priversti labiau apriboti savo poreikius, kadangi pajamos vienam namų ūkio nariui buvo net 32,5 proc. žemesnės nei miesto, o žemas pajamų lygis laikomas vienu iš kriminogeninių veiksnių.⁴²

---

³⁷ Kuolaitė A., Nusikaltimus padariusių nedirbančių ir nesimokančių asmenų kontingento paplitimas ir asmenybės bruožai// Jurisprudencija. Vilnius. 2007. T. 2 (92). P. 79.

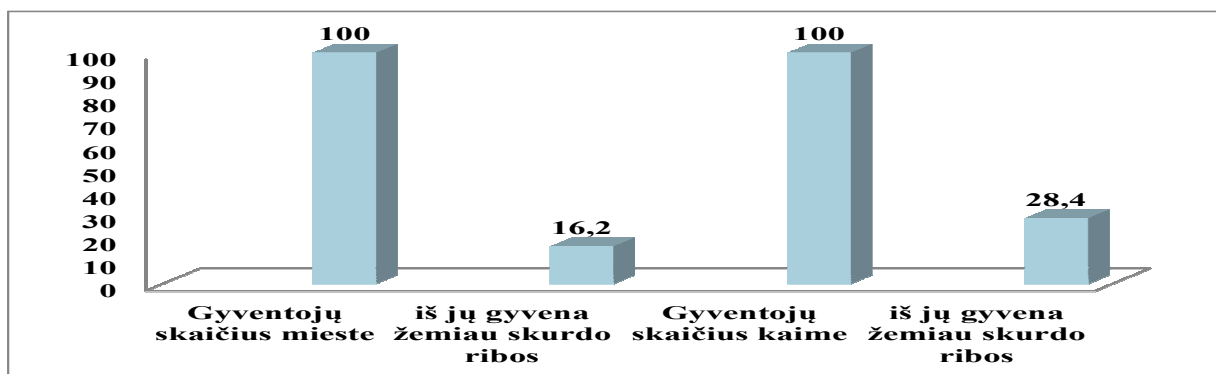
³⁸ Ten pat. P. 76.

³⁹ Ten pat. P. 77.

⁴⁰ Sakalauskas G., Gečėnienė S., Jatkevičius A. ir kt., Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. 2000. P. 142.

⁴¹ Skučienė D., Genelytė I., Senatvės pensininkų gyvenimo lygio raida 1999- 2008 m.// Gerontologija. Vilnius. 2010. T. 11 (3). P. 157.

⁴² Kuolaitė A., Nusikaltimus padariusių nedirbančių ir nesimokančių asmenų kontingento paplitimas ir asmenybės bruožai// Jurisprudencija. Vilnius. 2007. T. 2 (92). P. 79.

2 pav. Asmenų, gyvenančių žemiau skurdo ribos mieste ir kaime 2010 m., dalis (proc.)

Kitas rodiklis- skurdo lygis- gyventojų esančių žemiau skurdo ribos dalis.⁴³ Tai pajamų ir kitų išteklių neturėjimas, kurie yra būtini siekiant užtikrinti priimtinius gyvenimo standartus. Kuo daugiau visuomenėje asmenų, kurių vartojimo išlaidos yra mažesnės už nustatytą skurdo ribą, tuo didesnio nusikalstamumo lygio galima tikėtis.⁴⁴ Žmonės esantys socialinės struktūros apačioje, bei neturintys darbo paprastai padaro daugiau visų rūšių nusikaltimų.⁴⁵ Skurdo rizikos riba Lietuvoje 2010 m. buvo 701 litas per mėnesį vienam gyvenančiam asmeniui ir 1472 litai šeimai, susidedančiai iš dviejų suaugusiųjų ir dviejų vaikų iki 14 metų amžiaus. Disponuojamas pajamas, mažesnes už skurdo rizikos ribą, 2010 m. mieste gavo 16,2 proc., kaime- 28,4 proc. asmenų.⁴⁶ Tai rodo, jog beveik trečdalis kaimo gyventojų gyveno žemiau skurdo ribos, o tai apriboja galimybes net būtiniausių žmogaus poreikių patenkinimui. Didžiausias skurdo rizikos lygis buvo nustatomas tarp bedarbių (55,8 proc.), senatvės pensininkų (13,3 proc.), iš visų dirbančiųjų žemiau rizikos ribos buvo 12,3 proc. asmenų.⁴⁷

1 lentelė. Gyventojų amžiaus struktūra 2010 m.⁴⁸

Vieta	Iš viso gyventojų	0- 14 metų		15- 59 metų		60 metų ir daugiau	
		Abs. sk.	Dalis proc.	Abs. sk.	Dalis proc.	Abs. sk.	Dalis proc.
Lietuvoje	3332039	499 299	15,0	2 135 627	64,1	697 113	20,9
Mieste	2229521	322 413	14,5	1 461 657	65,6	445 451	19,9
Kaime	1102518	176 886	16,0	673 970	61,1	251 662	22,9

Kitas socialinis požymis, kurį reikėtų aptarti kalbant apie socialinę aplinką kaime yra gyventojų amžius. Lietuvoje, kaip ir kitose Europos valstybėse vyksta gyventojų senėjimo procesas, o Lietuvos kaimams tai ypač aktualu.⁴⁹ 2010 m. kaimuose gyveno 22,9 proc. vyresnių nei 60 metų amžiaus asmenų ir tai buvo 3,0 proc. daugiau nei miestuose, jeigu lyginsime to paties amžiaus grupę.

⁴³ Kšivickienė D., Skurdo apraiškos Lietuvos kaime.//Žemės ūkio mokslai. 2006. Nr. 1. P. 83.

⁴⁴ Babachinaitė G., Jurgelaitienė G., Justickis V., ir kt. Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2008. P. 120.

⁴⁵ Walklate S. Understanding criminology. Philadelphia: Open University Press. Buckingham. 2003. P. 7.

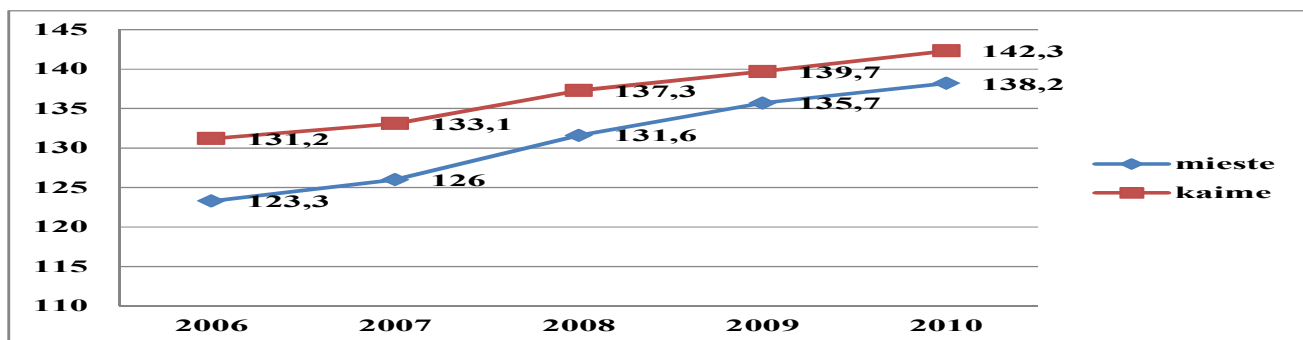
⁴⁶ Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos 2010. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011. P. 32.

⁴⁷ Ten pat. P. 33.

⁴⁸ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Lietuvos statistikos departamento informaciją. Gyventojų skaičius pagal lytį ir amžių mieste ir kaime 2010 m.// Demografijos metraštis 2009. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2010. P. 30- 32.

⁴⁹ Babachinaitė G., Paulikas V., Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime po 1990 metų // Jurisprudencija. 2005. T. 74 (66). P. 66.

Demografinis senatvės koeficientas 2010 m. kaime buvo 142,3 t.y. 100 vaikų iki 14 m. teko 142,3 pagyvenusiu (60 m. ir daugiau) asmenų, mieste tais pačiais metais- 138,2 pagyvenusiems asmenims teko 100 vaikų iki 14 m.

3 pav. Demografinio senatvės koeficiento dinamika mieste ir kaime 2006- 2010 m.⁵⁰

Senėjimo procesas siejamas su gimstamumo mažėjimu ir emigracija. Iš 3 pav. matome, jog senėjimo problema aktualesnė kaimuose, senėjimo koeficientas 2006- 2010 m. kaime buvo 4,4 proc. didesnis nei mieste. Kita akivaizdžiai matoma problema yra vyresnio amžiaus asmenų dalies didėjimas arba kitaip tariant gimstamumo mažėjimas t.y. jaunimo iki 14 m. dalies mažėjimas tiek miestuose, tiek kaimuose. Tai rodo 2006- 2010 m. miestuose ir kaimuose išaugęs demografinis senatvės koeficientas atitinkamai 12,1 proc. ir 8,5 proc.

Statistikos departamento duomenimis 2006- 2010 m. iš Lietuvos emigravo 148,6 tūkst. asmenų.⁵¹ Vien tik 2010 m.- 83,2 tūkst. asmenys, tai 61,2 tūkst. gyventojų daugiau nei 2009 m.⁵² Dažniausiai išvyksta darbingo amžiaus Lietuvoje negalintis gauti darbo piliečiai, su kuriais neretai išvažiuoja ir jų vaikai. Kadangi didesnis nedarbas esti kaimuose, todėl darbingo amžiaus kaimo gyventojai turi didesnes paskatas ieškoti darbo užsienyje. Šio reiškinio įtaka nusikalstamumui gali būti įvairi. Emigruojantys asmenys dažniausiai savo gyvenamuosius būstus palieka tuščius, kurie gali tapti puikiu grobiu vagims. Kita vertus, gyventojų senėjimas tam tikroje teritorijoje ar regione dažniausiai prisideda prie nusikalstamumo mažėjimo,⁵³ kadangi nusikalstamas elgesys labiau būdingas jaunesnio amžiaus gyventojams, tačiau vyresnio amžiaus gyventojai dažniau tampa potencialiomis nusikaltimo aukomis.⁵⁴ Kaimo senėjimą įtakoja ir vidinė migracija. Nemaža dalis jaunimo išvyksta studijuoti į didžiuosius Lietuvos miestus arba į užsienį, kur baigę studijas neretai ir pasilieka dėl

⁵⁰ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Lietuvos statistiko departamento informaciją. Vidutinis metinis gyventojų skaičius pagal lytį ir amžių mieste ir kaime// <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2466>; prisijungimo laikas: 2012- 01-25.

⁵¹ Statistiniai rodikliai Lietuvos ekonomikos ir finansų raidai stebėti// http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Statistiniai_rodikliai_2011_10.pdf?PHPSESSID=8f778e988e619a6a2b574d522b6f6eb; prisijungimo laikas: 2011-12-04.

⁵² Lietuvos apskritys 2010. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011. P. 9.

⁵³ Babachinaitė G., Jurgelaitienė G., Justickis V., ir kt. Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2008. P. 105.

⁵⁴ Uscila R., Pagyvenusiu žmonių viktimizacija Lietuvos kaimuose ir vienkiemiuose: viktimologinė analizė// Jurisprudencija. 2005. T. 70 (62) P. 9.

didesnių perspektyvų. 2009 m. į kaimo gyvenamąsias vietas atvyko 19,4 tūkst. asmenų, išvyko- 20,2 tūkst. asmenų.⁵⁵ Taigi, matome, jog migracijos neto iš kaimų 2009 m. buvo 777 asmenys.

2 lentelė. Sergamumas priklausomybėmis nuo alkoholio mieste ir kaime 2010 m.⁵⁶

	Mieste	Kaime
Įrašyti į įskaitą pirmą kartą susirgę:		
Alkoholine psichoze	392	406
Lėtiniu alkoholizmu	833	262
Sergantys metų pabaigoje:		
Alkoholine psichoze	1935	1414
Lėtiniu alkoholizmu	40 752	14 610
100 000-ių gyventojų tenka pirmą kartą susirgusių:		
Alkoholine psichoze	17,8	37,4
Lėtiniu alkoholizmu	37,9	24,1
100 000-ių gyventojų tenka sergančių:		
Alkoholine psichoze	89,1	131,7
Lėtiniu alkoholizmu	1876,9	1361,1

Socialiniu visuomenės rodikliu laikomas foninis reiškinys- alkoholio vartojimas, kuris neretai laikomas labiau Lietuvos kaimams nei miestams būdinga problema. Siekiant patvirtinti, arba paneigti šią nuomonę, paanalizavome sergamumą alkoholio priklausomybėmis Lietuvos miestuose ir kaimuose 2010 m. Jeigu lyginsime miesto ir kaimo (2 lentelė) gyventojų sergamumą absoliučiais skaičiais, matome, jog metų pabaigoje tiek alkoholine psichoze, tiek lėtiniu alkoholizmu kartu paėmus mieste sergančiųjų dalis buvo 72,7 proc., kaime tokių asmenų buvo 27,3 proc. Tačiau jeigu palyginsime sergamumo priklausomybės nuo alkoholio lygį mieste ir kaime, matome, jog kaime sergamumo alkoholio psichoze lygis yra gerokai aukštesnis už miesto, tuo tarpu lėtiniu alkoholizmu dažniau sergama mieste nei kaime.

Visuomenėje neretai reiškiamą nuomonę, jog kaimuose didžiąją dalį nusikalstamų veikų įtakoja paplitęs alkoholizmas. Iš 3 lentelės matome, jog kaimuose nusikaltę asmenys dažniau būna neblaivūs, (tiriamu laikotarpiu iš visų nusikaltusių 33,1 proc. buvo neblaivūs), tuo tarpu mieste neblaivūs asmenys bendrame įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiuje sudarė apie penktadalį (19,2 proc.). Iš to galime apibendrinti, jog kaimuose tarp nusikalstamas veikas padariusių asmenų neblaivūs asmenys sudaro didesnę dalį nei mieste.

⁵⁵ Vidaus migracija pagal kaimo gyvenamąsias vietas apskrityse ir savivaldybėse 2009 m.// Demografijos metraštis 2009 m. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2010. P. 195.

⁵⁶ Lentelė modifikuota magistrantės pagal Lietuvos statistikos departamento informaciją. Alkoholio ir tabako vartojimas ir jo padariniai 2010 m.// Informacija apie alkoholio ir tabako vartojimą bei jo padarinius (2011 m. katalogas). Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011. P. 5.

3 lentelė. Įtariamai (kaltinami) neblaivūs asmenys mieste ir kaime 2006- 2010 m.⁵⁷

Metai	Viso nustatyta įtariamų (kaltinamų.) asmenų (abs. sk.)		Iš jų įtariamai (kaltinami) neblaivūs (abs. sk.)		Įtariamų (kaltinamų) asmenų dalis (proc.)	
	Mieste	Kaime	Mieste	Kaime	Mieste	Kaime
2006	24 784*		3 612	2 731	-	-
2007	15 451	7 111	3 354	2 428	21,7	34,1
2008	15 765	7 245	3 065	2 495	19,4	34,4
2009	16 334	7 585	3 100	2 487	19,0	32,8
2010	16 516	7 696	2 725	2 402	16,5	31,2

* Informacijos apie miestuose ir kaimuose nustatytus įtariamus (kaltinamus) asmenis 2006 m. nepateikta.

Kitas aptartinas rodiklis- urbanizacija- populiacijos dalies, gyvenančios urbanizuotose vietovėse didėjimas, kuris neretai tampa kriminogeniniu veiksniumi. Ryšys tarp urbanizacijos ir nusikalstamumo jau gerą šimtmetį yra sociologų tyrimo objektas. Sutariama, kad urbanizacija įtakoja socialinių veiksnių, skatinančių deviantinį elgesį, atsiradimą ir plėtrą.⁵⁸ Kaip ir kitose pasaulio šalyse, Lietuvoje daugiau nusikaltimų padaroma dideliuose miestuose ir juos supančiose regionuose.⁵⁹ Miestai pritraukia imigrantus didesnėmis pasilinksminimų galimybėmis. Miesto gyvenimo būdo diktuojamas susvetimėjimas, anonimiškumas, greitas gyvenimo tempas, aiškiau nei kaime jaučiama socialinė atskirtis yra potencialūs nusikaltimų ir nesaugumo šaltiniai.⁶⁰ Tarptautinių ryšių vystymasis įtakoja ekonominius, socialinius ir kitus procesus, kurie kartu daro poveikį ir nusikalstamumo pokyčiams, ekonominę plėtrą, pokyčiai verslo sektoriuje nulemia naujų nusikalstamų veikų rūšių atsiradimą ir plėtrą. Taigi, kaimuose menkai išvystyta urbanizacija laikoma antikriminogeniniu veiksniumi.

Kaimo gyventojams yra labiau būdingas emocinis artumas ir bendruomeniškumas. Dar tarpukariu šeimos ūkių pagrindu įkurtos Lietuvos kaimų bendruomenės buvo socialinės santarvės ir nusikalstamumo kaime prevencijos garantu.⁶¹ Kaimuose ir šiandien išlieka glaudūs gyventojų tarpusavio ryšiai, kaimuose dažniausiai visi vieni kitus pažįsta, palaikomi artimi tarpusavio santykiai, vyrauja abipusis pasitikėjimas. Vienam išvykus, kitas prižiūri kaimyno sodybą ir pan., tuo tarpu mieste neretai šalia gyvenantys kaimynai vienas kitą nepažįsta tik iš matymo. V. Pauliko nuomone, tvirtoms kaimų bendruomenėms formuotis įtakos turėjo nepriklausomybė ir privačios žemės nuosavybės atkūrimas.⁶² Glaudesnis žmonių tarpusavio bendravimas daro įtaką ir nusikalstamumo raidai.

⁵⁷ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie įtariamų (kaltinamų) asmenų nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (Forma 2)// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-2; prisijungimo laikas: 2011-12-11.

⁵⁸ Visano L. A., Crime and Culture. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc.1998. P. 45.

⁵⁹ Justickis V., Kriminologija.- I d. Vilnius. 2001. P. 312.

⁶⁰ Pocienė A., Socialinės tvarkos ir saugumo prielaidos mieste: aplinkos kriminologijos teorijų taikymų patirtis vakaruose ir perspektyvos Lietuvoje// Teisės problemos. 2009. Nr. 4 (66). P. 32.

⁶¹ Paulikas V., Socialinė aplinka kaime ir nusikalstamumas// Jurisprudencija. 2001. T. 20 (12). P. 41.

⁶² Ten pat. P. 43.

Bendruomenėse, kurių narių ryšiai glaudūs, jei jie jaučiasi atsakingi vieni už kitus ir supančią aplinką, dezorganizacijai atsirasti yra maža tikimybė.⁶³ Svarbų vaidmenį vaidina galimas moralinis kaimynų ar kitų gyventojų pasmerkimas už priešingas teisei veikas. Tačiau šis faktorius gali būti svarbus tik morališkai nesužlugdytiems, nedegradavusiems individams. Kitaip tariant, šis faktorius mažai lemia degradavusių ir žemos moralės asmenų teisėtą elgesį. Tai vadinami „skurdo kultūros“ asmenys, kuriems būdinga apatija, cinizmas, bejėgiškumo jausmas, nepasitikėjimas socialiniais instrumentais. „Skurdo kultūroje“ gyvenantys žmonės nepasitiki savo kaimynais bei bendruomene, todėl pastaroji turi jiems mažai įtakos.⁶⁴ Pastebėta, kad bendruomenės, kurios nesusitvarko ar neketina tvarkytis su dezorganizacijos apraiškomis, ilgainiui įgyja dezorganizuotų bendruomenių reputaciją ir tampa traukos objektais nusikalstamoms veikoms.⁶⁵ Ten kur neveikia socialinė kontrolė ir bendruomenės nariai yra abejingi už jų durų vykstantiems įvykiams – puiki terpė nusikaltimams.⁶⁶

Didėjantis socialinis mobilumas visuomenėje gali lemti ryšių tarp individų susilpnėjimą, susvetimėjimą. Gyventojų mobilumas neskatina megzti gilesnių socialinių ryšių.⁶⁷ Pasak garsaus prancūzų sociologo E. Diurheimo, nykstant socialiniams ryšiams, solidarumui, didėja asocialių veiksmų skaičius, atsiranda „socialinė dezorganizacija.“⁶⁸ Neproporcingai daug nusikaltimų padaro žmonės dažnai keičiantys gyvenamą vietą, ar gyvenantys regionuose, pasižyminčiose aukštu gyventojų mobilumu.⁶⁹ Dažnas gyvenamosios vietos keitimas skatina žmonių tarpusavio susvetimėjimą. Asmenys persikeldami į naują vietą, ne visada turi galimybių ir noro artimiau bendrauti su naujos aplinkos gyventojais senbuviais. Tokia situacija skatina žmonių susvetimėjimą ir, pasak J. Bluvšteino, toks atotrūkis silpnina socialinės aplinkos vaidmenį kontroliuojant žmogaus elgesį ir kartu sudaro sąlygas nestabiliam elgesiui.⁷⁰ Žmonės tampa neatsakingi vieni prieš kitus, kadangi vieni kitų nebepažįsta. Tenka pastebėti, kad tai labiau būdinga miesto tipo gyvenvietėse.

Taigi, aptarėme pagrindinius faktorius, galimai įtakojančius nusikalstamumą kaimuose. Tai kaimo aplinkoje egzistuojantys socialiniai rodikliai, kurie vienaip ar kitaip lemia nusikalstamumo būklės ir lygio dinamiką ne tik kaimuose, bet ir apskrityse.

---

⁶³ Pocienė A., Socialinės tvarkos ir saugumo prielaidos mieste: aplinkos kriminologijos teorijų taikymų patirtis vakaruose ir perspektyvos Lietuvoje// Teisės problemos. 2009. Nr. 4 (66). P. 37.

⁶⁴ Siegel L. J., Criminology. Lowell: University of Massachusetts. 2006. P. 180.

⁶⁵ Pocienė A., Socialinės tvarkos ir saugumo prielaidos mieste: aplinkos kriminologijos teorijų taikymų patirtis vakaruose ir perspektyvos Lietuvoje// Teisės problemos. 2009. Nr. 4 (66). P. 37.

⁶⁶ Ten pat. P. 36.

⁶⁷ Verrill S. W., Social Structure-Social Learning and Delinquency. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 2008. P. 54- 55.

⁶⁸ Barlow H. D., Kauzlarich D., Explaining Crime. Unites States of Amerika: Rowman & Littlefield Publishers. 2010. P. 54.

⁶⁹ Walklate S., Understanding criminology. Philadelphia: Open University Press. Buckingham. 2003. P. 7.

⁷⁰ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 53.

3. NUSIKALSTAMUMO KRETINGOS RAJONO KAIMUOSE BŪKLĖ, LYGIS IR DINAMIKA

Šioje analitinėje darbo dalyje aptarsime Kretingos rajono savivaldybės socialinį demografinį kontekstą t.y. gyventojų skaičių, jų pasiskirstymą pagal lytį, tautybę, gyvenamąją vietovę, senėjimo ir jaunėjimo procesus, užimtumą bei nedarbo lygį. Kadangi šis darbas skirtas nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose ištyrimui, todėl šioje dalyje atliksime kaimiškųjų teritorijų administracinę analizę. Antrojoje šio skyriaus dalyje analizuosime registruoto nusikalstamumo kiekybines charakteristikas- nusikalstamumo būklę, lygį ir dinamiką Kretingos rajono kaimuose, paraleliai bus pateikiamas Kretingos ir Salantų miestų bei kaimyninių rajonų, Lietuvos kaimų ir net bendras Lietuvos nusikalstamumas, kas padės tiksliau įvertinti, kokią padėtį užima nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose.

Kretingos rajonas yra vienas iš šiaurės vakarų Lietuvoje esančių rajonų, besiribojantis su Klaipėdos, Plungės ir Skuodo rajonais, Palangos miesto savivaldybe, o taip pat su šiaurine mūsų kaimyne Latvija, iki 2010 m. liepos 1 d. priklausęs Klaipėdos apskrčiai. Savivaldybės centru laikomas Kretingos miestas. Kretingos rajono savivaldybė įsteigta 1995 m., o buvusios Kretingos ir Salantų miestų savivaldybės ir apylinkės pervadintos seniūnijomis.⁷¹ Kretingos rajono savivaldybė užima 989,0 km² plotą, kuriame įsikūrę Kretingos ir Salantų miestai, Darbėnų ir Kartenos miesteliai bei apie 190 įvairaus dydžio kaimų.⁷²

Kretingos rajono savivaldybėje 2011 m. pradžioje gyveno 44,1 tūkst. gyventojų, iš kurių mieste- 22,5 tūkst. (51,0 proc.), kaime- 21,6 tūkst. (49,0 proc.). Kaimo gyventojų struktūroje moterų buvo 11,1 tūkst. (51,7 proc.), vyrų- 10,4 tūkst.(48,3 proc.)⁷³

2011 m. pradžioje Kretingos rajono savivaldybėje darbingo amžiaus⁷⁴ gyventojų buvo 27,7 tūkst., asmenų iki 15 m. amžiaus- 7,8 tūkst., pensinio amžiaus gyventojų- 8,6 tūkst.⁷⁵ Tokia gyventojų amžiaus struktūra rodo aktualų senėjimo procesą- demografinis senatvės koeficientas buvo 110,7 t.y. 100 asmenų iki 15 m. amžiaus teko 110,7 pensinio amžiaus gyventojų. Kretingos rajono kaimuose 2011 m. pradžioje darbingo amžiaus asmenų gyveno 14,2 tūkst., iš jų 7,0 tūkst. buvo moterys ir 7,2 tūkst. vyrai.⁷⁶

---

⁷¹ Kanarskas J., Kretinga. Praeities skraistę praskleidus. 2009. Kretinga. P. 259.

⁷² Kretingos rajono savivaldybė.// <http://www.zemaitijosgidas.lt/index.php?cid=66-> ; prisijungimo laikas: 2011-02-19.

⁷³ Gyventojų skaičius metų pradžioje. Gyvenamoji vietovė, administracinė teritorija ir metai.// <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

⁷⁴ Darbingo amžiaus laikomi 15- 64 m. amžiaus asmenys. (aut. past.).

⁷⁵ Gyventojų skaičius metų pradžioje. Amžius, administracinė teritorija ir metai.// <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

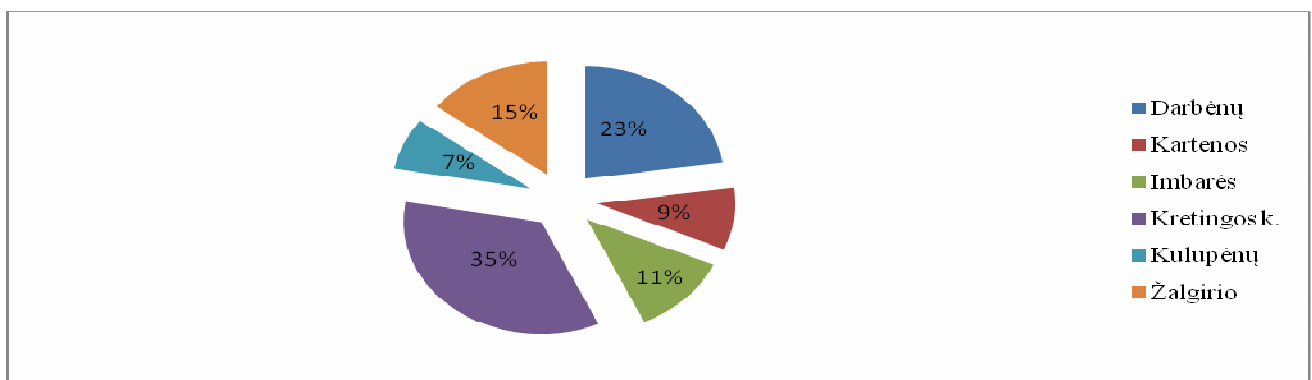
⁷⁶ Gyventojų skaičius metų pradžioje. Amžius, administracinė teritorija, gyvenamoji vietovė, metai.// <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

2010 m. Kretingos rajono savivaldybėje užimtų gyventojų buvo 17,6 tūkst.⁷⁷ Tai mažiausias užimtų asmenų skaičius per 2006- 2010 m. periodą. 2010 m. užregistruota 4,0 tūkst.⁷⁸ bedarbių. Registruotų bedarbių⁷⁹ ir darbingo amžiaus gyventojų santykis Kretingos rajono savivaldybėje 2010 m. buvo 14,1. Mažiausias bedarbių skaičius buvo 2007 m. (0,4 tūkst.), nedarbo lygis siekė 1,4 proc. Daugiausia užimtų gyventojų Kretingos rajono savivaldybėje buvo 2007 m.- 19,2 tūkst.

4 pav. Kretingos rajono savivaldybės seniūnijos⁸⁰

Kretingos rajono savivaldybę sudaro 8 seniūnijos- Darbėnų, Imbarės, Kartinė, Kretingos kaimiškoji, Kretingos miesto, Kūlupėnų, Salantų miesto ir Žalgirio. Kadangi šiame darbe tiriamas Kretingos rajono savivaldybės kaimų nusikalstamumas, todėl Kretingos ir Salantų miestų duomenys mums nėra aktualūs.

5 pav. Kretingos rajono savivaldybėje esančių kaimiškųjų seniūnijų išsidėstymas pagal gyventojų skaičių⁸¹

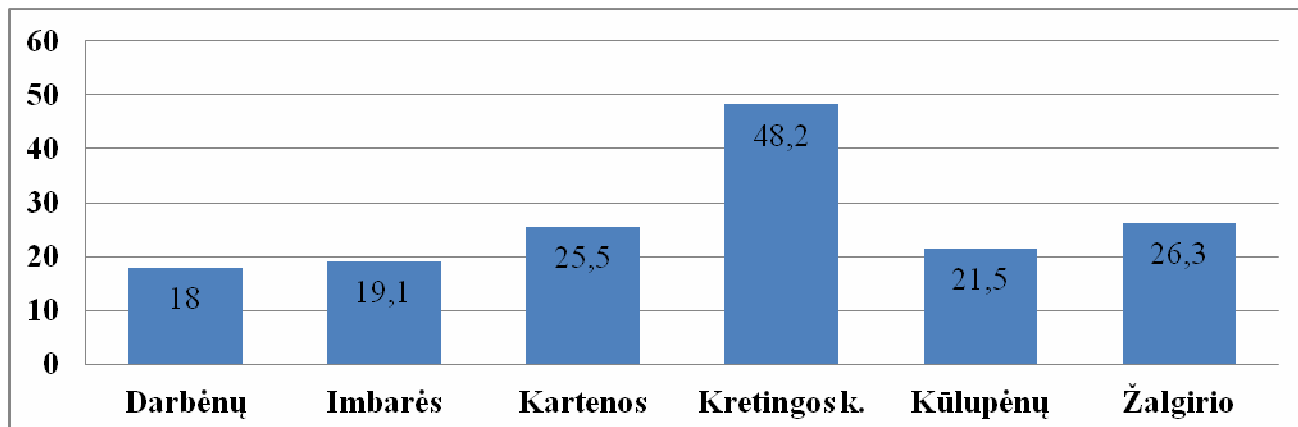
⁷⁷ Užimtieji. Administracinė teritorija ir metai.// <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ; prisijungimo laikas: 2012-01-29.

⁷⁸ Bedarbiai. Administracinė teritorija ir metai. // <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ; prisijungimo laikas: 2012-01-29.

⁷⁹ Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis. Administracinė teritorija ir metai.// <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ; prisijungimo laikas: 2012-01-29.

⁸⁰ Kretingos rajono savivaldybės gyvenamosios vietovės.// Klaipėdos apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2003. P. 36.

Iš visų rajone esančių kaimiškujų seniūnijų tankiausiai apgyvendinta yra Kretingos kaimiškoji seniūnija, rečiausiai- didžiausia savo plotu Darbėnų seniūnija, kurioje gyventojų tankumas tesiekia vos 18 asmenų viename kvadratiniam kilometre (žiūrėti 6 pav.).

6 pav. Gyventojų tankumas Kretingos rajono savivaldybės kaimo seniūnijose⁸²
(Žmonių skaičius / kvadratiniam kilometre)

Pagal tautybę Kretingos rajono savivaldybėje 97,6 proc. gyventojų yra lietuviai, 0,7 proc.- rusai, 0,1 proc.- ukrainiečiai, taip pat gyvena baltarusių, latvių, vokiečių, lenkų.⁸³

Kadangi šis darbas skirtas nusikalstamumo kaimuose analizei, toliau šiame skyriuje tirsime nusikalstamas veikas, užregistruotas Kretingos rajono kaimuose. Pirmiausia nusikalstamumą Kretingos rajono kaimuose lyginsime su bendru Lietuvos nusikalstamumu, toliau analizuosime nusikalstamumą šioje teritorijoje bendro Lietuvos kaimų nusikalstamumo mastu, galiausiai palyginsime, kokią vietą užima nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose kaimyninių rajonų (Klaipėdos, Skuodo, Šilutės) kaimų atžvilgiu. Kitaip tariant, mums svarbu nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose padėtis Klaipėdos apskrities mastu bei atskirų kaimyninių rajonų atžvilgiu. Toliau darbe bus nagrinėjamos registruotos nusikalstamos veikos⁸⁴ Kretingos rajono savivaldybėje, išskiriant nusikalstamas veikas padarytas miestuose ir kaimuose, taip pat jų ištirtumo laipsnis. Galiausiai dalį dėmesio skirsime nusikalstamumo kaimiškosiuose Kretingos rajono seniūnijose platesnei analizei- būklei bei padėčiai atskleisti. Nusikalstamumo analizei naudosime būklės, lygio ir dinamikos kriterijus.

⁸¹ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Lietuvos statistikos departamento informaciją. Kretingos rajono savivaldybės kaimo seniūnijų gyventojai.// Klaipėdos apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2003. P. 39.

⁸² Ten pat.

⁸³ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Vilnius. 2007. P.19.

⁸⁴ Nusikalstamai ir baudžiamieji nusizengimai, per ataskaitinį laikotarpį užregistruoti Vidaus reikalų informacinės sistemos Nusikalstamų veikų žinybiniame registre. Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla, Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2006. P. 9.

4 lentelė. Registruoto nusikalstamumo būklė ir lygis 2006- 2010 m.⁸⁵

Teritorija	Rodikliai	Metai	2006	2007	2008	2009	2010
Lietuvoje	Būklė (abs. sk.)		82155	73741	78060	83203	77669
	Lygis (100 tūkst. gyv.)		2414,0	2178,5	2318,8	2483,8	2333,1
Lietuvos kaimuose	Būklė (abs.sk.)		18419	16863	17608	19329	20051
	Lygis (100 tūkst. gyv.)		1623,5	1499,3	1578,3	1742,3	1823,7
Kretingos r. kaimuose	Būklė (abs. sk.)		199	176	180	274	250
	Lygis (100 tūkst. gyv.)		879,0	777,9	797,9	1216,1	1127,9
	Dalis nuo bendro kaimo nusikalstamumo (proc.)		1,1	1,0	1,0	1,4	1,3
	Dalis nuo bendro Lietuvos nusikalstamumo (proc.)		0,2	0,2	0,2	0,3	0,3

Lietuvoje mūsų tiriamu periodu buvo užregistruojama vidutiniškai po 79 tūkst. nusikalstamų veikų per metus. Lietuvos kaimuose kasmet buvo užregistruojama po 18,5 tūkst. nusikalstamų veikų (24,1 proc.), iš kurių Kretingos rajono kaimams teko vidutiniškai po 216 nusikalstamų veikų (0,3 proc.).

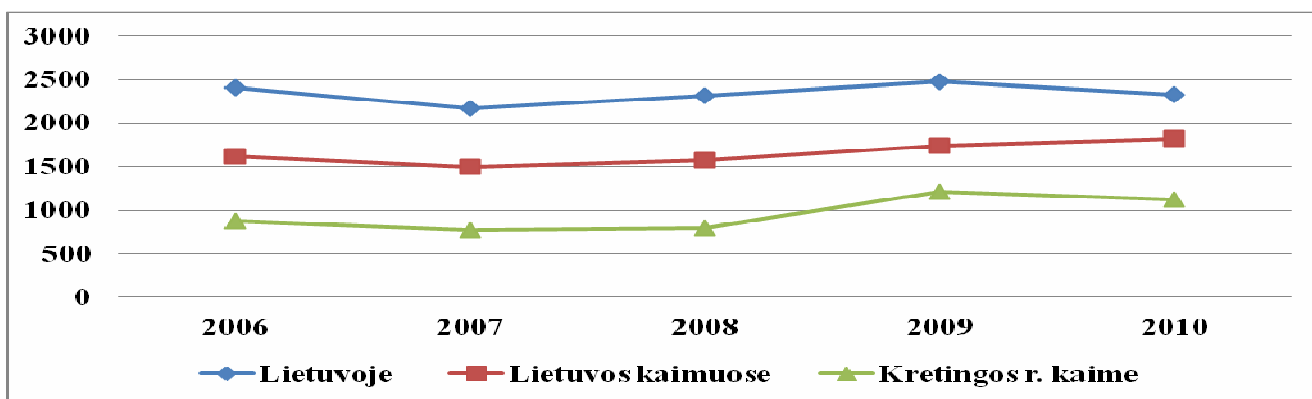
Kadangi būklės rodiklių lyginimas negalimas nei teritorijos, nei laiko atžvilgiu, dėl gyventojų skaičiaus skirtumų ir pokyčio per atitinkamą laikotarpį, tikslinga išanalizuoti nusikalstamumo lygį ir jo dinamiką 2006- 2010 m. Nusikalstamumo lygis šiuo periodu Lietuvoje siekė vidutiniškai 2345,6 nusikalstamas veikas (100 tūkst. gyventojų). Lietuvos kaimuose- vidutiniškai 1653,4 nusikalstamas veikas. Taigi, nusikalstamumo lygis Lietuvos kaimuose buvo apie 30 proc. žemesnis už bendrą visos šalies nusikalstamumo lygį.

Nusikalstamumo lygis Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. vidutiniškai buvo 694 nusikalstamomis veikomis žemesnis už Lietuvos kaimo nusikalstamumą ir vidutiniškai 1386 nusikalstamomis veikomis žemesnis nei siekė bendrasis Lietuvos nusikalstamumo lygio vidurkis. T.y. Lietuvos kaimuose buvo padaroma vidutiniškai 29,5 proc. nusikalstamų veikų, tenkančių 100 tūkst. gyventojų, mažiau nei Lietuvoje, o Kretingos rajono kaimuose- vidutiniškai 59,1 proc. mažiau nei Lietuvoje ir 42,0 proc. mažiau nei Lietuvos kaimuose. Taigi, matome, kad nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose yra gerokai mažesnis nei bendrasis šalies ir Lietuvos kaimo teritorinis vidurkis.

Visose trijose mūsų lyginamose teritorijose žemiausias nusikalstamumo lygis buvo 2007 m., didžiausias- 2009 m., kada nusikalstamumo lygis padidėjo tiek Lietuvoje, tiek Lietuvos kaimuose, tiek Kretingos rajono kaimuose. Deja, nusikalstamumo lygio didėjimas Lietuvos kaimuose išliko ir

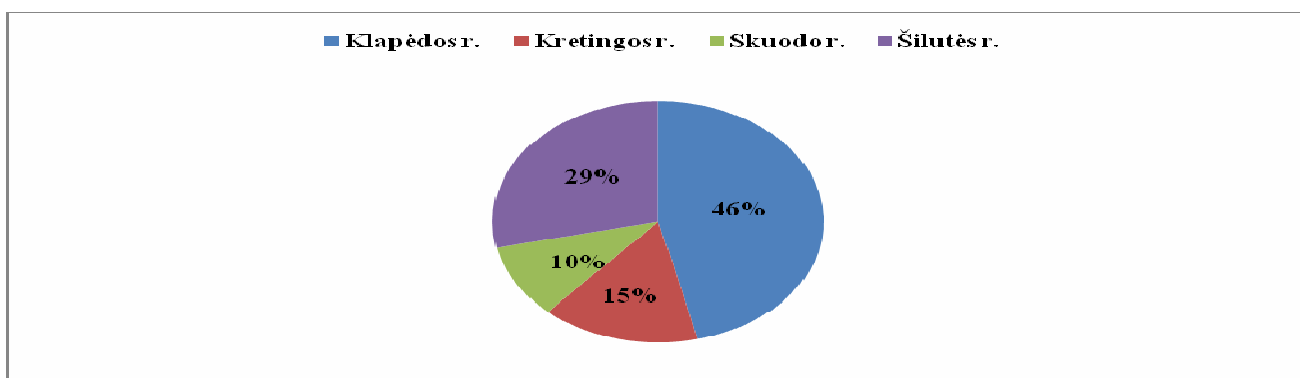
⁸⁵ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (Forma_1Ž).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&re-gionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-1Z ; Prisijungimo laikas: 2012-01-30.

2010 m., kai tuo tarpu bendrai Lietuvoje ir Kretingos rajono kaimuose nusikalstamumo lygis šiek tiek sumažėjo, atitinkamai po 6,1 proc. ir 7,3 proc.

7 pav. Registruoto nusikalstamumo lygio dinamika 2006- 2010 m. (100 tūkst. gyv.)⁸⁶

Bendras nusikalstamumo lygio didėjimas Lietuvos Respublikoje 2006- 2010 m. buvo 3,35 proc., Lietuvos Respublikos kaimo teritorijose- 12,33 proc., Kretingos rajono kaimuose- 28,31 proc. Visuose analizuotuose regionuose nusikalstamumas per 5 metų periodą vidutiniškai padidėjo 14,66 proc. Taip pat pastebėtina, kad nusikalstamumo lygis kaimuose didėjo labiau nei nusikalstamumas miestuose ir kaimuose bendrai paėmus.

8 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų teritorinė struktūra Klaipėdos apskrities rajonų kaimuose 2006- 2010 m. (vidutiniškai)⁸⁷

Mūsų tiriamu laikotarpiu- 2006- 2010 m. Klaipėdos apskrityje buvo užregistruota 43,7 tūkst. nusikalstamų veikų, iš kurių apskrities kaimuose- 7,5 tūkst.⁸⁸ (17,21 proc.).

Iš 8 pav. matome, jog didžiausia užregistruota nusikalstamų veikų dalis per visą mūsų tiriamą periodą buvo Klaipėdos rajono kaimuose (3230 nusikalstamos veikos). Antroje vietoje atitinkamai-

⁸⁶ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

⁸⁷ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

⁸⁸ Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikos apskrityse (Forma_ŽŽ-APSK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-2Z-APSK ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

Šilutės rajono kaimuose (1992). Mūsų tiriamuose Kretingos rajono kaimuose- 1079 nusikalstamos veikos. Mažiausią dalį sudarė Skuodo rajono kaimai (698 nusikalstamos veikos). Skuodo rajono kaimuose užregistruota 381 nusikalstama veika mažiau nei Kretingos rajono kaimuose. Šie registruoto nusikalstamumo būklės palyginimo duomenys nėra reprezentatyvūs, kadangi lyginamos teritorijos yra nevienodos savo plotu, taip pat gyventojų skaičiumi, kuris, beje, yra vienas iš svarbiausių rodiklių, padedančių nustatyti nusikalstamumo tikrąją padėtį konkrečioje teritorijoje.

5 lentelė. Ištirtų nusikalstamų veikų dalis Klaipėdos apskrities kaimuose 2006- 2010 m. (proc.)⁸⁹

Metai	2006		2007		2008		2009		2010	
	Užreg. (abs. sk.)	Ištirta (proc.)	Užreg. (abs.sk.)	Ištirta (proc.)	Užreg. (abs. sk.)	Ištirta (proc.)	Užreg. (abs. sk.)	Ištirta (proc.)	Užreg. (abs. sk.)	Ištirta (proc.)
Vietovė										
Klaipėdos r.	628	47,5	591	42,1	574	42,9	676	45,4	761	54,8
Kretingos r.	199	47,7	176	61,9	180	48,9	274	46,7	250	54,8
Skuodo r.	170	61,8	133	79,0	101	74,3	144	63,9	150	69,3
Šilutės r.	389	67,1	381	49,3	404	54,5	435	43,5	383	57,2

Išanalizavus nusikalstamų veikų Klaipėdos apskrityje ištyrimo apimtis paaiškėjo, jog visoje apskrityje 2006- 2010 m. buvo atskleista daugiau nei pusė visų užregistruotų nusikalstamų veikų (55,6 proc.). Didžiausia ištirtų nusikalstamų veikų dalis buvo 2010 m. (59,0 proc.), mažiausia- 2009 m. (46,8 proc.). Pagal teritoriją, didžiausia nusikalstamų veikų dalis buvo ištirta Skuodo rajone (69,7 proc.), mažiausia- Klaipėdos rajone (46,5 proc.). Kretingos rajono kaimuose buvo atkleista 52,0 proc. visų 2006- 2010 m. užregistruotų nusikalstamų veikų.

Siekiant įvairiapusiškesnės nusikalstamumo analizės palyginsime nusikalstamumo lygi Kretingos rajono kaimuose su Klaipėdos, Šilutės ir Skuodo rajonų kaimų nusikalstamumo lygiu.

6 lentelė. Registruoto nusikalstamumo lygis Klaipėdos apskrities rajonų kaimuose 2006- 2010 m.⁹⁰

Metai	2006	2007	2008	2009	2010
Vietovė					
Klaipėdos rajonas	2022,0	1862,9	1746,4	1993,3	2236,9
Kretingos rajonas	879,0	777,9	797,9	1216,1	1127,9
Skuodo rajonas	998,0	794,5	614,9	893,4	939,0
Šilutės rajonas	1192,8	1178,6	1261,9	1371,1	1223,4

Didžiausias nusikalstamumo lygis 2006- 2010 m. buvo Klaipėdos rajono kaimuose. 2010 m. nusikalstamumo lygis Klaipėdos rajono kaimuose buvo 10,6 proc. aukštesnis nei laikotarpio pradžioje. Antroje vietoje buvo Šilutės rajono kaimai, kuriuose nusikalstamumo lygis per visą periodą padidėjo

⁸⁹ Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).//

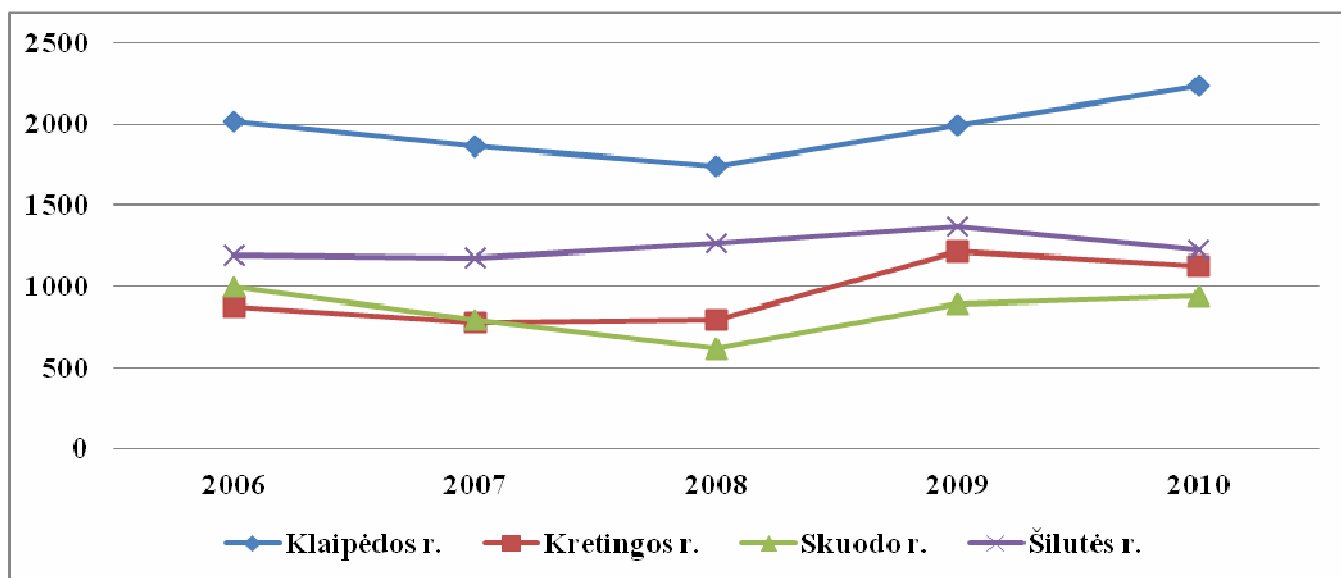
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-03.

⁹⁰ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).//

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-03.

2,6 proc. Nusikalstamumo lygis Kretingos rajono kaimuose 2006- 2007 m. buvo mažiausias visoje apskrityje. Nuo 2008 m. mažiausias nusikalstamumo lygis buvo Skuodo rajono kaimuose ir tokia situacija išsilaikė iki analizuojamo periodo pabaigos. Bendras registruotas nusikalstamumo lygio augimas Skuodo rajono kaimuose 2006- 2010 m. buvo 5,9 proc. Kretingos rajono kaimuose- 28,3 proc. Iš šios analizės matome, jog per 2006- 2010 m. Klaipėdos apskrityje nusikalstamumas sparčiausiai didėjo Kretingos rajono kaimuose ir laikotarpio pabaigoje buvo padidėjęs beveik trečdaliu, tuo tarpu kituose rajonuose nusikalstamumo lygio augimas buvo gerokai lėtesnis.

9 pav. Nusikalstamumo lygio dinamika Klaipėdos apskrities rajonų kaimuose 2006- 2010 m. (100 tūkst. gyv.)⁹¹

Per 2006- 2010 m. Kretingos rajono savivaldybėje užregistruota 2490⁹² nusikalstamų veikų, iš kurių 1079⁹³ buvo padarytos Kretingos rajono kaimuose (43,3 proc.). Miestuose (Kretingoje ir Salantuose) per tą patį laikotarpį užregistruota 1411⁹⁴ nusikalstamų veikų (56,7 proc.)

⁹¹ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menu=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2012-01-30.

⁹² Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menu=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-03.

⁹³ Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menu=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-03.

⁹⁴ Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menu=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-03.

7 lentelė. Registruotos nusikalstamos veikos Kretingos rajono savivaldybėje 2006-2010 m.⁹⁵

Metai	Užregistruota nusikalstamų veikų					Ištirta nusikalstamų veikų				
	Miestuose		Kaimuose		Iš viso (abs. sk.)	Miestuose		Kaimuose		Iš viso (abs. sk.)
	Abs. sk.	Dalis nuo viso rajonų (proc.)	Abs. sk.	Dalis nuo viso rajonų (proc.)		Abs. sk.	Dalis nuo užreg. mieste (proc.)	Abs. sk.	Dalis nuo užreg. kaime (proc.)	
2006	207	51,0	199	49,0	406	103	49,8	95	47,7	198
2007	284	61,7	176	38,3	460	150	52,8	109	61,9	259
2008	384	68,1	180	31,9	564	268	69,8	88	48,9	356
2009	298	52,1	274	47,9	572	133	44,6	128	46,7	261
2010	238	38,4	250	61,6	488	150	63,0	137	54,8	287

Nusikalstamumo padėčiai apibūdinti yra svarbi nusikalstamų veikų ištyrimo dalis, kuri parodo teisėsaugos institucijų darbo efektyvumą.

Antroje 7 lentelės dalyje matome nusikalstamų veikų ištirtumo statistiką Kretingos rajono savivaldybėje. Mus dominančioje kaimo teritorijoje analizuojamu laikotarpiu registruotų nusikalstamų veikų buvo ištiriama vidutiniškai 52,0 proc. Mažiausia nusikalstamų veikų dalis buvo ištirta 2009 m., didžiausia- 2007 m. Tuo tarpu mieste ištirta vidutiniškai 56,0 proc. Taigi matome, jog Kretingos rajono savivaldybėje tiek miestuose, tiek kaimuose yra ištiriama daugiau nei pusė visų užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiaus.

Kretingos rajono kaimuose 2010 m. nusikalstamų veikų padaugėjo 20,4 proc. lyginant su 2006 m. (8 lentelė). Nusikalstamumo lygis Kretingos rajono kaimuose taip pat turėjo tendenciją didėti. Tuo pačiu laikotarpiu Kretingos rajono savivaldybėje esančiuose miestuose (Kretingoje ir Salantuose) nusikalstamumo lygis išsidėstė piramidės forma, t.y. 2006- 2008 m. nusikalstamumo lygis didėjo, vidutiniškai po trečdalį kasmet, o 2009 m. ir 2010 m. mažėjo, vidutiniškai po penktadalį kasmet.

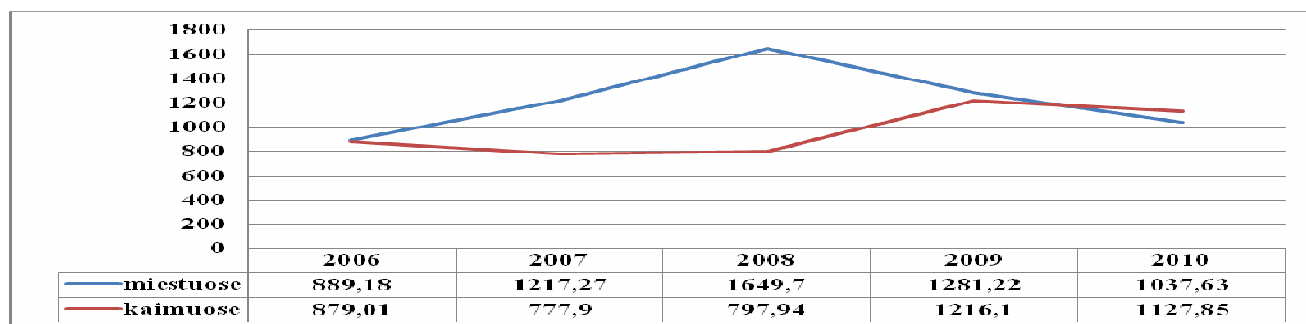
⁹⁵ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menu=12&re-gionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-02.

8 lentelė. Kretingos rajono savivaldybėje užregistruotų nusikalstamų veikų būklės ir lygio pokyčiai 2006- 2010 m.

(100 tūkst. gyv.)⁹⁶

<i>Rodikliai</i>	<i>Metai</i>	2006	2007	2008	2009	2010
Užregistruota nusikalstamų veikų kaimuose (abs. sk.)		199	176	180	274	250
Nusikalstamų veikų skaičiaus pokytis kaimuose lyginant su praėjusiais metais (proc.)		-	-11,6	2,2	34,3	-8,8
Nusikalstamumo lygis kaimuose		879,0	777,9	797,9	1216,1	1127,9
Nusikalstamumo lygio pokytis kaimuose (proc.)		-	-11,5	2,6	52,4	-7,3
Užregistruota nusikalstamų veikų miestuose (abs. sk.)		207	284	384	298	238
Nusikalstamų veikų skaičiaus pokytis miestuose lyginant su praėjusiais metais (proc.)		-	37,2	35,2	-22,4	-20,1
Nusikalstamumo lygis miestuose		889,2	1217,3	1649,7	1281,2	1037,6
Nusikalstamumo lygio pokytis miestuose lyginant su praėjusiais metais (proc.)		-	36,9	35,5	-22,3	-19,0

Bendras nusikalstamumo lygio augimas Kretingos rajono savivaldybėje esančiuose miestuose 2006- 2010 m. buvo 16,7 proc. (10 pav.).

10 pav. Nusikalstamumo lygio dinamika Kretingos rajono savivaldybėje 2006 -2010 m.⁹⁷

9 lentelė. Registruoto nusikalstamumo būklė Kretingos rajono kaimiškiosiose seniūnijose 2006-2010 m.⁹⁸

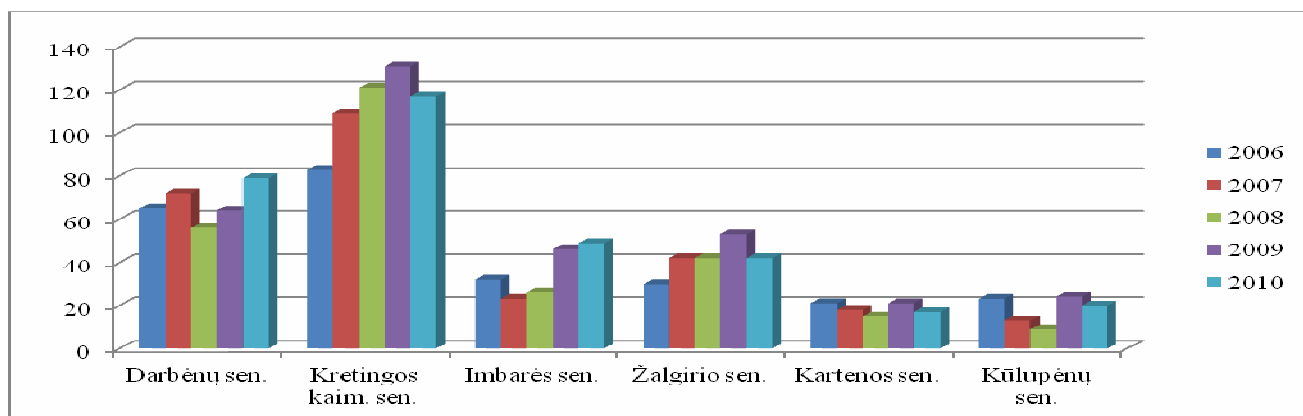
<i>Seniūnijos</i>	<i>Metai</i>	2006	2007	2008	2009	2010	Viso
Darbėnų		65	72	56	64	79	336
Kretingos kaim.		83	109	121	131	117	561
Imbarės		32	23	26	46	49	176
Žalgirio		30	42	42	53	42	209
Kartenos		21	18	15	21	17	92
Kūlupėnų		23	13	9	24	20	89
Iš viso		254	277	269	339	325	1463

⁹⁶ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-02.

⁹⁷ Nusikalstamumo lygis paskaičiuotas pagal Kretingos rajono miestuose ir kaimuose atitinkamais metais gyvenusius asmenis. Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Informatikos ir ryšių departamento informaciją. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).// http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ; prisijungimo laikas: 2011-08-02.

⁹⁸ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-08-29].

Iš 9 lentelės matome, kaip užregistruotos nusikalstamos veikos pasiskirsto Kretingos rajono kaimiškiose seniūnijose. Daugiausia nusikalstamų veikų per visą tiriamą laikotarpį buvo užregistruota Kretingos kaimiškojoje seniūnijoje. Antroje vietoje- Darbėnų seniūnija, trečiąją vietą pagal užregistruotų nusikalstamų veikų kiekį užėmė Žalgirio seniūnija. Imbarės seniūnija- ketvirtąją. Mažiausiai nusikalstamų veikų užregistruota mažiausiu gyventojų skaičiumi pasižyminčiose Kartenos ir Kūlpėnų seniūnijose.

11 pav. Registruoto nusikalstamumo būklės dinamika Kretingos rajono kaimo seniūnijose 2006- 2010 m.⁹⁹

11 pav. matome nusikalstamumo būklės pokyčius Kretingos rajono kaimo seniūnijose. Per visą periodą registruotų nusikalstamų veikų skaičius labiausiai padidėjo Imbarės seniūnijoje (53,1 proc.), Kretingos kaimiškojoje- 41,0 proc., Žalgirio- 40,0 proc., Darbėnų seniūnijoje- 21,5 proc. Nusikalstamų veikų mažėjo tik Kartenos (19,1 proc.) ir Kūlpėnų (13,0 proc.) seniūnijose.

Siekiant nustatyti nusikalstamumo paplitimą atskirose Kretingos rajono savivaldybės kaimiškiose seniūnijose, paanalizuosime nusikalstamumo lygį juose.

10 lentelė. Nusikalstamumo lygis Kretingos rajono kaimiškiose seniūnijose 2006- 2010 m. (100 tūkst. gyv.)¹⁰⁰

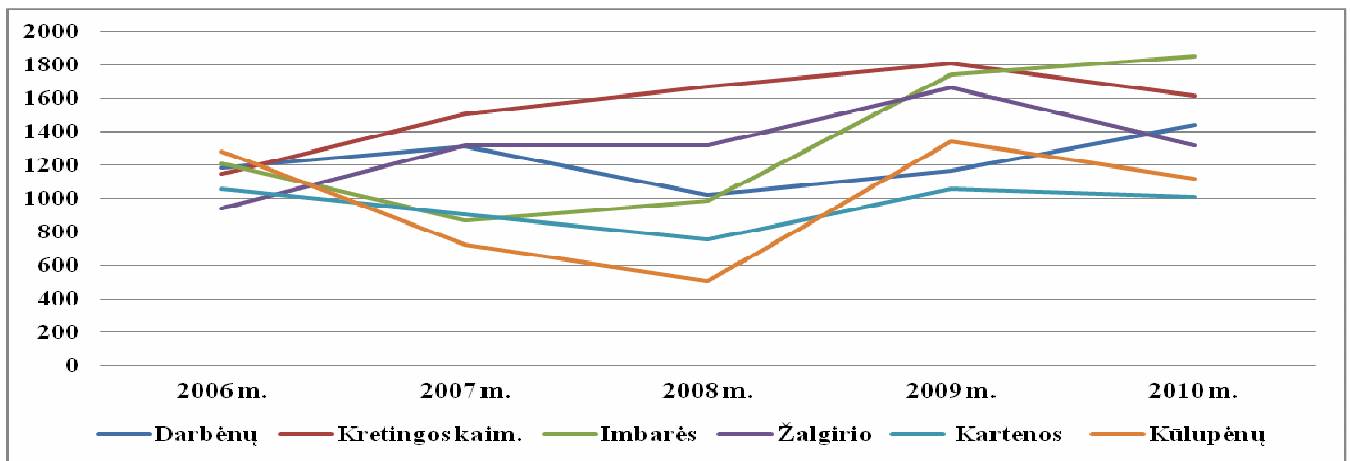
Seniūnijos	Darbėnų	Kretingos kaim.	Imbarės	Žalgirio	Kartenos	Kūlpėnų
Gyventojų skaičius ¹⁰¹	5494	7229	2641	3186	1983	1790
Metai	Nusikalstamų veikų skaičius 100 tūkst. gyventojų					
2006 m.	1183,1	1148,2	1211,7	941,6	1059,0	1284,9
2007 m.	1310,5	1507,8	870,9	1318,3	907,7	726,3
2008 m.	1019,3	1673,8	984,5	1318,3	756,4	502,8
2009 m.	1164,9	1812,2	1741,8	1663,5	1059,0	1340,8
2010 m.	1437,9	1618,5	1855,4	1318,3	1008,6	1117,3
Vidurkis	1223,2	1552,1	1332,4	1312,0	958,1	994,4

Aukščiausias nusikalstamumo lygis buvo Kretingos kaimiškojoje seniūnijoje. Žemiausias- Kartenos seniūnijoje. Keturiuose seniūnijose 2006- 2010 m. nusikalstamumo lygis didėjo ir tik dviejuose (Kartenos ir Kūlpėnų) sumažėjo.

⁹⁹ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-08-29].

¹⁰⁰ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-08-29].

¹⁰¹ Gyventojų skaičius seniūnijose pagal 2001 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenis. Kretingos rajono savivaldybės kaimo seniūnijų gyventojai.// Klaipėdos apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2003. P. 39.

12 pav. Nusikalstamumo lygio dinamika Kretingos rajono kaimo seniūnijose 2006- 2010 m. (100 tūkst. gyv.)¹⁰²

Nusikalstamos veikos, padarytos ir užregistruotos Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. sudarė labai nedidelę dalį bendrojo Lietuvos nusikalstamumo (nuo 0,2 iki 0,3 proc.). Tiek bendrai Lietuvoje, tiek Lietuvos kaimo teritorijose, tiek Kretingos rajono kaimuose analizuojamu periodu nusikalstamumas pasižymi panašiomis tendencijomis: visose šiose teritorijose žemiausias nusikalstamumo lygis buvo 2007 m., didžiausias- 2009 m. 2006- 2010 m. visose lyginamose teritorijose nusikalstamumas didėjo. Labiausiai nusikalstamumo lygis padidėjo Kretingos rajono kaimuose (28,3 proc.). Palyginus nusikalstamumą buvusios Klaipėdos apskrities (Klaipėdos, Kretingos, Skuodo, Šilutės) rajonų kaimuose, nustatyta, jog aukščiausias nusikalstamumo lygis analizuojamu laikotarpiu buvo Klaipėdos rajono kaimuose. Kretingos rajono kaimai 2006- 2007 m. pasižymėjo žemiausiu nusikalstamumo lygiu visoje apskrityje. 2008 m. ir vėlesniais metais žemiausias nusikalstamumo lygis buvo Skuodo rajono kaimuose. Iš visų Klaipėdos apskrities kaimų, Kretingos rajono kaimuose nusikalstamumo lygis padidėjo labiausiai, tačiau Kretingos rajono savivaldybės kaimuose užregistruota mažiau nusikalstamų veikų nei miestuose, išskyrus 2010 m. Per 2006- 2010 m. nusikalstamumo lygis Kretingos rajono savivaldybėje didėjo tiek miestuose (16,7 proc.), tiek kaimuose (22,1 proc.). Daugiau nei pusė visų užregistruotų nusikalstamų veikų Kretingos rajone tiek miestuose, tiek kaimuose buvo atskleidžiama.

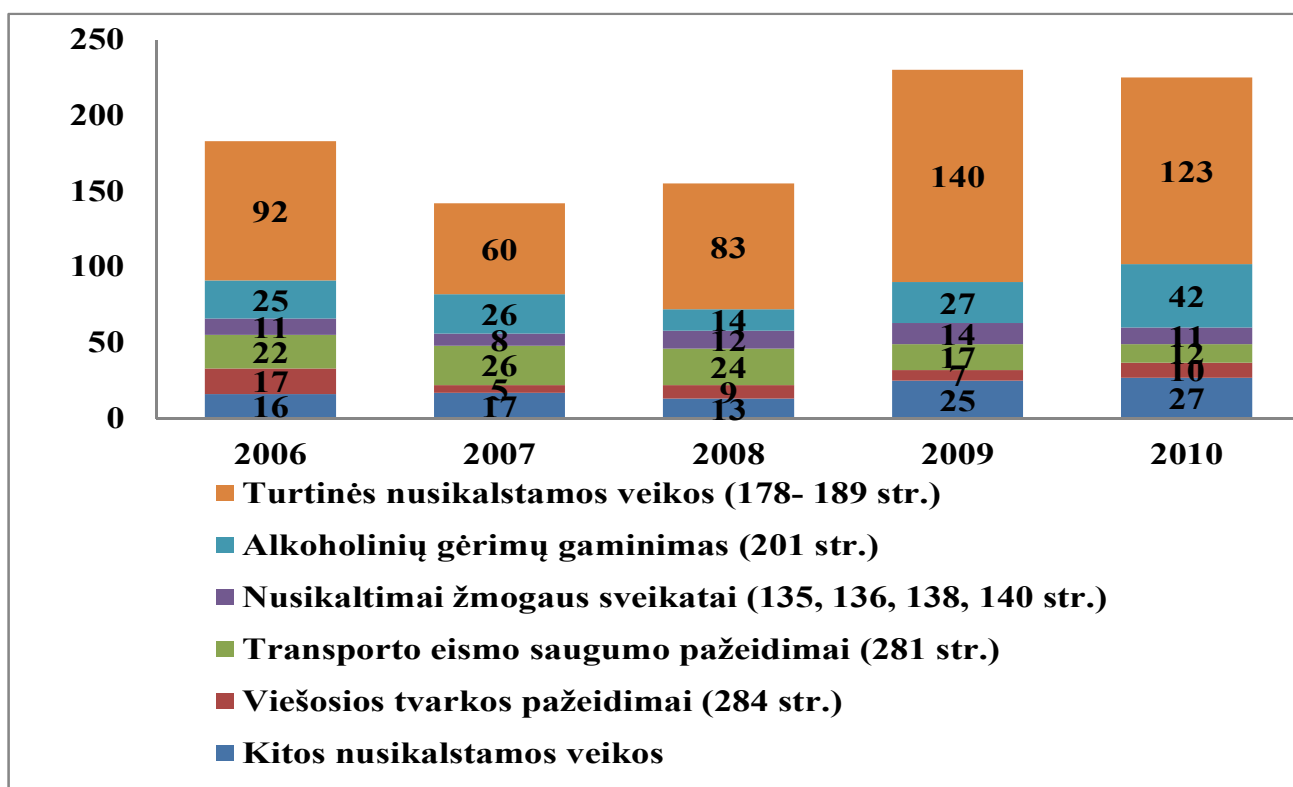
Daugiausiai nusikalstamų veikų 2006- 2010 m. užregistruota Kretingos kaimiškojoje seniūnijoje, mažiausiai- Kūlupėnų seniūnijoje. Aukščiausiu nusikalstamumo lygiu pasižymėjo Kretingos kaimiškoji seniūnija, žemiausias lygis buvo Kartenos seniūnijoje. Nors didžiojoje dalyje kaimiškųjų seniūnijų (4) nusikalstamumo lygis augo, tačiau Kūlupėnų ir Kartenos seniūnijose nusikalstamumo lygis sumažėjo.

Taigi, išanalizavus nusikalstamumo padėtį Kretingos rajono kaimuose, nustatėme, kad jis yra vienas iš žemiausių Klaipėdos apskrityje, ir yra gerokai žemesnis už bendrą šalies ir Lietuvos kaimų nusikalstamumą.

¹⁰² Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-08-29].

4. NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PASISKIRSTYMAS PAGAL RŪŠIS

Nusikalstamumas, būdamas itin sudėtingu visuomenės reiškiniu, yra vertinamas pagal savo kiekybines charakteristikas, kurios parodo nusikalstamumo masiškumą, intensyvumą, jo bendrą pokytį per tam tikrą periodą. Tirdami nusikalstamumą kriminologai pasitelkia įvairias jo klasifikacijas.¹⁰³ Šiame skyriuje nusikalstamumą Kretingos rajono kaimuose analizuosime kokybiniu aspektu- tirsime nusikalstamumo sandarą, didesnę dėmesį skirsime labiausiai Kretingos rajono kaimuose paplitusioms nusikalstamosioms veikoms. Tai padės nustatyti tas sritis, kurios yra problematiškos ir kurioms teisėsaugos institucijos privalėtų skirti didžiausią dėmesį taikant prevencines priemones. Šioje darbo dalyje analizuosime nusikalstamų veikų pasiskirstymą Kretingos rajono kaimuose pagal baudžiamojo įstatymo saugomas vertybes arba objektą.

13 pav. Labiausiai paplitusių nusikalstamų veikų Kretingos rajono kaimuose struktūros dinamika 2006- 2010 m., (abs. sk.)¹⁰⁴

Pateiktame 13 pav. matome labiausiai paplitusių Kretingos rajono kaimuose nusikalstamų veikų struktūrą pagal atskirus Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso straipsnius (toliau LR BK).

¹⁰³ Klasifikacija- tai daiktų, reiškinių arba sąvokų skirstymas į atskiras klases, grupes arba skyrius pagal bendrus jų bruožus. Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010. P. 352.

¹⁰⁴ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

11 lentelė. Užregistruotų nusikalstamų veikų Kretingos rajono kaimuose struktūra 2006-2010 m. (proc.)¹⁰⁵

Metai	Nusikalstamų veikų rūšys							
	Turtinio pobūdžio nusikalstamos veikos (178- 189 str.)	Neteisėta namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų gamyba ir realizavimas (201 str.)	Transporto eismo saugumo pažeidimai (281 str.)	Sveikatos sutrikdymai (135, 136, 138, 140 str.)	Viešosi tvarkos pažeidimai (284 str.)	Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu ginklais ir šaudmenimis (253- 258 str.)	Nužudymai (129 str.)	Kitos nusikalstamos veikos
2006	50,3	13,7	12,0	6,0	9,3	0,6	2,2	5,9
2007	42,3	18,3	18,3	5,6	3,5	2,1	0,0	9,9
2008	53,6	9,0	15,5	7,7	5,8	0,00	0,7	7,7
2009	60,9	11,7	7,4	6,1	3,0	0,9	0,4	9,6
2010	54,7	18,7	5,3	4,9	4,4	1,3	0,00	10,7
Vidurkis	54,0	14,1	10,6	6,1	5,1	1,0	0,6	8,8

Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. daugiausia buvo padaryta turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų, kurių buvo užregistruojama nuo 60 iki 140 per metus, arba daugiau nei pusė bendroje nusikalstamumo struktūroje buvo turtinio pobūdžio nusikalstamos veikos. Tenka pažymėti, kad toks turtinių nusikalstamų veikų santykis atitinka ne tik Lietuvos, bet ir daugelio pasaulio šalių nusikalstamumo struktūrą. Turtinių nusikalstamų veikų dominavimas laikomas globaliniu nusikalstamumo dinamikos dėsniumu.¹⁰⁶ Lietuvoje jau nuo 1990 m. nusikalstamumo struktūroje vyrauja nusikaltimai nuosavybei ir šios rūšies nusikalstamų veikų žymus didėjimas lemia bendrą nusikalstamumo didėjimo tendenciją.¹⁰⁷ Kadangi turtinės nusikalstamos veikos Kretingos rajono kaimuose sudarė didžiausią dalį bendroje nusikalstamumo struktūroje, tikslinga platesnė šios rūšies nusikalstamų veikų analizė.

12 lentelė. Labiausiai paplitusių turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų Kretingos rajono kaimuose struktūra 2006- 2010 m.¹⁰⁸

Nusikalstamos veikos	Vagystės		Plėšimai		Sukčiavimai		Turto pasisavinimai		Turto sunaikinimai ir sugadinimai	
	Abs. sk.	Proc.*	Abs. sk.	Proc.*	Abs. sk.	Proc.*	Abs. sk.	Proc.*	Abs. sk.	Proc.*
Metai										
2006	76	82,6	5	5,4	1	1,1	2	2,2	8	8,7
2007	46	76,7	6	10,0	-	0,0	-	0,0	6	10,0
2008	65	78,3	5	6,0	1	1,2	1	1,2	8	9,6
2009	116	82,9	2	1,4	1	0,7	2	1,4	18	12,9
2010	97	78,9	5	4,1	8	6,5	1	0,8	11	8,9

* Proc. nuo visų Nusikalstamų veikų žinybiniame registre užregistruotų turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų. (aut. past.)

Turtiniam nusikalstamumui priskiriamos veikos, kuriomis yra neteisėtai užvaldomas svetimas turtas savanaudiškais tikslais, siekiant įgyti turto neteisėtai, nesinaudojant savo tarnybine ar

¹⁰⁵ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

¹⁰⁶ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 266.

¹⁰⁷ Švedas G., Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995- 2004 m.// Teisė. 2005. T. 56. P. 66.

¹⁰⁸ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

kitokia specialiaja teisine padėtimi.¹⁰⁹ Iš 12 lentelės matome, jog Kretingos rajono kaimuose iš visų užregistruotų turtinių nusikalstamų veikų vidutiniškai 80,0 proc. buvo veikos, susijusios su svetimo turto pagrobimu (LR BK 178 straipsnis), kurių skaičius per visą analizuojamą laikotarpį (2006- 2010 m.) padidėjo 33,7 proc. Antroje vietoje buvo turto sunaikinimai ir sugadinimai (LR BK 187 str.)- vidutiniškai 10,0 proc. turtinių nusikalstamų veikų struktūroje. Trečioje- buvo nusikalstamos veikos, susijusios su prievarta, fiziniu smurtu ir grasinimais (180 str.)- 5,4 proc. Dar mažesnė buvo sukčiavimų (182 str.) dalis (1,9 proc.). Kretingos rajono kaimuose pastebimas labai didelis sukčiavimo atvejų, kuomet panaudojama apgaulė svetimam turtui ar turtinei teisei įgyti arba turtinei prievolei išvengti, padidėjimas 2010 m. Lietuvos mastu didelis sukčiavimo atvejų skaičiaus didėjimas buvo pastebimas ankstesniais- 2009 m., kada buvo nustatyta net 48,6 proc.¹¹⁰ daugiau sukčiavimo atvejų nei 2008 m. Turto pasisavinimo atvejų bendroje turtinių nusikalstamų veikų struktūroje (183 str.) buvo vos 1,1 proc. vidutiniškai.

Jeigu analizuosime turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų lygį, gausime tikslesnę informaciją apie šių veikų paplitimą Kretingos rajono kaimo teritorijose. Paskaičiuota, kad kaimo gyventojams turtinių nusikaltimų tenka mažiau, negu miestų ir miestelių gyventojams. Tačiau kai kurių turtinių nusikalstamų veikų lygis yra panašus į miesto, pvz. vagystės.¹¹¹

13 lentelė. Turtinio pobūdžio nusikalstamų veikų Kretingos rajono kaimuose lygis 2006- 2010 m. (100 tūkst. gyv.)¹¹²

<i>Metai</i>	2006	2007	2008	2009	2010	Vidurkis
<i>Nusikalstamos veikos</i>						
Vagystės	340,5	206,1	291,2	519,6	434,5	358,4
Plėšimai	22,4	26,9	22,4	9,0	22,4	20,6
Sukčiavimai	4,5	0,0	4,5	4,5	35,8	9,9
Turto pasisavinimai	9,0	0,0	4,5	9,0	4,5	5,4
Turto sunaikinimai ir sugadinimai	35,8	26,9	35,8	80,6	49,3	45,7

Iš 13 lentelės matome, jog Kretingos rajono kaimuose aukščiausiu nusikalstamumo lygiu pasižymėjo vagystės. Kitą daug mažesnę dalį sudarė turto sugadinimai ar sunaikinimai. Nors plėšimai laikomi labiau urbanizuotų vietovių problema¹¹³, tačiau šios rūšies nusikalstamų veikų nepavyksta išvengti ir kaimiškose teritorijose. 100 tūkst. Kretingos rajono kaimo gyventojų teko vidutiniškai 20,6 plėšimų atvejų analizuojamu periodu. Nusikalstamų veikų, susijusių su apgaulės panaudojimu t.y. sukčiavimų lygis smarkiai padidėjo 2010 m. ir buvo net 8 kartus didesnis nei 2006 m. Dažniausiai tai būna iš anksto suplanuotos veikos, kurioms reikalingas išankstinis pasiruošimas. Pastaraisiais metais

¹⁰⁹ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010. P. 448.

¹¹⁰ Ataskaita apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimą 2010 m. P. 5.//

http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/2010_ataskaita.pdf ; prisijungimo laiks: 2011-10-04.

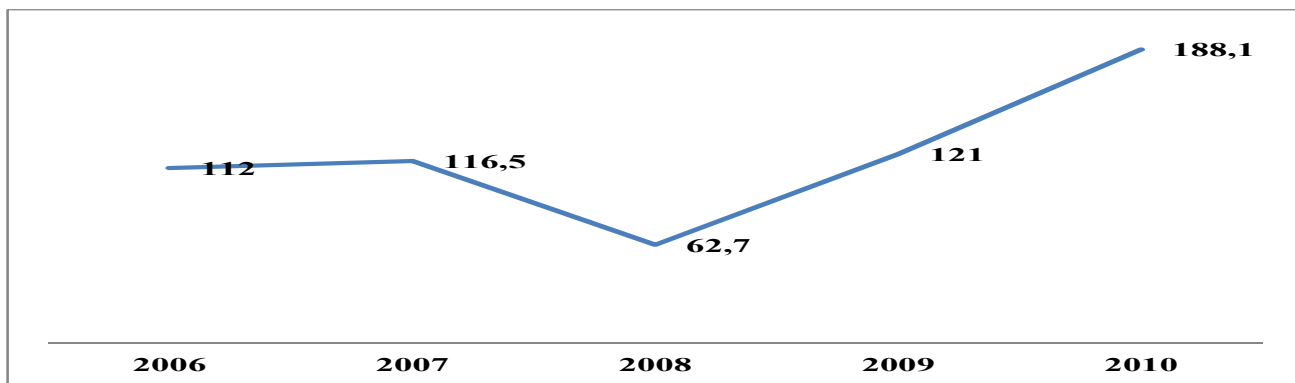
¹¹¹ Johnson S., Marshall B., Crime in Rural Areas: A Review of the Literature for the Rural Evidence Research Centre. London. 2005. P. 12.

¹¹² Lentelė sudaryta magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

¹¹³ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010. P. 452.

ypač plinta telefoniniai sukčiavimo atvejai, kai aukomis pasirenkami vyresnio amžiaus gyventojai, kurie paprastai gyvena kaimuose. Turto pasisavinimai buvo mažiausiai paplitę lyginant su kitomis Kretingos rajono kaimuose užregistruotomis turtinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis.

14 pav. Nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų ir aparatų jiems gaminti gaminimu, laikymu, gabenimu ar realizavimu lygio (100 tūkst. gyv.) dinamika Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m.¹¹⁴

Kitą nemažą dalį bendrojoje nusikalstamumo struktūroje sudarė nusikalstamos veikos susijusios su neteisėta namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų gamyba ir realizavimu (taip pat stiprių alkoholinių gėrimų aparatų gamyba, laikymas, gabenimas ar realizavimas tame skaičiuje). Nusikalstamų veikų pagal LR BK 201 str. per visą analizuojamą periodą buvo nustatyti 134 atvejai, didžiausią dalį šios veikos sudarė 2010 m., (18,7 proc.). Pastebimas gana spartus šios rūšies registruotų nusikalstamų veikų augimas nuo 2008 m. Šie pokyčiai galėtų būti siejami su keletu priežasčių: prastėjančia ekonomine situacija šalyje, dėl ekonominės krizės pasaulyje- kainų augimas galėjo paskatinti nelegalios veiklos t.y. stiprių alkoholinių gėrimų gamybos ir realizavimo augimą¹¹⁵, siekiant patenkinti legalaus alkoholio nebeįperkančią rinką- šiuo nelegaliu verslu kaip vienu iš pragyvenimo šaltinių žmonės užsiimti skatina didėjantis nedarbo lygis¹¹⁶, dar viena priežastimi galėjo būti sustiprėjusi teisėsaugos institucijų veikla, kada buvo vykdoma daugiau priemonių šios rūšies veikoms atskleisti. Per visą periodą nusikalstamų veikų pagal LR BK 201 straipsnį lygis išaugo net 68,0 proc.

Aukščiausiu nusikalstamumo lygiu stiprių namų gamybos alkoholinių gėrimų ir aparatų gaminimu, laikymu, gabenimu ir realizavimu pasižymėjo Imbarės seniūnija (vidutiniškai 363,5 atvejai 100 tūkst. gyventojų), žemiausiu- Žalgirio seniūnija (25,1 atvejais).

Trečioje vietoje pagal savo masiškumą buvo nusikalstamos veikos, susijusios su kelių transporto eismo saugumo ir transporto priemonių eksploatavimo taisyklių pažeidimais (LR BK 281 straipsnis), kurių kiekvienais analizuojamais metais buvo užregistruojama vidutiniškai po 20 atvejų ir

¹¹⁴ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

¹¹⁵ Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato 2010 m. veiklos ataskaita. P. 1.

¹¹⁶ Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato 2010 m. tęstinė programa „Stabdyk nusikalstamumą“. P. 2.

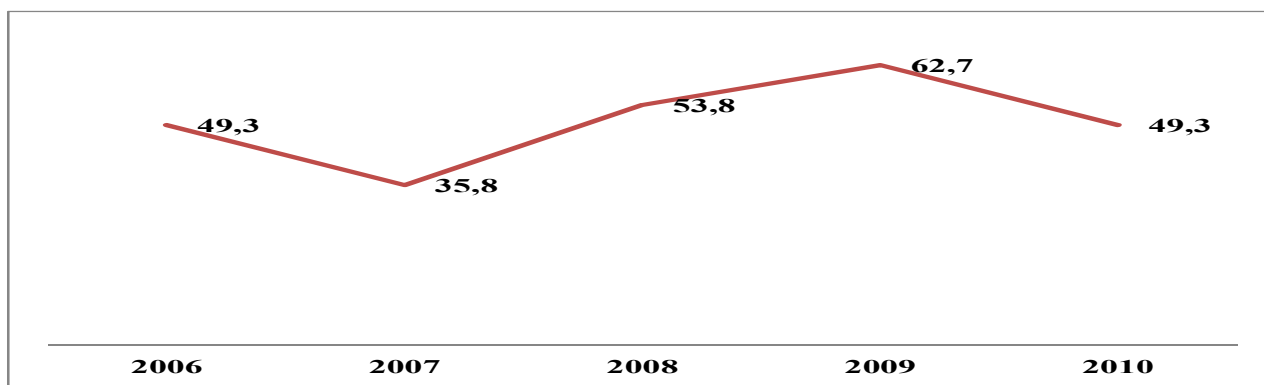
kurie sudarė nuo 5,3 iki 16,7 proc. bendrojoje kaimų nusikalstamų veikų struktūroje per tiriamą laikotarpį. Šios rūšies nusikalstamų veikų lygis vidutiniškai siekė 90,5 veikų 100 tūkst. kaimo gyventojų.

14 lentelė. Užregistruotų nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų ir aparatų jiems gaminti gaminimu, laikymu, gabenimu ar realizavimu, lygis Kretingos rajono kaimo seniūnijose 2006- 2010 m.

(100 tūkst. gyv.)¹¹⁷

Seniūnijos	Darbėnų	Kretingos kaimiškoji	Imbarės	Žalgirio	Kartenos	Kūlupėnų
Gyventojų skaičius ¹¹⁸	5494	7229	2641	3186	1983	1790
<i>Metai</i>	<i>Nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu namų gamybos stiprių alkoholinių gėrimų ir aparatų jiems gaminti gaminimu, laikymu, gabenimu ar realizavimu skaičius 100 tūkst. kaimo gyventojų</i>					
2006 m.	200,2	0	265,1	31,4	0	335,2
2007 m.	163,8	96,8	113,6	62,8	0	279,3
2008 m.	72,8	41,5	113,6	0	50,4	165,6
2009 m.	54,6	41,5	568,0	31,4	0	279,3
2010 m.	145,6	41,5	757,3	0	100,9	502,8
Vidurkis	127,4	44,3	363,5	25,1	30,3	312,5

Kitą nusikalstamų veikų grupę Kretingos rajono kaimuose sudarė nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai, kuriais buvo kėsinamasi į žmonių sveikatą (pagal LR BK 135-136, 138 ir 140 str.). Jie yra laikomi viena iš smurtinių nusikalstamų veikų rūšių- tai nusikaltimai fiziniam asmeniui padaromi panaudojant smurtą.¹¹⁹ Sunkūs sveikatos sutrikdymai smurtinių nusikaltimų struktūroje sudaro maždaug trečdalį ir pastaraisiais metais pasižymi bendra mažėjimo tendencija.¹²⁰ Kretingos rajono kaimuose sveikatos sutrikdymo atvejų kiekvienais tiriamais metais buvo nustatoma vidutiniškai po 11 atvejų (6,1 proc.).

15 pav. Asmens sveikatos sutrikdymų¹²¹ lygio dinamika Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m.

(100 tūkst. gyv.)¹²²

¹¹⁷ Lentelė sudaryta magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

¹¹⁸ Gyventojų skaičius seniūnijose 2001 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis. Klaipėdos apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2003. P. 40- 43.

¹¹⁹ Babachinaitė G., Smurtiniai nusikaltimai Lietuvoje// Jurisprudencija. 1999. T. 12 (4). P. 98.

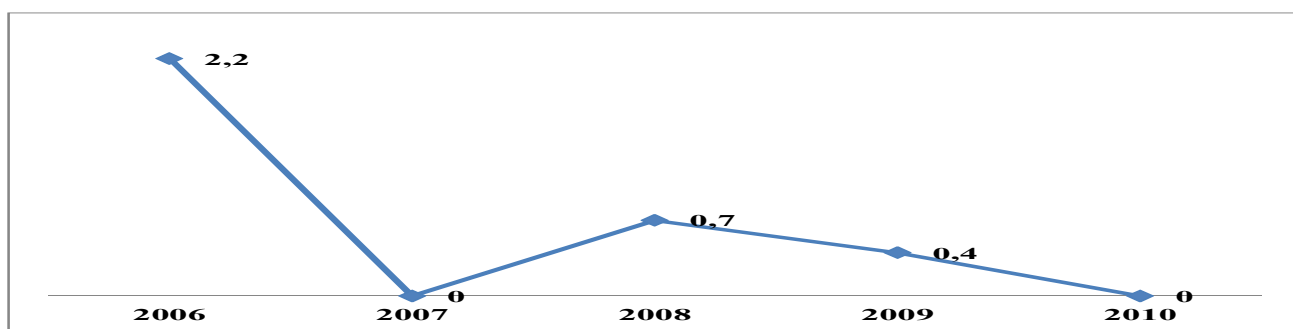
¹²⁰ Babachinaitė G., Smurtinio nusikalstamumo samprata, tendencijos ir šiuolaikiniai raiškos ypatumai Lietuvoje// Jurisprudencija. 2008. T. 1 (103). P. 16.

¹²¹ Į asmens sutrikdymų sąvoką įeina nesunkūs sveikatos sutrikdymai (pagal LR BK 138 str.)- 31 atvejais, fizinio skausmo sukėlimas ar nežymūs sveikatos sutrikdymai (140 str.)- 22 atvejai, sunkūs sveikatos sutrikdymai (135 str.)- 3 atvejai, (aut. past.)

Iš 15 pav. matome, jog nusikalstamų veikų, susijusių su asmens sveikatos sutrikdymu, lygis laikotarpio pabaigoje buvo toks pat, kaip ir 2006 m. Žemiausias šios rūšies nusikalstamų veikų lygis buvo 2007 m., aukščiausias- 2009 m. Daugiausiai buvo užregistruota nesunkių sveikatos sutrikdymo atvejų (31) bei fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus sveikatos sutrikdymo atvejų (22). Likusios nusikalstamos veikos buvo sunkūs sveikatos sutrikdymai (3).

Penktoje vietoje registruoto nusikalstamumo struktūroje buvo nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai viešajai tvarkai, kurių Kretingos rajono kaimuose buvo nustatoma nuo 5 iki 17 atvejų per tiriamą laikotarpį (5,1 proc.) vidutiniškai.

Kitos 11 lentelėje išskirtos nusikalstamų veikų grupės sudarė labai nedideles dalis (apie 1,0 proc.) bendrame užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiuje. Užregistruotų nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu ginklais ir šaudmenimis buvo nustatoma nuo 0 iki 3 atvejų per metus. Išsiskyrė 2010 m., kada buvo nustatyti 3 tokie atvejai pagal LR BK 253 (neteisėtas disponavimas šaunamuoju ginklu), 255 (šaunamojo ginklo laikymo taisyklių pažeidimas) ir 258 (neteisėtas disponavimas nešaunamuoju ginklu) straipsnius.

16 pav. Registruotų nužudymų (LR BK 129 str.) Kretingos rajono kaimuose dalies (proc.) nuo bendro nusikalstamumo kitimo rodikliai 2006- 2010 m.¹²³

Dar mažesnę dalį registruoto nusikalstamumo struktūroje sudarė nužudymai- 2006 m. 4 atvejai, 2008- 2009 m.- po vieną, o 2007 ir 2010 m. nužudymų iš vis nebuvo užregistruota. Nors nužudymai sudaro labai nedidelę dalį visų registruotų nusikalstamų veikų skaičiuje- iki 1,0 proc. (išskyrus 2006 m.), tačiau kadangi šios rūšies nusikaltimais kėsinama į labiausiai visuomenėje saugomą vertybę- žmogaus gyvybę, tikslinga juos išskirti į atskirą grupę. Per tiriamą laikotarpį nužudymai bendroje Kretingos rajono kaimų nusikalstamumo struktūroje siekė 0,6 proc. Taip pat tenka pažymėti, jog nužudymai pasižymi pačiu žemiausiu latentiškuumu, todėl jų statistika yra pati tiksliausia.

Likusi dalis nusikalstamumo struktūroje buvo kitos nusikalstamos veikos, kurios nepateko į anksčiau aptartųjų grupes t.y. išžaginimai, mažamečio asmens tvirkinimas, darbų saugos ir sveikatos darbe reikalavimų pažeidimai, netikrų pinigų ir vertybinių popierių pagaminimas, laikymas arba realizavimas, neteisėtas disponavimas narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas

¹²² Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

¹²³ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-11-10].

platinti, žiaurus elgesys su gyvūnais, kapo ar kitos viešos pagarbos vietos išniekinimas, sunkūs ir nesunkūs sveikatos sutrikdymai dėl neatsargumo- tai pavieniai atvejai, todėl bendrojoje nusikalstamumo struktūroje nebuvo tikslinga jų išskirti į atskiras grupes.

Išanalizavus Kretingos rajono kaimų registruoto nusikalstamumo struktūrą nustatyti šie pagrindiniai jų struktūros bruožai. 2006- 2010 m. didžiausia dalis visų užregistruotų nusikalstamų veikų buvo turtinio pobūdžio, kurių kasmet vidutiniškai buvo užregistruojama po 100 atvejų ir jos sudarė daugiau nei pusę (52,4 proc.) visų Kretingos rajono kaimuose užregistruotų nusikalstamų veikų skaičiaus. Lietuvoje per tą patį laikotarpį registruotų turtinių nusikalstamų veikų buvo 64,7 proc.¹²⁴. Kretingos rajono kaimuose labiausiai paplitusios buvo vagystės (turtinių nusikalstamų veikų struktūroje 79,9 proc.), kurių skaičius per visą analizuojamą periodą padidėjo 27,6 proc. (Lietuvoje vagysčių skaičius 2006- 2010 m. sumažėjo 3,7 proc.¹²⁵). Kita Kretingos rajono kaimams būdinga problema buvo neteisėtas stiprių alkoholinių gėrimų ir aparatų jiems gaminti gaminimas, laikymas ir realizavimas (14,1 proc. bendrojoje nusikalstamumo struktūroje). Palyginimui Lietuvoje 2006- 2010 m. šios rūšies nusikalstamos veikos sudarė tik 0,9 proc.¹²⁶ nuo bendro registruoto nusikalstamumo. Kretingos rajono kaimuose pastarųjų analizuojamų trijų (2008- 2010) metų periodu pastebimas didesnis šios rūšies registruotų nusikalstamų veikų padidėjimas, kuris galėtų būti siejamas su rinkoje brangstančiais legaliais alkoholio produktais, išaugusiu nedarbo lygiu arba efektyvesniu teisėsaugos institucijų darbu. Aukščiausiu nusikalstamumo, susijusio su nelegaliu alkoholiu lygiu pasižymėjo Imbarės seniūnija. Nusikalstamos veikos, susijusios su transporto eismo saugumo pažeidimais, sudarė apie vieną dešimtąją dalį bendrojoje nusikalstamumo struktūroje. Asmens sveikatos sutrikdymai¹²⁷- 6,1 proc. Viešosios tvarkos pažeidimai registruoto nusikalstamumo struktūroje tiriamu laikotarpiu- apie 5,0 proc. Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu ginklais ir šaudmenimis, bendroje nusikalstamumo struktūroje sudarė 1,0 proc. Nusikaltimų žmogaus gyvybei- nužudymų (LR BK 129 str.) užregistruota vidutiniškai 0,6 proc. bendrojoje 2006- 2010 m. nusikalstamumo struktūroje.

---

¹²⁴ Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G); http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-1G; prisijungimo laikas: 2011-11-23.

¹²⁵ Ten pat.

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Tai nesunkūs sveikatos sutrikdymai, fizinio skausmo sukėlimai ar nežymūs sveikatos sutrikdymai. (aut. past.)

5. ĮTARIAMŲ (KALTINAMŲ) NUSIKALSTAMŲ VEIKŲ PADARYMU, KRETINGOS RAJONO KAIMUOSE, ASMENŲ BRUOŽAI

Nusikaltėlio asmenybės analizė yra būtina siekiant efektyvios nusikalstamumo prevencijos. Nusikaltėlio asmenybėje susiformuoja sprendimas padaryti nusikalstamą veiką, jo asmenybė, sąmonė ir valia laikoma pagrindine grandimi, kuri sujungia nusikalstamos veikos priežastis ir pasekmes.¹²⁸ Nusikaltėlio asmenybės samprata yra laikoma sudėtinga, kurioje telpa teisinė „nusikaltėlio“ ir socialinė psichologinė „asmenybės“ sampratos. Nusikaltėlio asmenybės samprata yra neatsiejama nuo specifinės elgesio formos- nusikalstamo (priešingo teisei) elgesio, kuris laikomas būtina sąlyga asmenį vadinti nusikaltėliu. Asmuo padaręs nusikalstamą veiką, kaltu gali būti pripažįstamas tik įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu, kadangi baudžiamojoje teisėje galioja nekaltumo prezumpcija- asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas nėra įrodytas.

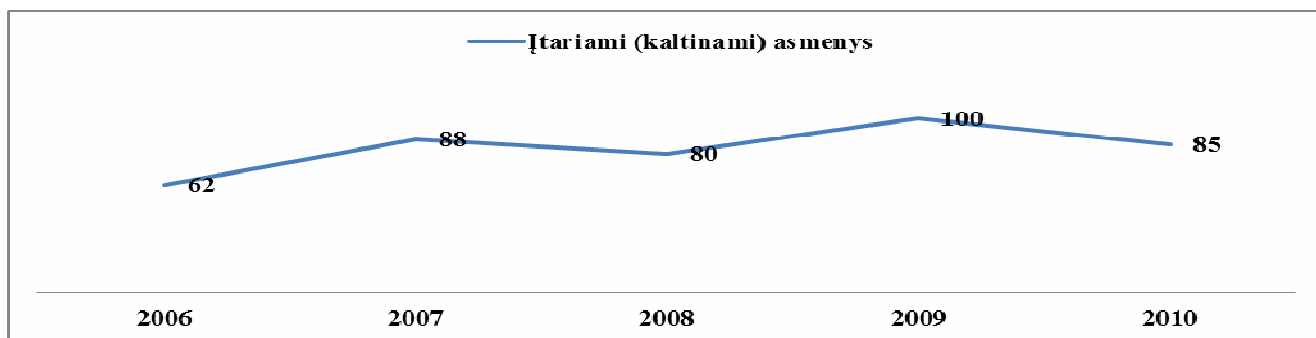
Statistiniuose leidiniuose dažnai pateikiamas toks įtariamo (kaltinamo) asmens sąvokos apibrėžimas– tai asmuo, sulaikytas įtariant, kad jis padarė nusikalstamą veiką, arba asmuo, apklausiamas apie veiką, kurios padarymu jis įtariamasis, taip pat asmuo, dėl kurio prokuroro priimtas kaltinamasis aktas arba prokuroro pareiškimas nubausti asmenį teismo baudžiamojo įsakymo tvarka, arba asmuo, prieš kurį teisme nagrinėjama byla privataus kaltinimo ar pagreitinoto proceso tvarka.¹²⁹ Įtariamus (kaltinamus) asmenis apibūdina tam tikros savybės, kurių kompleksas rodo, kokie yra tipiniai socialiniai demografiniai nusikalstamą veiką padariusio asmens bruožai. Kriminologinėje literatūroje yra išskiriami tam tikri požymiai, kurie yra vertinami tiriant nusikalstamas veikas padariusius asmenis. Požymiai yra skirstomi į atskiras grupes: socialiniai- demografiniai, tokie kaip asmens amžius, lytis, išsilavinimas, užimtumas; kitą grupę sudaro asmens būsenos požymiai nusikalstamos veikos padarymo metu- alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimas; trečiąją- teisiniai asmenybės požymiai, kurie parodo, kokią nusikalstamą veiką padarė asmuo, taip pat į šią požymių grupę patenka pakartotinis nusikalstamumas bei grupinio nusikalstamumo analizė.

Šiame skyriuje įtariamų (kaltinamų) asmenų bruožai bus analizuojami remiantis susistemintais Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis apie asmenis įtariamus (kaltinamus) nusikalstamų veikų padarymu Kretingos rajono kaimuose.

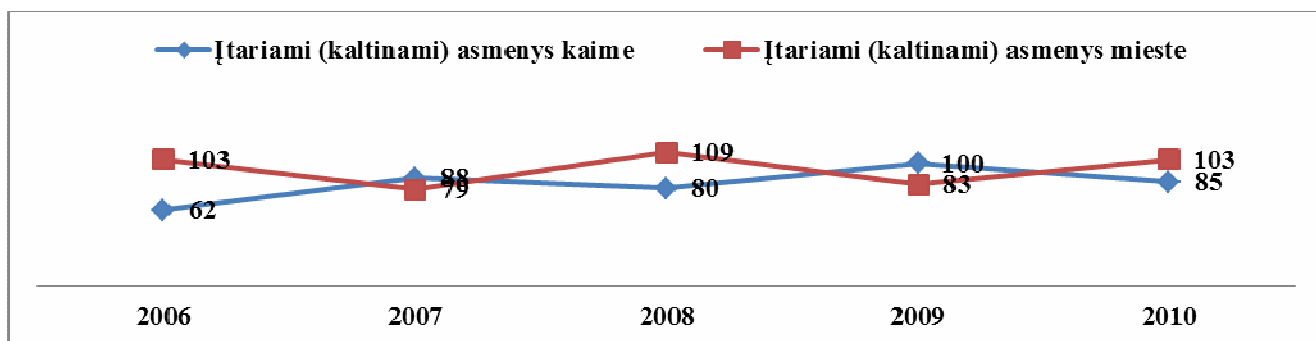
¹²⁸ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010. P. 243.

¹²⁹ Moterys ir vyrai Lietuvoje 2010 m. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011. P. 95.

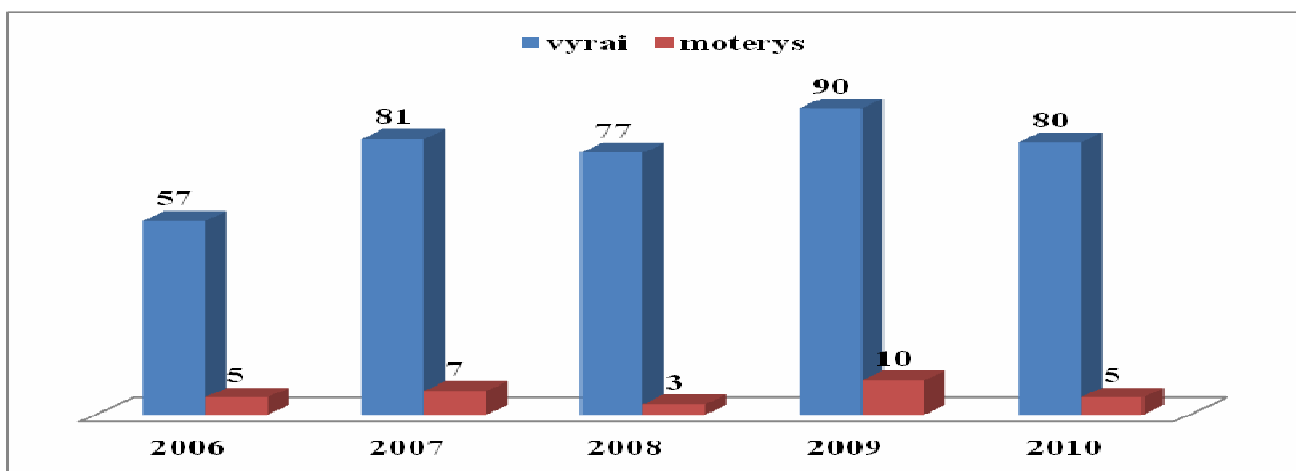
17 pav. Įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiaus Kretingos rajono kaimuose dinamika 2006- 2010 m.¹³⁰

2006- 2010 m. buvo nustatyta 415 asmenų, įtariamų (kaltinamų) nusikalstamų veikų padarymu Kretingos rajono kaimuose. Per visą analizuojamą laikotarpį įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičius Kretingos rajono kaimuose padidėjo 37,1 proc. t.y. 2010 m. nustatyta 23 įtariamų (kaltinamų) asmenų daugiau nei 2006 m.

18 pav. Įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiaus Kretingos rajono kaimuose ir miestuose palyginamoji dinamika 2006- 2010 m.¹³¹

Iš 18 pav. matome, jog jeigu įtariamų (kaltinamų) asmenų miestuose buvo nustatyta daugiau, tai kaimuose- tuo pačiu metu jų buvo mažiau ir atvirkščiai.

19 pav. Įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiaus Kretingos rajono kaimuose pasiskirstymas pagal lytį 2006- 2010 m.¹³²

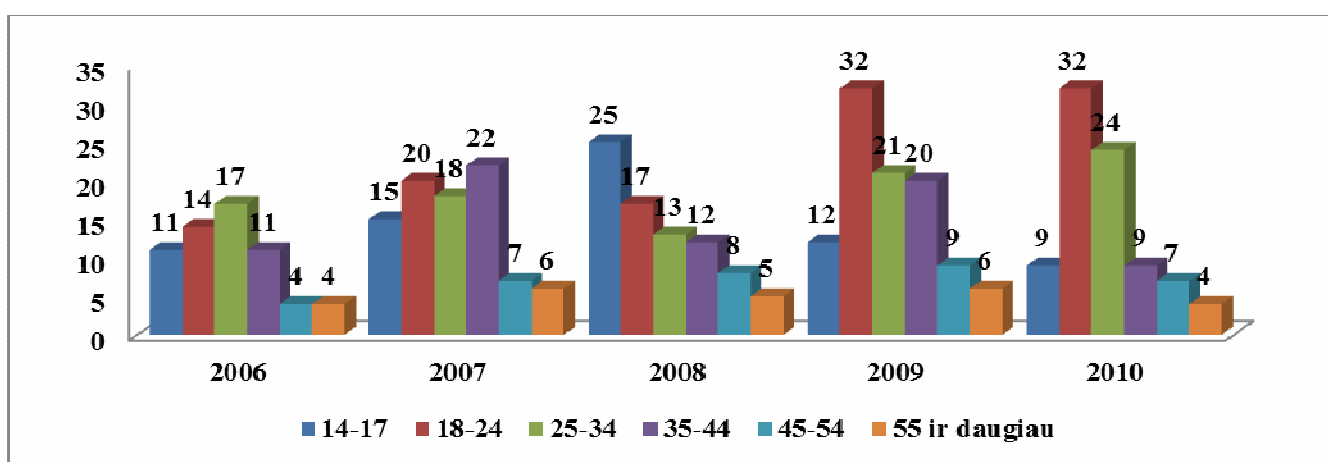
¹³⁰ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

¹³¹ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

¹³² Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

Nusikalstamų veikų padarymu įtariamų (kaltinamų) asmenų pasiskirstymą pagal lytį Kretingos rajono kaimuose parodo 19 pav. Matome, kad labai nedidelę dalį tarp įtariamų (kaltinamų) asmenų sudarė moterys- 7,2 proc. per tiriamą laikotarpį, likusieji buvo vyrai.

Kitas demografinis rodiklis, apibūdinantis nusikalstamų veikų padarymu įtariamus (kaltinamus) asmenis yra amžius. Pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamąjį kodeksą, baudžiamoji atsakomybė asmeniui taikoma, jeigu jam iki nusikaltimo arba baudžiamojo nusižengimo padarymo buvo suėję 16 metų, taip pat šis kodeksas numato ir tam tikras išimtis, kurioms esant baudžiamoji atsakomybė atsiranda ir ankstesniame amžiuje t.y. nuo 14 metų (nužudymas, sunkus sveikatos sutrikdymas, išžaginimas, vagystė, plėšimas ir kt.)¹³³ Kriminologinėje literatūroje ir statistikoje dažniausiai asmenys skirstomi į tokias grupes: 14- 17 m., 18- 24 m., 25- 34 m., 35- 44 m., 45- 54 m., 55 m. ir daugiau, todėl ir autorė savo darbe pasirinko pastarąjį grupavimo būdą.

20 pav. Įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiaus Kretingos rajono kaimuose pasiskirstymas pagal amžių 2006-2010 m.¹³⁴

2006- 2010 m. daugiausiai buvo nustatyta 18- 24 metų amžiaus įtariamų (kaltinamų) asmenų (27,7 proc.), mažiausiai nustatyta- 55 metų ir vyresnių asmenų (6,0 proc.). Vyriausias buvo nustatytas 81 metų amžiaus asmuo 2010 m., kuris buvo įtariamasis (kaltinamas) nusikalstamos veikos padarymu pagal LR BK 281 straipsnio 1 dalį (asmuo vairuodamas transporto priemonę partrenkė ta pačia kryptimi važiuosį dviratininką ir jį sužalojo). Nepilnamečių asmenų visų įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiuje dalis analizuojamu periodu buvo 17,4 proc. Taigi, santykinai didesniai skaičiui jaunesnio amžiaus gyventojų būdingas nusikalstamas elgesys.

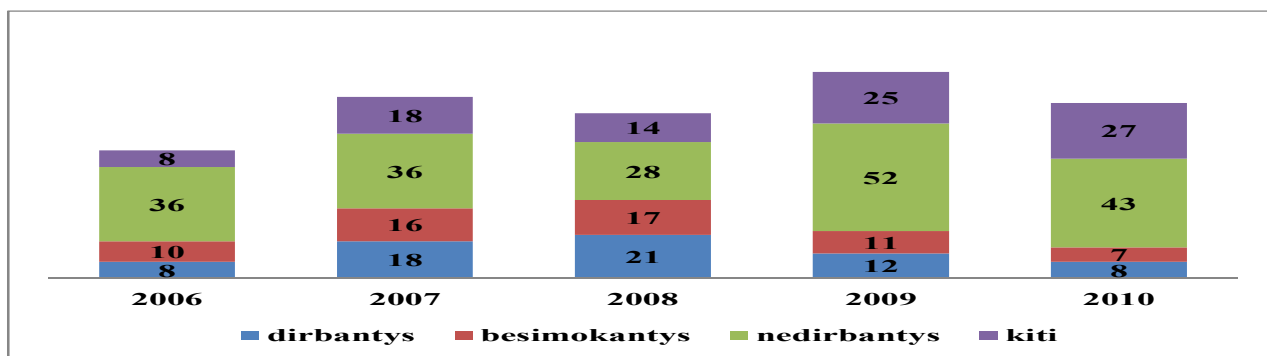
Kitas asmenybę apibūdinantis socialinis- demografinis bruožas yra asmens užimtumas nusikalstamos veikos padarymo metu. Daugelyje šalių atlikti tyrimai parodė, jog tarp nedarbo ir nusikalstamumo egzistuoja teigiamas ryšys.¹³⁵ Visuomenei naudinga veikla neužimtas individas ilgainiui demoralizuojamas, atsiranda įvairių neigiamų psichologinio, socialinio, finansinio pobūdžio padarinių. Kriminologinėje literatūroje nurodoma, jog neužimti asmenys pasižymi didesniu

¹³³ Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. Vilnius. 2009. P. 45.

¹³⁴ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

¹³⁵ Papps K. L., Winkelmann R., Unemployment and crime: New evidence for an old question. Wellington. 1999. P. 1.

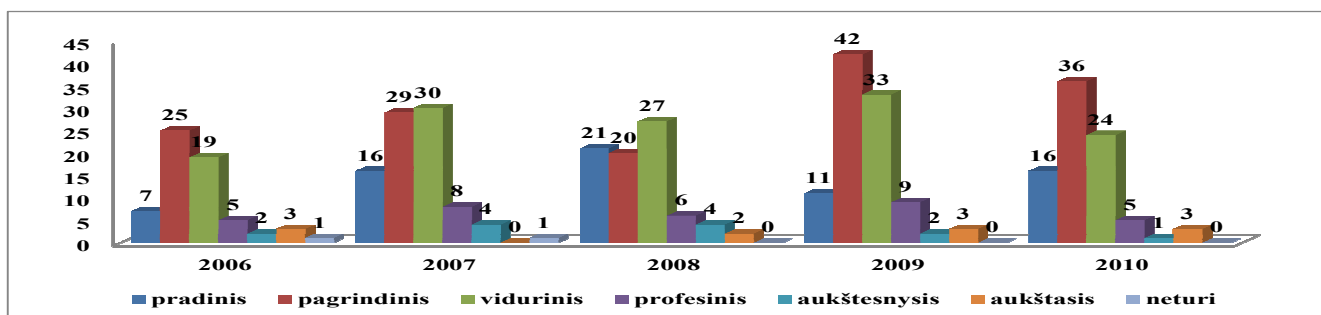
kriminaliniu aktyvumu- dažniau yra linkę į priešingas teisei veikas.¹³⁶ Pačiu kriminogeniškiausiu laikomas nedirbančių ir nesimokančių asmenų kontingentas, kurių kriminalinės veiklos intensyvumas yra net 24 kartus didesnis negu tų asmenų, kurie mokosi arba dirba.¹³⁷ 21 pav. analizė tai patvirtina.

21 pav. Įtariamų (kaltinamų) nusikalstamų veikų padarymu Kretingos rajono kaimuose asmenų skaičiaus pasiskirstymas pagal užimtumą 2006- 2010 m.¹³⁸

Didžiausią dalį tarp visų įtariamų (kaltinamų) asmenų Kretingos rajono kaimuose 2006-2010 m. sudarė nedirbantys ir nesimokantys asmenys (47,0 proc.). Pasak A. Kuolaitės, įtariamų (kaltinamų) asmenų neužimtumas rodo žemą tokių asmenų socialinį statusą, kuris neretai būna susijęs su skurdžia buitine aplinka, amoraliu elgesiu, polinkiu į alkoholizmą bei narkomaniją, apie penktadalis visų teisėsaugos institucijų nustatytų įtariamųjų- pakartotinai nusikaltę asmenys.¹³⁹ Tyrimais nustatyta, jog labiausiai į nusikalstamumą yra linkę žemą socialinį ir ekonominį statusą turintys asmenys.¹⁴⁰

Dirbantys asmenys visų registruotų įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiuje 2006- 2010 m. sudarė 16,2 proc. (67 asmenys), besimokantys- 14,7 proc. (61 asmuo). Likę kitoms grupėms priskirtini įtariamieji (kaltinami) asmenys sudarė 22,2 proc., į šią grupę pateko 1- 2 grupės neįgalieji (9), pensininkai (12), įkalintieji laisvės atėmimo vietose (4), nesimokantys (22) asmenys.

22 pav. Įtariamų (kaltinamų) Kretingos rajono kaimuose asmenų skaičiaus pasiskirstymas pagal išsilavinimą 2006- 2010 m.¹⁴¹

¹³⁶ Kuolaitė A., Nusikaltimus padariusių nedirbančių ir nesimokančių asmenų kontingento paplitimas ir asmenybės bruožai// Jurisprudencija. 2007. T. 2 (92). P. 75.

¹³⁷ Babachinaitė G., Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas// Jurisprudencija. 2000. T. 15 (7). P. 130.

¹³⁸ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

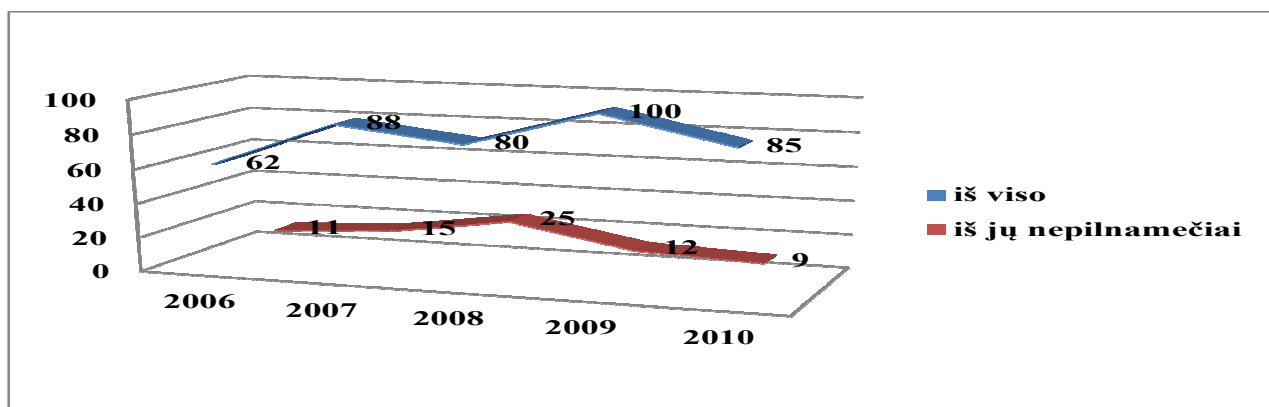
¹³⁹ Kuolaitė A., Nusikaltimus padariusių nedirbančių ir nesimokančių asmenų kontingento paplitimas ir asmenybės bruožai// Jurisprudencija. 2007. T. 2 (92). P. 79.

¹⁴⁰ Weatherburn D., What Causes Crime?// Bulletin Crime and Justice. Sydney. 2001. T 54. P. 5.

¹⁴¹ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

Iš visų Kretingos rajono kaimuose įtariamų (kaltinamų) nusikalstamų veikų padarymu asmenų per 2006- 2010 m. didžiausią dalį sudarė pagrindinį išsilavinimą turintys asmenys (36,6 proc.). Įtariamų (kaltinamų) su viduriniu išsilavinimu buvo 32,1 proc. ir šios dvi grupės buvo didžiausios kiekvienais analizuojamais metais lyginant su kitokio lygio išsilavinimą turinčiais įtariamais (kaltinamais) asmenimis. Mažesnę dalį sudarė asmenys, turintys tik pradinį išsilavinimą (17,1 proc.). Profesinį išsilavinimą turinčių buvo 8,0 proc., aukštesnį ir aukštąjį- atitinkamai 3,1 ir 2,7 proc. Visiškai be išsilavinimo buvo nustatyti 2 asmenys (0,5 proc.).

23 pav. Įtariamai (kaltinami) nepilnamečiai Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. (abs. sk.)¹⁴²

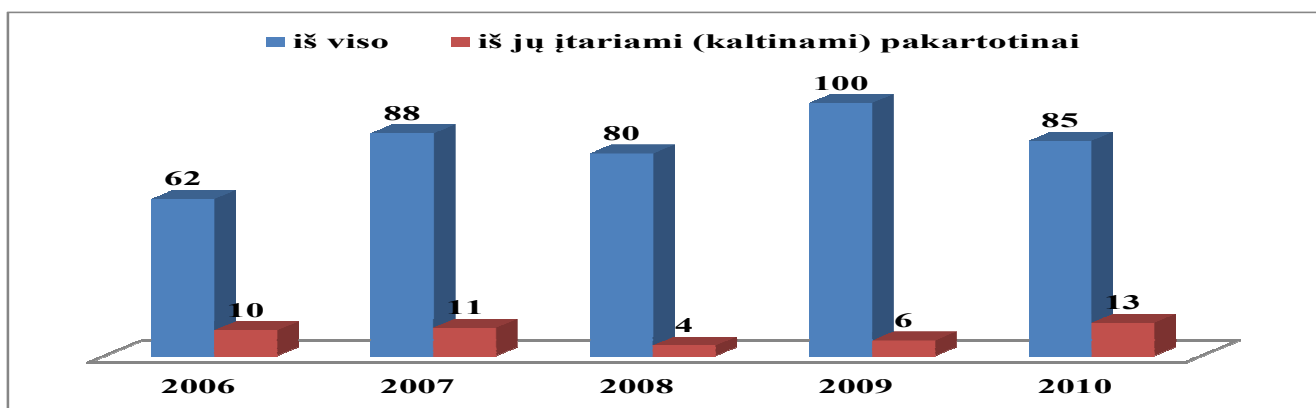
Kadangi nepilnamečiai asmenys yra laikomi specifine nusikalstamas veikas padariusių asmenų dalimi dėl baudžiamosios atsakomybės taikymo specifikos, tikslinga plačiau ištirti šią asmenų dalį bendrojoje Kretingos rajono kaimų nusikalstamumo struktūroje. Nepilnamečiai asmenys yra siejami su visuomenės ateitimi, nuo jų priklauso kokia bus kriminogeninė situacija vienoje arba kitoje teritorijoje, kitaip tariant, kuo mažiau bus į nusikalstamumą linkusio jaunimo, tuo mažiau visuomenėje atsiras demoralizuotų, vertybines orientacijas praradusių arba net jų neįgijusių asmenybių. Deja, į nusikalstamas veikas vis dažniau yra įtraukiamas nesimokantis ir nedirbantis jaunimas ir nepilnamečiai.¹⁴³ Kai kurie autoriai išvelgia daug didesnę nepilnamečių indėlį į nusikalstamumą- jauni asmenys nusikalsta dažniau nei suaugusieji, kuo jaunesnis yra pirmą kartą nusikaltęs asmuo, tuo didesnė tikimybė, kad ateityje jis vėl padarys baudžiamojo įstatymo draudžiamą veiką.¹⁴⁴ Siekiant mažinti šį nepalankų socialinį reiškinį yra itin svarbu įtraukti jaunimą į naudingą veiklą t.y. įgyvendinti pirminę nusikalstamumo prevenciją.

Nepilnamečių asmenų visų užregistruotų įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičiuje tiriamu laikotarpiu Kretingos rajono kaimuose buvo nustatyta nuo 10,6 proc. iki 31,3 proc. (nuo 9 iki 25 asmenų per metus).

¹⁴² Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

¹⁴³ Dapšys A., Nusikalstamumo tendencijos ir jo prevencijos perspektyvos Lietuvoje (kriminologinis prognostinis aspektas)// Jurisprudencija. 1999. T. 11 (3). P. 10.

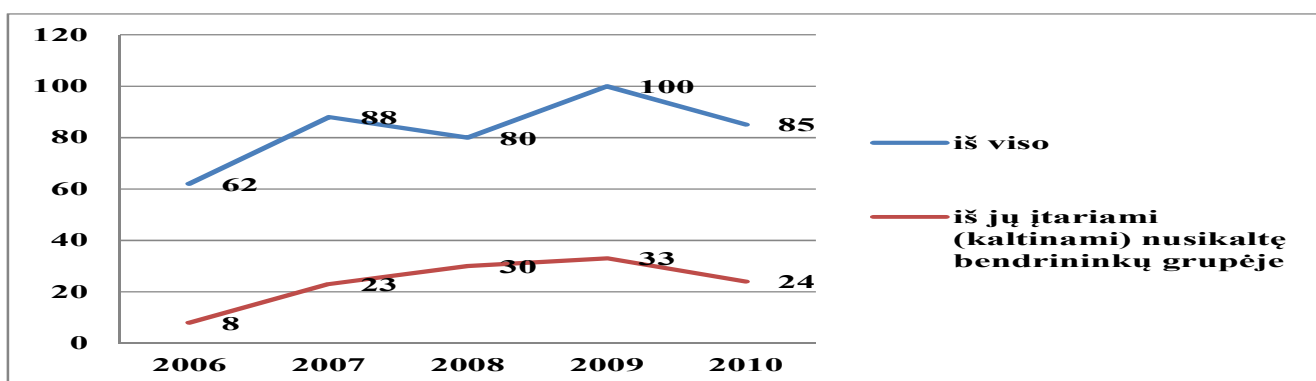
¹⁴⁴ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 198.

24 pav. Anksčiau teisti asmenys, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. (abs. sk.)¹⁴⁵

Kita įtariamus (kaltinamus) asmenis apibūdinanti bruožų grupė yra teisiniai požymiai, iš kurių vienas yra pakartotinis nusikalstamumas, dar įvardijamas kaip recidyvinis arba antrinis ir laikomas neatsiejama kiekvieno laikotarpio visų šalių nusikalstamumo struktūrine dalimi, besiskirianti tik mastu, raiškos formomis ir priežastiniais ryšiais.¹⁴⁶

Iš 24 pav. matome, jog tiriamu periodu bendrai paėmus, pakartotinai įtariamai (kaltinami) asmenys tarp visų įtariamų (kaltinamų) asmenų vidutiniškai sudarė 10,6 proc., dėl to negalime pritarti neretai reiškiamai nuomonei, jog įtariamai (kaltinami) asmenys kaimuose paprastai linkę nusikalsti pakartotinai. Tarp Kretingos rajono kaimuose įtariamų (kaltinamų) asmenų prieš tai teistų buvo nuo 4 iki 13 asmenų kiekvienais metais, tuo tarpu Kretingos rajono miestuose tuo pačiu laikotarpiu tokių asmenų buvo nustatyta nuo 8 iki 23 arba vidutiniškai 16,1 proc. kiekvienais metais. Iš to darytina išvada, jog pakartotinai nusikaltusių asmenų didesnis skaičius užregistruojamas miestuose negu kaimuose.

25 pav. Asmenys, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu su bendrininkų grupe Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. (abs. sk.)¹⁴⁷

Kitas įtariamus (kaltinamus) asmenis apibūdinantis teisinis požymis yra nusikalstamos veikos padarymas individualiai arba su bendrininkų grupe bei grupės sudėtis. Išanalizavus 25 pav.

¹⁴⁵ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

¹⁴⁶ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010. P. 507.

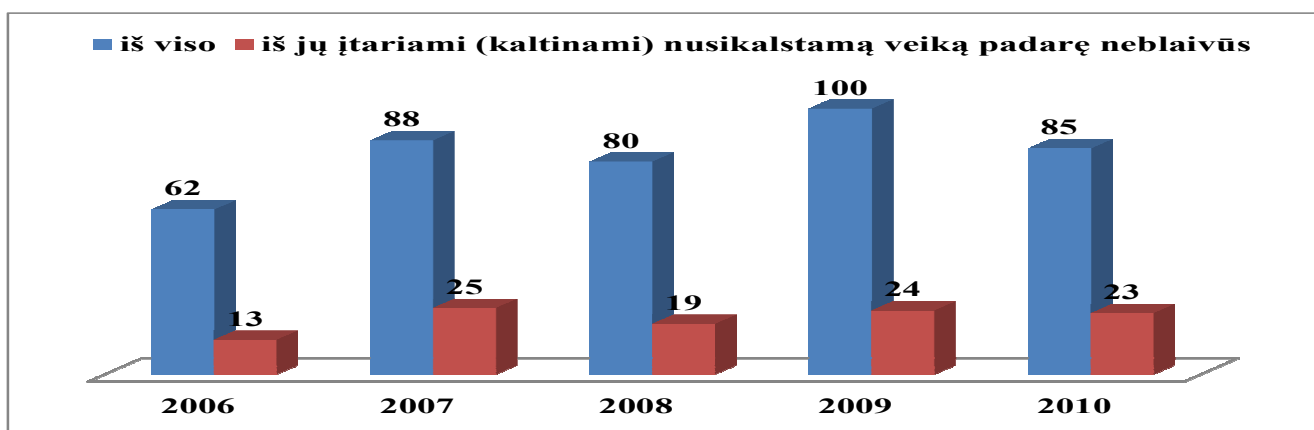
¹⁴⁷ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

matome, jog iš visų Kretingos rajono kaimuose nustatytų įtariamų (kaltinamų) asmenų per 2006- 2010 m. 28,4 proc. buvo įtariamais (kaltinamais) nusikalstamą veiką padarę su bendrininkų grupe, Kretingos rajono miestuose- (30,0 proc.).

Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. daugiausiai nustatyta įtariamų (kaltinamų) asmenų, nusikalstamą veiką padariusių su suaugusiais bendrininkais (58), įtariamų (kaltinamų) su nepilnamečiais bendrininkais- 33 asmenys, 27- su mišria bendrininkų grupe.

Dar vieną asmenybės bruožų grupę sudaro asmens būsenos požymiai, iš kurių mums svarbūs ir plačiau analizuotini darbe yra įtariamais (kaltinamais) asmenys, kurie nusikalstamos veikos padarymo momentu buvo apsvaigę nuo alkoholio ir narkotinių bei psichotropinių medžiagų. Didžiojoje Britanijoje atliktais tyrimais nustatyta, jog alkoholio vartojimas dažniausiai būna susijęs su vadinamais “aistros” nusikaltimais, kada asmenys nusikalstamas veikas įvykdo paveikti stiprių emocijų, tokių kaip pyktis, neapykanta, kerštas, pavydas, kurių metu prarandama savikontrolė.¹⁴⁸

Kretingos rajono kaimuose užregistruotų įtariamų (kaltinamų) nusikaltusių neblaivių asmenų kiekvienais tiriamais metais buvo nuo 21,0 iki 28,4 proc. Kretingos rajono kaimuose įtariamų (kaltinamų) asmenų, kurie nusikalstamą veiką būtų įtariamais (kaltinamais) padarę apsvaigę nuo narkotinių bei psichotropinių medžiagų 2006- 2010 m. nenustatyta. Tuo pačiu laikotarpiu Kretingos rajono miestuose nustatyti 4 tokie asmenys (2007 m.- 3; 2008 m. -1;). Tokie Nusikalstamų veikų žinybiniame registre pateikiami statistiniai duomenys rodo, jog Kretingos rajono kaimuose nėra aktuali narkotinių medžiagų vartojimo bei su jų vartojimo padariniais susijusi nusikalstamumo problema.

26 pav. Asmenys įtariamais (kaltinamais) nusikalstamų veikų padarymu apsvaigus nuo alkoholio Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. (abs. sk.)¹⁴⁹

Apibendrinant atliktą analizę apie Kretingos rajono kaimuose užregistruotus įtariamus (kaltinamus) asmenis galime padaryti atitinkamas išvadas. Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. įtariamų (kaltinamų) asmenų skaičius augo. Absoliuti dauguma tarp visų kaimuose įtariamų (kaltinamų) asmenų buvo vyrai (92,8 proc.). Lietuvoje per tą patį laikotarpį įtariamų (kaltinamų) vyrų

¹⁴⁸ Maguire M., Understanding psychology and crime. New York. 2004. P.8.

¹⁴⁹ Paveikslas sudarytas magistrantės pagal Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenis. [Žiūrėta 2011-10-20].

buvo 88,6 proc.¹⁵⁰ Nusikalstamas elgesys labiausiai būdingas jaunesnio amžiaus piliečiams. Dažniausiai nusikalto nedirbantys ir niekur nesimokantys asmenys (47,0 proc.). Lietuvoje tuo pačiu laikotarpiu- 50,3 proc.¹⁵¹. Daugiausiai tarp nusikalstamas veikas padariusių asmenų buvo pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą turintys asmenys (68,7 proc.). Nepilnamečių įtariamų (kaltinamų) asmenų- 17,4 proc. (Lietuvoje- 14,1 proc.¹⁵²). Pakartotinai įtariamų (kaltinamų) nusikalstamos veikos padarymu buvo - 16,1 proc. (Lietuvoje- 10,5 proc.¹⁵³). Iš 415 Kretingos rajono kaimuose įtariamų (kaltinamų) asmenų 28,4 proc. buvo įtariamai arba kaltinami nusikalte su bendrininkų grupe. Labiausiai paplitusi bendrininkavimo forma buvo pilnamečių bendrininkų grupė. Ketvirtadalis visų užregistruotų įtariamų (kaltinamų) asmenų buvo įtariamai (kaltinami) nusikalstamos veikos padarymo metu buvę neblaivūs.

---

¹⁵⁰ Duomenys apie asmenis, įtariamus (kaltinamus) nusikalstamų veikų padarymu Lietuvos Respublikoje (Forma_30-SAV);
[http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&re
gionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV](http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&re
gionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV) ; prisijungimo laikas: 2011-11-24.

¹⁵¹ Duomenys apie asmenis, įtariamus (kaltinamus) nusikalstamų veikų padarymu Lietuvos Respublikoje (Forma_30-SAV);
[http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&re
gionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV](http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&re
gionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV) ; prisijungimo laikas: 2011-11-24.

¹⁵² Ten pat.

¹⁵³ Ten pat.

6. NUSIKALSTAMUMO KRETINGOS RAJONO KAIMUOSE PRIEŽASTYS IR PREVENCIJA

6.1. Atrankinis nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežasčių tyrimas

Siekiant nustatyti nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežastis, darbo autorė atliko atrankinį tyrimą- ekspertinę apklausą, kurios metu buvo apklausti Kretingos rajono policijos komisariatare dirbantys Viešosios policijos skyriaus Prevencijos poskyrio pareigūnai, savo tiesioginėje profesinėje veikloje susiduriantys su nusikalstamumu kaime. Ekspertinėje apklausoje dalyvavo 15 pareigūnų (nuo 24 iki 45 metų amžiaus), kurių darbo stažas teisėsaugos institucijose buvo nuo 4 iki 20 metų. 86,7 proc. apklaustųjų turėjo 10 metų ir didesnę darbo stažą teisėsaugos institucijose. 53,3 proc. respondentų nurodė, jog turi 10 metų ir didesnę darbo stažą nusikalstamų veikų užkardymo Kretingos rajono kaimuose srityje, likusių respondentų darbo stažas buvo mažesnis nei 10 metų.

60,0 proc. respondentų nurodė, jog apklausos metu buvo įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą, iš kurių vienas respondentas nurodė turintis magistro kvalifikacinį laipsnį. Po penktadalį apklaustųjų turėjo aukštesnįjį neuniversitetinį ir aukštesnįjį išsilavinimą. Paklausus apie kvalifikacijos kėlimo galimybes, 40,0 proc. respondentų nurodė, jog kvalifikaciją kelia kartą per metus, kiti 40,0 proc.- rečiau nei kartą per metus, vienas respondentas nurodė kvalifikaciją keliantis dažniau nei kartą per pusę metų, vienas- kartą per pusę metų, dar vienas respondentas į šį klausimą neatsakė.

Šioje darbo dalyje, analizuojant nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežastis, pagal gautus ekspertinės apklausos rezultatus, pirmiausia aptarsime tas priežastis ir bruožus, kuriuos išskyrė daugiausia respondentų, po to- mažiau respondentų išskirtos priežastys ir t.t.

Pagrindinėmis bendrosiomis priežastimis, įtakojančiomis nusikalstamumą Kretingos rajono kaimuose ekspertai nurodė nuolatinių pajamų neturėjimą, kaimuose paplitusį alkoholio vartojimą bei gyventojų neužimtumą. Tai viena su kita glaudžiai susijusios priežastys. Ilgą laiką nedirbantys asmenys jaučiasi sužlugdyti morališkai, todėl neretai problemos sprendžiamos (tiksliau nustumiamos) alkoholio vartojimu bei nusikalstamu elgesiu.

Respondentai taip pat išskyrė neigiamą šeimos įtaką asmenybei, lemiančią polinkį į nusikalstamų veikų darymą. Vaikai ir jaunimas elgesio su aplinkiniais išmoksta stebėdami aplinką kurioje auga, todėl natūralu, kad augdami šeimose, kur girtavimas ir smurtas yra įprasti, suaugę tokį gyvenimo būdą supras kaip normą bei bus linkę nusikalsti.¹⁵⁴ Kitomis priežastimis ekspertai nurodė nusikaltėlio asmenines savybes bei ryšių tarp bendruomenės narių nykimą. Atokiai išsidėstę

---

¹⁵⁴ Siegel L. J., Brandon C., *Juvenile Delinquency*. Welsh: Wadsworth, Cengage Learning. 2008. P. 79.

vienkiemiai rajone taip pat buvo išskirta nusikalstamumą kaimuose įtakojančia priežastimi. Atokiuose vienkiemiuose dažniausiai gyvena senyvo amžiaus asmenys (Kretingos rajone tokių asmenų yra apie 110).¹⁵⁵

Nepilnamečių daromų nusikalstamų veikų priežastys buvo bendraamžių neigiama įtaka, didelis jaunimo neužimtumas, asmeninės savybės, neigiama šeimos įtaka, svaiginančių medžiagų (alkoholio ir narkotinių medžiagų) vartojimas bei per televiziją rodomi filmai su smurto elementais. Ir vėl galime išskirti vieną su kitu susijusius nusikalstamumą lemiančius reiškinius- kilęs iš šeimos, kurioje nepakankamai išugdytos vertybinės orientacijos nepilnametis, turėdamas daug laisvo laiko, patekęs į neigiamą draugų ar pažįstamų įtaką ima vartoti svaigiąsias medžiagas, kurios psichologiškai atpalaiduoja, arba priešingai, iššaukia agresiją, kuri neretai perauga į priešingą teisei elgesį, kartais net bandant imituoti matytas smurto scenas. Tokiu būdu kaimuose plinta chuliganizmas, fizinis smurtas, viešosios tvarkos pažeidimai, kurių kaltininkais tampa nepilnamečiai.

Tyrimo metu suaugusiųjų nusikalstamumo priežastingume respondentai išskyrė pastovių pajamų neturėjimą, kuris būdingas kaimo gyventojams dėl aukšto nedarbo lygio; alkoholio vartojimą, kuris kaimuose dažnai tampa viena iš laisvalaikio praleidimo formų. Neužimtumas, asmeninės individo savybės, neigiama šeimos įtaka vaikystėje, socialinis mobilumas, ryšių tarp bendruomenės narių nykimas, socialinių vertybių neturėjimas- tai kitos respondentų išskirtos priežastys būdingos nusikalstantiems asmenims.

73,3 proc. apklaustųjų nurodė, jog nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose ir miestuose savo pobūdžiu nesiskiria. Likusieji atsakė, jog nusikalstantys mieste asmenys yra labiau įtakojami bendraamžių, kaimuose ši įtaka yra mažesnė; mieste labiau paplitusios vagystės iš būstų, kai tuo tarpu kaime dažniau pasitaiko sukčiavimo atvejų, taip yra dėl to, kad žmonės, gyvenantys kaimo vietovėse yra patiklesni; kaimuose esti palankesnės sąlygos naminės degtinės gamybai.

Ekspertų nuomone, nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose dažniausiai būna susijęs su alkoholio vartojimu. Pasak ekspertų, tipiniu nusikaltėliu Kretingos rajono kaime yra niekur nedirbantis ir kitokia veikla užimtas- daug laisvo laiko turintis, be nuolatinių pajamų, nuo alkoholio apsvaigęs asmuo.

Paklausus apie socialinio mobilumo reikšmę nusikalstamumui Kretingos rajono kaimuose, 60,0 proc. apklaustųjų respondentų nurodė, jog gyventojų judėjimas iš kaimų į miestus ir iš miestų į kaimus bei tarp kaimų įtakoja nusikalstamumą Kretingos rajono kaimuose. Dažnai nutinka, jog mieste gyvenantys „prasigėrę“ asmenys nebesugeba išlaikyti savo būstų, juos maino su kaimuose

---

¹⁵⁵ Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos tęstinė programa „Stabdyk nusikalstamumą 2010 m.“ P. 4. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.

gyvenančiais asmenimis, tokiu būdu vyksta „prasigėrusių“ asmenų judėjimas į kaimus, kurie atvykę neretai gali tapti potencialiais nusikaltėliais.

2/3 respondentų nurodė, jog emigracija taip pat vaidina svarbų vaidmenį nusikalstamumui kaimuose. Dalis kaimo gyventojų, neturinčių realaus pragyvenimo šaltinio (paprastai tai būna jaunesni, darbingo amžiaus gyventojai),¹⁵⁶ išvyksta dirbti į užsienį, o kaimuose pasilieka tie, kurie dirbti nenori ir kurie neretai pragyvenimo šaltiniu gali pasirinkti nusikalstamą veiką. Kaimuose didžioji dalis gyventojų yra vyresnio amžiaus, jie sunkiau užsitikrina fizinę saugumą, dažniau tampa vagysčių iš gyvenamųjų ir negyvenamųjų patalpų, plėšimų, įvairaus sunkumo kūno sužalojimų ir net nužudymų aukomis.¹⁵⁷

Ekspertų nurodomos nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežastys neišsiskiria savo specifiškumu ir atitinka šiandien Lietuvos kaimuose esamą nusikalstamų veikų padarymui palankią aplinką, susijusią su socialiniais- ekonominiais faktoriais: nedarbu, mažomis pajamomis, neužimtumu, paplitusiu alkoholio vartojimu, migracija. Kitos priežastys, įtakojusios nusikalstamumą, būdingos tiek kaimo, tiek miesto visuomenėms- su asmens psichologija susijusios savybės: neigiama šeimos įtaka, asmeninės individo savybės, bendruomeninių ryšių sumažėjimas, menkos vertybinės orientacijos. Vykdomų prevencinių programų efektyvumui didinti didžiausią dėmesį siūloma skirti pirminei nusikalstamumo prevencijai.

6.2. Nusikalstamumo prevencija Kretingos rajone

Nusikalstamumo prevencija yra humaniška teisėtvarką palaikanti priemonė,¹⁵⁸ mažinanti nusikalstamumą bei padedanti išvengti bausmių, kurios neretai skatina naujas nusikalstamas veikas. Prievartinė prevencija t.y. bausmės, savo tikslų dažniausiai nepasiekia, kriminaline bausme nubaustas asmuo neretai vėl nusikalsta, o ir kiti individai nepasimoko iš svetimų klaidų. Nuteistų asmenų išlaikymas, ikiteisminiai tyrimai brangiai kainuoja valstybei, o kartu ir mokesčių mokėtojams, be to, įkalinimo reikšmė yra abejotina nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui. Ankstyvoji prevencija laikoma daug efektyvesne priemone kovoti su nusikalstamumu. Visuomenė, kurioje pasiekiamas žemas nusikalstamumo lygis jaučiasi saugesnė nei ta, kurioje kriminalinės veikos daromos dažniau, o po to tik kovojama su jos padariniais, o ne su priežastimis.¹⁵⁹ Nusikalstamumo prevencijos tikslas yra

---

¹⁵⁶ Babachinaitė G., Jurgelaitienė G., Justickis V. ir kt., Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2008. P. 108.

¹⁵⁷ Uscila R., Pagyvenusių žmonių viktimizacija Lietuvos kaimuose ir vienkiemiuose: viktimologinė analizė// Jurisprudencija. 2005. T. 70 (62). P. 114.

¹⁵⁸ Kriminologija. (Ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994. P. 150.

¹⁵⁹ Uscila R., Nusikaltimų prevencijos sistema Lietuvoje. Vilnius. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. 2008. P. 3- 4.// http://www.vrm.lt/uploads/media/Nusikaltimu_prevencijos_sistema_Lietuvoje.ppt#3; prisijungimo laikas 2012-04-02.

užtikrinti baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių apsaugą, šalinant priežastis ir sąlygas pasikėsinimams į šias vertybes atsirasti.

Nusikalstamumo prevencija- tai visumą veiksmų, kuriais daromas poveikis galintiems nusikalsti asmenims. Lietuvoje prevencija laikomos priemonės, kurios nukreipiamos į kriminogeninius nusikalstamumo veiksnius, jų veikimo apribojimą, prioritetus atiduodant teigiamo elgesio skatinimui bei galimybių nusikalsti mažinimui, nusikalstamų veikų atskleidimo didinimui.¹⁶⁰

Nusikalstamumo prevencija kriminologinėje literatūroje apibūdinama plačiaja ir siaurąja prasmėmis. Plačiąja prasme tai visuma priemonių, padedančių užtikrinti teisėtvarką, teigiamai veikiančių socialinį gyvenimą, mažinančių nusikalstamumo grėsmę. Prevencija siaurąja prasme pasižymi savo kryptingumu t.y. konkrečiomis priemonėmis siekiama užkirsti kelią nusikalstamumui. Pažymėtina, jog nusikalstamumo prevencija privalo pasižymėti teisėtumo principu t.y. ji turi būti vykdoma tik įstatymuose numatytais priemonėmis, nepažeidžiant asmenų teisių, ji turi neprieštarauti bendriesiems teisės principams ir teisės normoms.

Kriminologai nusikalstamumo prevenciją skirsto į tris lygius: pirmojo lygio- tai prevencija nukreipta į plataus masto socialines, ekonomines ir kitas visuomenės problemas, orientuojantis į pagrindinių veiksnių, sudarančių sąlygas nusikalstamumui, šalinimą arba jų įtakos sumažinimą, siekiant užkirsti kelią visoms nusikalstamoms veikoms, kitaip tariant, tai pastangos užkardyti nusikaltimus prieš juos įvykdant,¹⁶¹ antrojo lygio arba socialinė nusikalstamumo prevencija yra orientuota į konkrečias socialines grupes, kurios gali pažeidinėti įstatymus, formuojama pozityvi mikroaplinka, ypatingas dėmesys skiriamas atskirų grupių (pvz. jaunimo, paauglių, probleminių šeimų) nusikalstamų veikų prevencijai, tai darbas su asmenimis esančiais rizikos grupėje, stengiantis nukreipti juos nuo galimai nusikalstamo gyvenimo būdo,¹⁶² trečiajai grupei priskiriamos priemonės, kuriomis siekiama daryti poveikį jau nusikaltusiems asmenims, ji yra orientuota į konkrečius individus, todėl neretai įvardijama kaip tiesioginė prevencija.¹⁶³

Tik efektyviai vykdoma prevencija padeda mažinti nusikalstamumą. Prevencijos įgyvendinimas turi būti įtrauktas į bet kokią socialinę veiklą t.y. turi būti šios veiklos sudedamoji dalis, kiekviena veikla turi būti ekonomiškai ir kitaip socialiai efektyvi ir tikslinga.¹⁶⁴ Kretingos rajone nusikalstamų veikų prevenciją įgyvendinantys subjektai yra teisėsaugos institucijos, Kretingos rajono savivaldybė ir seniūnijos, švietimo įstaigos, Moterų informacijos centras, Šaulių sąjunga, policijos rėmėjai, nevyriausybinės organizacijos ir kt.

---

¹⁶⁰ Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010. P. 338.

¹⁶¹ Maguire M., Understanding psychology and crime. New York. 2004. P. 132- 133.

¹⁶² National Crime Council., Tackling the Underlying Causes of Crime. Dublin. 2002. P. 19.

¹⁶³ Sakalauskas G., Gečėnienė S. ir kt., Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Nusikaltimų prevencijos Lietuvoje centras. Vilnius. 2000. P. 6.

¹⁶⁴ Babachinaitė G., Nusikalstamumo prevencijos organizavimo viktimologiniai aspektai. Vilnius. 2000. P. 34.

Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariatas (toliau- Kretingos rajono policijos komisariatas),¹⁶⁵ kurio vienas iš pagrindinių uždavinių, šalia viešosios tvarkos, viešojo saugumo užtikrinimo, žmogaus teisių apsaugos, nusikalstamų veiku tyrimo, yra nusikalstamų veiku ir teisės pažeidimų prevencija,¹⁶⁶ mūsų tiriamu laikotarpiu (2006- 2010 m.), siekdamas tinkamai įgyvendinti Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymo nuostatas, vykdė įvairias priemones, kuriomis buvo siekiama užkardyti nusikalstamas veikas ne tik Kretingos mieste, bet ir rajono kaimuose. Dalies planuotų priemonių nepavyko įgyvendinti arba jos buvo įgyvendintos tik iš dalies dėl riboto finansavimo.

Kretingos rajono policijos komisariato pareigūnai mūsų tiriamu periodu (2006- 2010 m.) įgyvendino dvi prevencines programas- tęstinę programą „Stabdyk nusikalstamumą“ ir prevencinę programą „Gyvenkime saugiai“. Be šių programų kasmet buvo vykdoma sezoninė prevencinė programa „Nusikalstamų veiku ir kitų teisės pažeidimų užkardymas ir saugumo jausmo užtikrinimas masiniuose renginiuose“. Visose įgyvendinamose programose akcentuota bendravimo su socialiniais partneriais būtinybė.

Preveninės programos „Stabdyk nusikalstamumą“ pagrindinis tikslas- visuomenės saugumas; tikslui pasiekti nustatyti uždaviniai- išaiškinti ir tirti nusikalstamas veikas; bendruomenės narius įtraukti į aktyvią prevencinę veiklą; formuoti saugią kaiminystę; vykdyti nepilnamečių ir jaunimo nusikalstamumo prevenciją. Šie uždaviniai atitinka Apylinkės inspektorius tarnybinės veiklos apraše numatytas funkcijas- inicijuoti bendruomenės aktyvo būrimąsi į saugios kaiminystės grupes, padėti gyvenamųjų vietovių bendruomenei formuoti saugios aplinkos sistemą.¹⁶⁷ Saugi kaiminystė- tai visos šalies mastu vykdomas projektas, kurio pagrindinis tikslas- skatinti vietinės bendruomenės aktyvumą, pilietiškumą, bendradarbiavimą su policijos pareigūnais ir seniūnijos darbuotojais nusikalstamumo prevencijos klausimais.¹⁶⁸ Programoje nurodoma, jog už jos įgyvendinimą atsakingas Kretingos rajono policijos komisariatas ir Kretingos rajono savivaldybė. Programos įgyvendinimo teritorija- Kretingos miestas ir rajonas.¹⁶⁹

Preveninė programa „Gyvenkime saugiai“ išsikeltais tikslais ir uždaviniais buvo labai panaši į pirmąją. Programos tikslas- rajono gyventojų saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimas,

---

¹⁶⁵ Nuo 2008-10-01 Kretingos rajono policijos komisariatas dėl restruktūrizacijos neteko juridinio asmens statuso ir tapo Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato struktūriniu padaliniu. (aut. past.).

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas// http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=416622 ; prisijungimo laikas: 2012-01-27.

¹⁶⁷ Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno (apylinkės inspektorius) tarnybinės veiklos aprašas, patvirtintas Lietuvos policijos generalio komisaro 2009 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. 5-V-384.

¹⁶⁸ Ataskaita apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimą 2010 m. P. 2. // http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/2010_ataskaita.pdf ; prisijungimo laikas: 2012-02-08.

¹⁶⁹ Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato tęstinė programa „Stabdyk nusikalstamumą 2010“. P.1. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.

kontroliuojant įskaitose esančių asmenų elgesį, atskleidžiant nusikalstamas veikas, vykdamt efektyvią neigiamų įpročių prevenciją Kretingos rajone.¹⁷⁰ Už tinkamą programos įgyvendinimą atsakingais nurodomi Kretingos rajono policijos komisariatas, Kretingos rajono savivaldybė ir Kretingos darbo birža. Į šios programos įgyvendinimą buvo įtrauktos seniūnijos, seniūnijų bendruomenės, policijos rėmėjai, Šaulių sąjungos nariai, Vaiko teisių apsaugos tarnybos, Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Kretingos rajono pataisos inspekcijos darbuotojai.

Vasaros sezono metu Kretingos rajono policijos komisariatas kartu su socialiniais partneriais vykdė tęstinę „Nusikalstamų veiku ir kitų teisės pažeidimų užkardymo ir saugumo jausmo užtikrinimo masiniuose renginiuose“ prevencinę programą, kuria siekė užkirsti kelią teisės pažeidimams masiniuose renginiuose, užtikrinti gyventojų saugumą bei jų turto apsaugą, sugriežtinti apsvaigusiu nuo alkoholio, narkotinių ir psichotropinių medžiagų asmenų kontrolę, platinti informaciją nusikalstamumo prevencijos klausimais. Programą įgyvendinantys subjektai- Kretingos rajono policijos komisariatas, policijos rėmėjai, seniūnai bei bendruomenių aktyvas.¹⁷¹

Siekiant užtikrinti tinkamą prevencinėse programuose užsibrėžtų tikslų įgyvendinimą, Kretingos rajono policijos komisariatas kartu su socialiniais partneriais vykdė įvairias priemones. 2007 m. vyresnio amžiaus asmenims, gyvenantiems Kretingos rajono kaimuose, buvo išdalinta 10 vnt. skubios pagalbos iškvietimo mygtukų- priemonė „Būk saugus su mobiliu“, kurių dėka atokiuose vienkiamiuose gyvenantys asmenys, esant poreikiui galėtų gauti operatyvią pagalbą. Nustatyta, jog nuošaliai stovintys namai dažniau tampa nusikaltėlių taikiniu.¹⁷² Vyresnio amžiaus asmenys yra padidintos rizikos grupėje tapti nusikaltimo auka dėl objektyvių (gyvena atokiau nuo kaimų) ir subjektyvių (vyresnis amžius, neįgalumas) faktorių, kurie lemia tokių asmenų izoliaciją ir apriboja jų mobilumą.¹⁷³

Kretingos rajono policijos komisariato pareigūnai, siekdami užkardyti nelegalaus alkoholio gamybą Kretingos rajone, vykdė priemonę „Nelegalus alkoholis“. Neteisėtos akcizais apmokestinamų ir neteisėtais būdais įgytų daiktų realizavimo atvejų nustatymui buvo vykdytos priemonės „Turgus“, „Vaistai“, „Kuras“. Siekiant užkardyti neteisėtus miškų kirtimo atvejus, kartu su Kretingos miškų urėdijos bei Kretingos aplinkos apsaugos agentūros pareigūnais buvo vykdoma speciali priemonė „Miškas“, kurios metu buvo tikrinamos medienos apdirbimo įmonės, miškų valdos,

---

¹⁷⁰ Kretingos rajono policijos komisariato 2008 m. prevencinė programa „Gyvenkime saugiai“. P. 1. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.

¹⁷¹ Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato tęstinė Nusikalstamų veiku ir kitų teisės pažeidimų užkardymo ir saugumo jausmo užtikrinimo masiniuose renginiuose prevencinė programa 2009 m. P. 3. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.

¹⁷² Siegel L. J., *Criminology*. Lowell: University of Massachusetts. 2006. P. 103.

¹⁷³ Uscila R., *Victimization of elderly people in Lithuanian villages and grange: a victimological analysis*// *Gerontologija*. 2006. T. 7. P. 12.

medienos gabenimo dokumentai. Siekiant nustatyti ginkų laikymo ir jų naudojimo taisyklių pažeidimus, vykdyta priemonė „Ginklai“.

Prevencinė programa „Gyvenkime saugiai“ buvo orientuota į rajone esančius nuošalius vienkiemius, gyvulių vagysčių užkardymą ganiavos metu, apleistų fermų, negyvenamų sodybų patikrinimų organizavimą. Įgyvendinant minėtą programą buvo vykdomos Lietuvos Respublikos mastu numatytas priemonės bei tikslinės operacijos „Teistų asmenų priežiūra“, „Aguona“, „Plaštakė“. Vykdamas operacijas buvo bendradarbiaujama ir keičiamasi informacija su kitais policijos komisariatais, kitomis teisėsaugos institucijomis, palaikomi ryšiai su Latvijos Respublikos Liepojos miesto ir rajono policijos valdyba.

Siekiant stiprinti policijos ir visuomenės ryšius itin svarbu pakankamai dėmesio skirti informacijos apie kriminogeninę situaciją šalyje ir regionuose sklaidai.¹⁷⁴ Kretingos rajono policijos komisariato pareigūnai teikė informaciją žiniasklaidai apie viešosios tvarkos būklę mieste ir rajone, dalyvavo bendruomenių susirinkimuose ir gyventojų sueigose.¹⁷⁵ Įgyvendindami ilgalaikę Policijos departamento inicijuotą prevencinę priemonę „Saugią aplinką kurkime kartu“, apylinkių inspektoriai teikė informaciją gyventojams apie jų gyvenamojoje vietovėje paplitusias nusikalstamas veikas, apsisaugojimo nuo nusikalstamų veikų būdus, skatino burtis į saugios kaiminystės grupes.¹⁷⁶ Tai tęstinė priemonė, kuri yra vykdoma kiekvienais metais.

Siekiant efektyvaus nusikalstamumo mažėjimo, pabrėžtina jaunimo nusikalstamumo prevencijos svarba. Kretingos rajono policijos komisariato pareigūnai nuolat bendradarbiauja su Kretingos rajono mokyklomis, darželiais- sistemingai skaitomos paskaitos mokyklose temomis „Kaip apsaugoti save“, „Saugūs namai“, „Saugus aš ir saugi visuomenė“, taip pat alkoholio, narkotikų ir kitų žalingų įpročių prevencijos temomis. Buvo parengtas vaikų ir paauglių prevencinis projektas „Aukime saugūs“, į kurį buvo įtraukti jaunieji policijos rėmėjai. Projektu buvo siekiama gerinti policijos pareigūnų įvaizdį jaunimo tarpe, sudaryti sąlygas vaikų neigiamų įpročių alternatyvai, vaikų saviraiškai bei bendravimo įgūdžių formavimui. Vykdytos prevencinės priemonės „Jaunimas“ metu organizuoti patruliavimai ir reidai diskotekuose, parkuose bei kitose jaunimo susibūrimo vietose, ypač moksleivių atostogų metu.

Išanalizavus Kretingos rajone vykdytas nusikalstamumo prevencijos programas, galima apibendrinti, jog visų programų tikslai panašūs- visuomenės saugumas, viešosios tvarkos užtikrinimas, nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų užkardymas. Tai visuomenei svarbių įstatymo saugomų

---

¹⁷⁴ Dobryninas A., Gaidys V., Ar saugi Lietuvos visuomenė? Lietuvos gyventojų viktimizacijos patirtis ir požiūris į baudžiamąją justiciją bei visuomenės saugumą. Vilnius. 2004. P. 7.

¹⁷⁵ Informacija apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos priemonių plano įgyvendinimą 2007 m. Plano 2 priemonė. P. 6.// http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/strategija/2_priemone-geras.doc ; prisijungimo laikas: 2011-11-29. [Žiūrėta 2011-11-29].

¹⁷⁶ Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato 2009 m. veiklos ataskaita. P. 12. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.

vertybių apsaugos garantas. Visos vykdytos ir tebevykdomos prevencinės programos didžiąja dalimi yra orientuotos į nusikalstamumo priežasčių šalinimą- t.y. ankstyvąją prevenciją, siekiant užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms dar iki jų padarymo, ir tik nedidelė dalis vykdytų priemonių orientuota į trečiojo lygio arba tiesioginę prevenciją, kuria siekiama paveikti nusikalstamas veikas padariusius asmenis. Nusikalstamumo prevencija Kretingos rajone yra ne tik policijos, bet ir visos visuomenės uždavinys- visos prevencinės programos buvo vykdomos pasitelkiant įvairius socialinius partnerius, kas leido užtikrinti efektyvesnę priemonių įgyvendinimą.

Siekiant sužinoti įgyvendinamų prevencinių priemonių ir programų efektyvumą, didžioji dalis apklaustų respondentų nurodė, jog vykdomos prevencinės priemonės Kretingos rajono kaimuose yra pakankamai efektyvios, ypač jaunajai kartai. Pačiomis veiksmingiausiomis priemonėmis nusikalstamumui užkardyti respondentai nurodė saugios kaiminystės grupių ir kaimo bendruomenių kūrimą, dažnesnius susitikimus ir bendravimą su vietos gyventojais, netikėtų reidų vykdymą, vaizdo stebėjimo sistemų įrengimą, viešą ir neviešą patruliavimą.

Paprašius pateikti pasiūlymus nusikalstamumo mažinimui ir užkardymui Kretingos rajono kaimuose, ekspertai siūlė dažnesnius patruliavimus naktį ir švenčių dienomis, aktyvesnį bendravimą su vietos bendruomenėmis, nepakantumo teisės pažeidėjams skatinimą. Kiti pareigūnų pasiūlymai nusikalstamų veikų mažinimui buvo nesusiję su teisėsaugos institucijų veikla- tai ekonominės situacijos gerinimas- nedarbo mažinimas arba darbo vietų kūrimas bei užimtumo didinimas.

IŠVADOS

1. Nusikalstamumas- tai visuomenei pavojingas procesas, pasireiškiantis tam tikroje teritorijoje per tam tikrą laiko tarpą ir sudarantis bendrą sistemą- nusikalstamų veikų visumą. Nusikalstamumas, kaip sudėtinė visuomenės dalis, pasižymi savybėmis, kurios būdingos ir kitiems socialiniams reiškiniams: socialiniu pavojingumu, masiškumu bei istoriniu kintamumu.

2. Nusikalstamumas yra įtakojamas daugybės faktorių, kurie vienaip ar kitaip paveikia individų elgesį- paskatina arba atgrąšo nuo nusikalstamų veikų. Nedarbas, gyventojų užimtumas, pragyvenimo ir skurdo lygis, gyventojų amžius, gimstamumas bei senėjimo procesai, gyventojų migracija, alkoholinių gėrimų vartojimas, urbanizacija bei socialinis mobilumas- tai socialiniai požymiai, kurie turi lemiamos įtakos nusikalstamumo padėčiai ne tik kaimuose, bet ir apskrityse.

3. Registruotas nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose sudaro labai nedidelę dalį bendrame Lietuvos nusikalstamume. Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose 2006- 2010 m. atitiko bendras šalies nusikalstamumo tendencijas. Tiriamu laikotarpiu nusikalstamumas augo. Iš visų Klaipėdos apskrities kaimų Kretingos rajono kaimuose nusikalstamumas didėjo sparčiausiai. Kretingos rajono kaimuose užregistruota mažiau nusikalstamų veikų negu miestuose. Daugiau nei pusė visų užregistruotų nusikalstamų veikų Kretingos rajone tiek miestuose, tiek kaimuose buvo atskleista. Aukščiausias nusikalstamumo lygis buvo Kretingos kaimiškojoje seniūnijoje, žemiausias- Kartenos seniūnijoje.

4. Didžiausia dalis visų Kretingos rajono kaimuose padarytų nusikalstamų veikų buvo turtinio pobūdžio nusikalstamos veikos. Labiausiai paplitusios buvo vagystės, kurių skaičius tiriamu laikotarpiu padidėjo trečdaliu. Neteisėtas alkoholinių gėrimų ir aparatų jiems gaminti gaminimas, laikymas ir realizavimas- kita Kretingos kaimams būdinga problema, paskutiniaisiais trejais analizuojamais metais pastebimas šios rūšies nusikalstamų veikų skaičiaus padidėjimas, kuris galėtų būti siejamas su brangstančiais legaliais alkoholio produktais, išaugusiu nedarbu arba efektyvesniu teisėsaugos institucijų darbu. Nusikalstamos veikos susijusios su transporto eismo saugumo pažeidimais bendrojoje struktūroje sudarė dešimtadalį. Kitos nusikalstamos veikos Kretingos rajono kaimų nusikalstamumo struktūroje buvo asmens sveikatos sutrikdymai, viešosios tvarkos pažeidimai, nusikalstamos veikos susijusios su neteisėtu disponavimu ginklais bei šaudmenimis.

5. Iš visų 2006- 2010 m. Kretingos rajono kaimuose nustatytų įtariamų (kaltinamų) asmenų absoliuti dauguma buvo vyrai (92,8 proc.). Dažniausiai įtariamieji (kaltinami) asmenys buvo jaunesnio amžiaus piliečiai. Didžiausią dalį tarp visų įtariamų (kaltinamų) sudarė nedirbantys ir niekur nesimokantys asmenys. Daugiau nei pusė iš visų įtariamų (kaltinamų) asmenų nusikalstamos veikos padarymo metu turėjo tik pagrindinį arba vidurinį išsilavinimą. Kas penktas nusikaltęs buvo

nepilnametis. Kas trečias nusikalto su grupe- dažniausiai su suaugusių asmenų bendrininkų grupe. Ketvirtadalis visų įtariamų (kaltinamų) asmenų nusikalstamos veikos padarymo metu buvo neblaivūs.

6. Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose atitinka šiandienos kaimuose esamą nusikalstamų veikų padarymui palankią aplinką, susijusią su socialiniais- ekonominiais faktoriais: nedarbu, mažomis pajamomis, neužimtumu, paplitusiu alkoholio vartojimu, migracija. Nusikalstamumą kaimuose lemia ir su asmens psichologija susijusios savybės- menkos vertybinės orientacijos, neigiama šeimos įtaka, asmeninės individo savybės, bendruomeninių ryšių nykimas. Kretingos rajone įgyvendinamomis prevencinėmis programomis buvo siekiama baudžiamojo įstatymo ginamų vertybių apsaugos- visuomenės saugumo, viešosios tvarkos užtikrinimo, nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų užkardymo. Prevencinės programos labiausiai buvo orientuotos į ankstyvąją prevenciją- nusikalstamumo priežasčių pašalinimą dar iki nusikalstamos veikos padarymo. Siekiant efektyvesnio prevencinių programų įgyvendinimo, visos priemonės buvo vykdomos pasitelkiant įvairius socialinius partnerius.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.
http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=397523;
2. Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=416622 ;
3. Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymas.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=369419;
4. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=411964;
5. Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno (apylinkės inspektoriaus) tarnybinės veiklos aprašas, patvirtintas Lietuvos policijos generalio komisaro 2009 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. 5-V-384.

Specialioji literatūra

6. Ataskaita apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimą 2010 m.//
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/naujas/2010_ataskaita.pdf.
;
7. Babachinaitė G., Nusikalstamumo prevencijos organizavimo viktimologiniai aspektai. Vilnius. 2000.
8. Babachinaitė G., Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas// Jurisprudencija. 2000. T. 15 (7).
9. Babachinaitė G., Smurtiniai nusikaltimai Lietuvoje// Jurisprudencija. 1999. T. 12 (4).
10. Babachinaitė G., Smurtinio nusikalstamumo samprata, tendencijos ir šiuolaikiniai raiškos ypatumai Lietuvoje// Jurisprudencija. 2008. T. 1 (103).
11. Babachinaitė G., Jurgelaitienė G., Justickis V. ir kt., Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. Monografija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2008.
12. Babachinaitė G., Paulikas V., Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime po 1990 metų// Jurisprudencija. 2005. T. 74 (66).
13. Barlow H. D., Decker S. H., Criminology and Public Policy. Philadelphia: Temple University Press. 2010.

14. Barlow H. D., Kauzlarich D., Explaining Crime. Unites States of Amerika: Rowman & Littlefield Publishers. 2010.
15. Dapšys A., Nusikalstamumo tendencijos ir jo prevencijos perspektyvos Lietuvoje (kriminologinis prognostinis aspektas)// Jurisprudencija. 1999. T. 11 (3).
16. Demografijos metraštis 2009. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2010.
17. Dobryninas A., Gaidys V., Ar saugi Lietuvos visuomenė? Lietuvos gyventojų viktimizacijos patirtis ir požiūris į baudžiamąją justiciją bei visuomenės saugumą. Vilnius. 2004.
18. Galinaitytė J., Rudzkis T., Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema// Jurisprudencija, 2005. T. 70 (62).
19. Gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos 2010. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011.
20. Johnson S. Marshall B., Crime in Rural Areas: A Review of the Literature for the Rural Evidence Research Centre. London. 2005.
21. Informacija apie alkoholio ir tabako vartojimą bei jo padarinius (2011 m. katalogas). Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011.
22. Informacija apie Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos priemonių plano įgyvendinimą 2007 m. Plano 2 priemonė.
http://www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Viesojo_saugumo_dep/strategija/2_priemone-geras.doc ;
23. Justickis V., Kriminologija. 1 d. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas. 2001.
24. Kanarskas J., Kretinga. Praeities skraistę praskleidus. 2009. Kretinga.
25. Kiškis A., Nusikalstamumas Lietuvoje: ko neparodo oficialioji statistika?// Jurisprudencija. 2008. T. 11 (113).
26. Klaipėdos apskrities kaimo gyvenamosios vietovės ir jų gyventojai. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2003.
27. Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato 2010 m. veiklos ataskaita. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.
28. Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato tęstinė Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų užkardymo ir saugumo jausmo užtikrinimo masiniuose renginiuose prevencinė programa 2009 m. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.
29. Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariato 2010 m. tęstinė programa „Stabdyk nusikalstamumą.“ Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.

30. Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato 2009 m. veiklos ataskaita. Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.
31. Kretingos rajono policijos komisariato 2008 m. prevencinė programa „Gyvenkime saugiai.“ Deponuota Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kretingos rajono policijos komisariate.
32. Kretingos rajono savivaldybė. <http://www.zemaitijosgidas.lt/index.php?cid=66-> ;
33. Kriminologija. (Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2010.
34. Kriminologija. (ats. red. J. Bluvšteinas). Vilnius: Pradai. 1994.
35. Kšivickienė D., Skurdo apraiškos Lietuvos kaime.// Žemės ūkio mokslai. 2006. Nr. 1.
36. Kuolaitė A., Nusikaltimus padariusių nedarbingų ir nesimokančių asmenų kontingento paplitimas ir asmenybės bruožai.// Jurisprudencija. 2007. T 2 (92).
37. Lietuvos apskritys 2010. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011.
38. Lietuvių kalbos žodynas. <http://www.lkz.lt/startas.htm> ;
39. Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas. Vilnius. 2009.
40. Maguire M., Understanding psychology and crime. New York. 2004.
41. Moterys ir vyrai Lietuvoje 2010 m. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2011.
42. National Crime Council., Tackling the Underlying Causes of Crime. Dublin. 2002.
43. Nusikalstamumas ir teisės saugos institucijų veikla. Lietuvos statistikos departamentas. Vilnius. 2006.
44. Papps K. L., Winkelmann R., Unemployment and crime: New evidence for an old question. Wellington. 1999.
45. Paulikas V., Socialinė aplinka kaime ir nusikalstamumas// Jurisprudencija. 2001. T. 20 (12).
46. Piesliakas V., Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius: Justitia. 2009.
47. Pocienė A., Socialinės tvarkos ir saugumo prielaidos mieste: aplinkos kriminologijos teorijų taikymų patirtis vakaruose ir perspektyvos Lietuvoje// Teisės problemos. 2009. Nr. 4 (66).
48. Sakalauskas G., Dobrynina M., Justickaja S. ir kt., Registruotas ir latentinis nusikalstamumas Lietuvoje: tendencijos, lyginamieji aspektai ir aplinkos veiksniai. Vilnius. 2011.
49. Sakalauskas G., Gečėnienė S., Jatkevičius A. ir kt., Vaikų ir jaunimo neužimtumo ir nusikaltimų prevencija. Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras. 2000.
50. Siegel L. J., Brandon C., Juvenile Delinquency. Welsh: Wadsworth, Cengage Learning. 2008.
51. Siegel L. J., Criminology. Lowell: University of Massachusetts. 2006.
52. Švedas G., Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius. 2006.

53. Švedas G., Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995- 2004 m.// Teisė. 2005. T 56.
54. Treadwell J., Criminology. London: SAGE Publications. 2006.
55. Uscila R., Nusikaltimų prevencijos sistema Lietuvoje. Vilnius: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. 2008.
http://www.vrm.lt/uploads/media/Nusikaltimu_prevencijos_sistema_Lietuvoje.ppt#1 ;
56. Uscila R., Pagyvenusių žmonių viktimizacija Lietuvos kaimuose ir vienkiemiuose: viktimologinė analizė// Jurisprudencija. 2005. T. 70 (62). P. 9.
57. Uscila R., Victimization of elderly people in Lithuanian villages and grange: a victimological analysis// Gerontologija. 2006. T. 7.
58. Verrill S. W., Social Structure-Social Learning and Delinquency. New York: LFB Scholarly Publishing LLC. 2008.
59. Vidickienė D., Melnikienė R., Lietuvos kaimiškųjų regionų kaip gyvenamosios vietos patrauklumo vertinimas.// Žemės ūkio mokslai. 2008. T. 15 Nr. 1.
60. Visano L. A., Crime and Culture. Toronto: Canadian Scholars' Press Inc.1998. P. 45.
61. Visuotinė lietuvių enciklopedija. 11 d.Vilnius. 2007.
62. Walklate S. Understanding criminology. Philadelphia: Open University Press. Buckingham. 2003.
63. Weatherburn D., What Causes Crime?// Bulletin Crime and Justice. Sydney. 2001. T 54.

Statistiniai duomenys

64. Bedarbiai. Administracinė teritorija ir metai.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ;
65. Duomenys apie asmenis, įtariamus (kaltinamus) nusikalstamų veikų padarymu Lietuvos Respublikoje (Forma_30-SAV).
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV ;
66. Duomenys apie įtariamų (kaltinamų) asmenų nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (Forma 2).
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-2;
67. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G).
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-1G ;

68. Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikos apskrityse (Forma_2Ž-APSK).
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-2Z-APSK ;
69. Duomenys apie nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (Forma_1Ž).
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-1Z ;
70. Duomenys apie Lietuvos Respublikoje užregistruotas nusikalstamas veikas, padarytas miestuose ir kaimuose (Forma_MK).
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2010&menuo=12&regionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-MK_SAV ;
71. Gyventojų skaičius metų pradžioje. Amžius, administracinė teritorija ir metai.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ;
72. Gyventojų skaičius metų pradžioje. Gyvenamoji vietovė, administracinė teritorija ir metai.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ;
73. Gyventojų skaičius metų pradžioje. Amžius, administracinė teritorija, gyvenamoji vietovė, metai. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ;
74. Nedarbo lygio pokyčiai 2010 m. Užimtumas (gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis).
[http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8931&PHPSESSID=.](http://www.stat.gov.lt/lt/news/view/?id=8931&PHPSESSID=)
75. Nusikalstamų veikų žinybinis registras.
76. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis. Administracinė teritorija ir metai.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ;
77. Statistiniai rodikliai Lietuvos ekonomikos ir finansų raidai stebėti.
http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Statistiniai_rodikliai_2011_10.pdf?PHPSESSID=8f778e988e619a6a2b574d522b6f6ebe ;
78. Užimtieji. Administracinė teritorija ir metai.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/SelectVarVal/saveselections.asp> ;
79. Vidutinis metinis gyventojų skaičius pagal lytį ir amžių mieste ir kaime.
<http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=2466> .

Tautkevičienė L., Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose / Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovė prof. dr. G. Babachinaitė.- Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2012.- 64 p.

SANTRAUKA

Šio baigiamojo darbo tema „Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose“. Nusikalstamumas yra socialinių pokyčių ir socialinio gyvenimo dalis. Jis laikomas normaliu reiškiniu, kuris egzistuoja kiekvienoje visuomenėje. Tirti nusikalstamumą yra būtina, kadangi nusikalstamumo masto žinojimas leidžia taikyti efektyvią prevenciją.

Šio tyrimo tikslas- nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose analizė 2006- 2010 m. Tyrimo objektas- nusikalstamumas Lietuvoje. Darbo tikslui pasiekti buvo išsikelti šie uždaviniai: atskleisti nusikalstamumo sampratą, išanalizuoti socialinius nusikalstamumo faktorius, ištirti registruoto nusikalstamumo kiekybinius ir kokybinius rodiklius Kretingos rajono kaimuose, ištirti nusikalstamų veikų pasiskirstymą pagal objektą, pateikti užregistruotų įtariamų (kaltinamų) asmenų kriminologinę charakteristiką, aptarti nusikalstamumo Kretingos rajone priežastis ir prevenciją.

Nusikalstamumas laikomas pavojingu visuomenei procesu, kuris pasireiškia konkrečioje teritorijoje tam tikru laiku. Nusikalstamumą lemia daugybė faktorių. 2006- 2010 m. nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose augo. Labiausiai paplitusios buvo turtinio pobūdžio nusikalstamos veikos. Absoliuti dauguma tarp visų įtariamų (kaltinamų) asmenų buvo vyrai, nedirbantys ir niekur nesimokantys piliečiai. Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose atitiko Lietuvos nusikalstamumo tendencijas.

Darbe panaudoti šie teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai: mokslinės literatūros, straipsnių bei dokumentų analizė, statistinių duomenų analizė, ekspertų vertinimo metodas.

Darbą sudaro įvadas, šeši skyriai, išvados, literatūros sąrašas. Darbe pateikiami 26 paveikslai, 14 lentelių, 1 priedas.

Pagrindiniai žodžiai: nusikalstamumas, kaimas, socialinė aplinka, nusikalstama veika, nusikalstamumo priežastys, asmenys padarę nusikalstamas veikas.

Tautkevičienė L., Criminality in the villages of Kretinga's district / Master Thesis in Law and Management. Supervisor prof. dr. G. Babachinaitė.- Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2012.- 64 p.

SUMMARY

The theme of this Master thesis is „Criminality in the villages of Kretinga's district“. Criminality is a part of social changes and social life. It is considered to be normal phenomenon, which exists in every society. It is necessary to research the criminality, as criminality amount knowing let apply effective prevention.

The goal of the research- is to explore and give the analysis of criminal activity in Kretinga district villages 2006- 2010 year. The object of Master thesis- criminal activity in Lithuania. The following tasks were set in order to achieve the objective of the thesis: to define the conception of crime, to research the social factors of crime, to analyze quantitative and qualitative data on crime registred in 2006- 2010 year in villages of Kretinga's district, to analyze criminal acts by object, to make suspected (indictable) criminological characteristics, to identity reasons and prevention of criminality in Kretinga district.

Criminality is considered to be dangerous process for society, which occurs in particular territory and time. Criminality determines many factors. Criminality grew in Kretinga district villages in 2006-2010 year. The most common were criminal actions related with asset. Absolute majority of all suspected (indictable) persons were men, unemployed and nowhere studying citizens. Criminality in Kretinga district corresponded criminality tendencies in Lithuania.

There were used this teorical and empirical methods in the present thesis: the methods of scientific literature analysis, scientific articles and documents analysis, statistical analysis, experts evaluation method.

The Thesis consists of Introduction, six parts, conclusions, a list of used literature. In the Thesis are presented: 26 pictures, 14 tables, 1 apendix.

Key words: criminality, village, social enviroment, criminal act, crime prevention, people that made criminal acts.

EKSPERTŲ APKLAUSA

Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose

Esu Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo programos studentė. Šiuo metu rašau magistro baigiamąjį darbą tema „Nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose“. Siekiant gauti išsamesnės, objektyvesnės ir įvairiapusiškesnės informacijos apie nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose priežastis ir įgyvendinamas prevencijos priemones, nutariau atlikti empirinį tyrimą t.y. ekspertinę apklausą. Ekspertų apklausos metu gauti duomenys bus panaudoti tik šiame konkrečiame moksliniame darbe. Svarbūs ne faktai, o Jūsų nuomonė. Dėkojame už laiką, kurį sugaišite atsakinėdami į klausimus. Atsakant į klausimus prašome orientuotis į **paskutinių penkerių metų laikotarpį** (2006- 2010 m.)

1. Koks Jūsų bendras darbo stažas teisėsaugos institucijose?.....
.....
2. Koks Jūsų darbo stažas nusikalstamų veikų užkardymo Kretingos rajono kaimuose srityje?
.....
3. Jūsų išsilavinimas?.....
4. Jūsų amžius?.....
5. Kaip dažnai keliate savo kvalifikaciją? **(pasirinkite vieną tiksliausią variantą) 1. dažniau nei kartą per pusę metų; 2. Vidutiniškai kartą per pusę metų; 3. kartą per metus; 4. rečiau nei kartą per metus; 5. nekeliu visai.**
6. Kokias išskirtumėte bendras nusikalstamumo priežastis Kretingos rajono kaimuose? **(nurodykite bent tris- pasirinkite iš sąrašo arba įrašykite savo: nusikaltėlio asmeninės savybės; šeimos įtaka; neužimtumas; pastovių pajamų neturėjimas; socialinis mobilumas; socialinės kontrolės sumažėjimas t.y. ryšių tarp bendruomenės narių nykimas; geografinė kaimo vietovių izoliacija; senyvo amžiaus gyventojai kaimuose; atokūs vienkiemiai; alkoholio vartojimas, teisėsaugos institucijų disfunkcija; bažnyčios vaidmens sumažėjimas; bendraamžių įtaka; naujos struktūros ir funkcijų šeimos atsiradimas).**
  - 1.....
  - 2.....
  - 3.....
  - 4.....
  - 5.....
  - 6.....
  - 7.....
7. Išskirkite pagrindines (bent tris) nepilnamečių nusikalstamumo priežastis. **(pasirinkite iš sąrašo arba įrašykite savo: nusikaltėlio asmeninės savybės, bendraamžių įtaka; šeimos įtaka; neužimtumas;).**
  - 1.....
  - 2.....
  - 3.....
  - 4.....

- 5.....
- 6.....
- 7.....

8. Kokias išskirtumėte suaugusių asmenų nusikalstamumo priežastis? **(nurodykite bent tris- pasirinkite iš sąrašo arba įrašykite savo: nusikaltėlio asmeninės savybės; šeimos įtaka; neužimtumas; pastovių pajamų neturėjimas; socialinis mobilumas; socialinės kontrolės sumažėjimas t.y. ryšių tarp bendruomenės narių nykimas; geografinė kaimo vietovių izoliacija; senyvo amžiaus gyventojai kaimuose; atokūs vienkiemiai; alkoholio vartojimas, teisėsaugos institucijų disfunkcija; bažnyčios vaidmens sumažėjimas; naujos struktūros ir funkcijų šeimos atsiradimas).**

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....

9. Kuo skiriasi nusikalstamumas Kretingos rajono kaimuose nuo miesto nusikalstamumo?

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

10. Pagrindiniai nusikalstamumo Kretingos rajono kaimuose bruožai. **(nurodykite bent tris- pasirinkite iš sąrašo arba įrašykite savo: nedarbas; neužimtumas; žemas pajamų lygis; alkoholio vartojimas).**

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....

11. Ar socialinis mobilumas (gyventojų judėjimas iš/į kaimo iš/į miestus, tarp kaimų) įtakoja nusikalstamumą Kretingos rajono kaimuose?.....

- .....
- .....
- .....

12. Ar gyventojų emigracija (taip pat ir laikinas išvykimas sezoniniams darbams) turi įtakos nusikalstamumui Kretingos rajono kaimuose?.....

- .....
- .....

13. Ar prevencinės priemonės, įgyvendinamos Kretingos rajono kaimuose, veikia į nusikalstamumo priežastis? (Ar vykdomos prevencinės priemonės yra efektyvios?)

- .....
- .....
- .....

14. Kurios iš įgyvendinamų prevencinių programų Kretingos rajono kaimuose, Jūsų nuomone, yra veiksmingiausios?

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....

15. Kokie būtų Jūsų pasiūlymai nusikalstamumo mažinimui ir užkardymui Kretingos rajono kaimuose?

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....